

TARTALOM Mécses a te igéd

MUNIB A. YOUNAN: *Krisztus a világ reménysége* 441

Tanulmányok

REUSS ANDRÁS: *Az egyház alapja Krisztus. A reformátori egyházkép hitvallási iratainkban* 442

Kitekintés

FABINY TAMÁS: *A mások mássága. Igehirdetés a drezdai egyházi napok nyitó istentiszteletén* 447

Figyelő

Előadások

FABINY TIBOR: *Teológiai reflexiók az úrvacsoráról Luther írásai alapján* 449

SZABÓ LAJOS: *A kettő közül melyiket válasszam? Szükségünk van a jó kérdésre* 455

Könyvajánló

KORÁNYI ANDRÁS: *Forrás és gyümölcs* 458

Az igehirdető műhelye

KIS JÁNOS: *Advent 4. vasárnapja (Lk 1,46–55)* 460

JOHANN GYULA: *Karácsony este (Mt 8,19–20)* 463

GYÓRI GÁBOR: *Karácsony ünnepe (Zsid 1,1–3)* 466

SZABÓ ANDRÁS: *Karácsony 2. napja (1Jn 3,1–3)* 469

DETRE JÁNOS: *Óév este (Zsid 13,8–9.14)* 471

VERASZTÓ JÁNOS: *Újév (1Kor 3,9–15)* 474

BALOG ESZTER: *Vízkereszt ünnepe (Ézs 42,5–7)* 477

Krisztus a világ reménysége*

MUNIB A. YOUNAN

Hallottam rólatok. Az Úr Jézusba vetett hitetekről. A tűzben megpróbált hitről, amely rendíthetetlen és kitartó volt a legnehezebb időkben is. 1984-ben az LVSZ hetedik, budapesti nagygyűlésén ifjúsági küldöttként vehettem részt. Ez volt az első vasfüggöny mögött megtartott nagygyűlés, ahol hallottunk hitetekről, hálát adtunk értetek az Úrnak és imádkoztunk értetek.

Az LVSZ nagygyűlésére egybegyűltek a reménységet tüzték zászlajukra: „Krisztusban reménységgel a világért.” Jeruzsálemből érkezve megerősítő élmény volt ez számomra. Allan Boesak az ifjúsági nagygyűlésen a szabadságról és a reménységről beszélt hozzánk, noha ezek a fogalmak akkor igen távolinak tűntek. Harald Brettschneider szászországi ifjúsági lelkész az igazságtalanság és a kommunizmus végére utalt. A Fjedur svéd rockegyüttes előadásában zengett a *Freedom is Coming*, és mindannyiunkat elkapott a zene sodrása. Álom volt ez vagy valóság? Ahogy körülnéztünk az országban, az emberek továbbra is a kommunizmus rendszerében éltek. Hazatérve otthon is újra problémákkal szembesültünk. Különös módon öt évvel később mégis változás történt: mintha csak meghallgatta volna imádságainkat, és az Úr azt mondta volna: „Meghallottam népem kiáltását.” Imáinkon keresztül a Magyarországon élők előtt megnyílt a szabadság és az új élet.

Tanúságtévők vagytok a mai világban. Egy egyénekre koncentráló világban a közösséget helyezitek előtérbe; a szélsőségek, a vallásháborúk és a fanatikusok között a mérsékelt álláspontot képviselitek; kerülitek a szélsőségeket, határozottak vagytok, de készek a kompromisszumokra, és soha nem távolodtok el az evangéliumtól. Hálát adunk az Úrnak a hitetekért és a bennetek minden szent iránt megnyilvánuló szeretetért.

Mélyen megérintett, hogy a Magyarországi Evangélikus egyház honlapján egy idézetet olvastam Dietrich Bonhoeffertől: „Az egyház akkor egyház, ha másokért él.” A Lutheránus Világszövetség tagjaiként fel kell tennünk magunknak a kérdést: hogyan szolgálhat az egyház a modern világban? Hogyan vehetjük a szolgálatát éhínség és világméretű járványok által meg-

határozott környezetben? Hogyan szolgálhat a Földön, amely mindinkább fellázad a teremtett világ kincseivel való felelőtlen bánásmód, a globális felmelegedés és a katasztrófák ellen? Hogyan szolgálhat az egyház, amikor a migrációs folyamatok átalakítják a közösségeket, és különböző etnikumok, nyelvek, kultúrák és vallások élnek egymás mellett? Hogyan szolgálhat a gazdasági válság idején, amikor a gazdagok és a szegények közötti szakadék naponta mélyül, amikor már a hivatalos szervezetek erőforrásai sem elegendőek a segítségnyújtáshoz?

Nyugtalan vagyok. Látom a nehézségeket. De nem aggódom. Amíg az egyház szolgálatot végez, és nem csak önmagáért él, minden nehézséget túl fog élni, hiszen nem önmagát hirdeti, hanem a megfeszített Krisztust. Krisztusba vetett reménységünk alapján imádkozhatunk azért, hogy a Szentlélek továbbra is erősítse meg az egyházat a hitben, a szeretetben és a reménységben.

A budapesti LVSZ-nagygyűlés témája ez volt: *Krisztusban reménységgel a világért*. Ifjúsági küldöttként azon gondolkodtam, vajon hogyan hozhat az evangélikusok közössége reménységet a világba? Egy látszólag áthatolhatatlan problémákkal küzdő világba, ahol az emberek pesszimisták, ahol reménytelenség és kétségbeesés uralkodik. Fiatal lelkész voltam, tele kérdésekkel és a hazámért és a népemért érzett aggodalommal. Elfogadtam a meghívást egy ramallahi menekültekből álló gyülekezetbe. A Reménység Evangélikus Egyházának lelkésze lettem. Rá kellett jönnöm, hogy nem a saját képességeim és erőfeszítéseim jelentik a siker titkát. A reménység tartotta meg az egyházat. A feltámadás reménysége, amely Jeruzsálemtől a föld végső határáig hirdetik.

Huszonhét év után most újra itt vagyunk Budapesten, és nem kisebbek az előttünk lévő kihívások. A világ gondjai nyomasztanak minket. A jövőre nézve nem vagyok sem derűlátó, sem pesszimista. De tele vagyok reménységgel, Krisztus reménységével. Ennek jegyében alkottuk meg a 2012–2017 közötti időszakra vonatkozó stratégiánkat, melynek témája: *Szenvedéllyel az egyházért és a világért*. Nehéz időkben találkozunk egymással, de ne feledjük a reménységet, amelyre Krisztus elhívott minket. A reménység közössége vagyunk. Imádkozunk továbbra is közösségben egymásért, hogy a Krisztus reménysége élő és ható legyen közöttünk.

* Részletek Munib A. Younan püspöknek, a Lutheránus Világszövetség elnökének 2011. november 16-án, az LVSZ vezetői testületi ülésének megnyitóján a Deák téri templomban elmondott igehirdetéséből.

Az egyház alapja Krisztus

A reformátori egyházkép hitvallási iratainkban

REUSS ANDRÁS

Ekkleziológiai sorozatunk középső – harmadik – tanulmánya a reformátori teológia egyházzól szóló tanításának – a Szentírás után – legfontosabb forrásaival, hitvallási iratainkkal foglalkozik. Reuss András írása a lutheránus egyházak által egyöntetűen elfogadott megfogalmazásokat nem csupán értelmezi, hanem azokat saját történeti kontextusukban vizsgálva távlataikra is ráirányítja figyelmünket. Írásának hat pontjában nem csupán dogmatikai definíciók, hanem szervezeti és lelkipásztori kérdések is előkerülnek.

A lutheri reformáció egyházképe nem egy dogmatikai fejezet a többi között, hanem a Krisztus általi megváltás és megigazulás ismeretéből fakad, és az egész teológiai gondolkodást áthatja. A mai teológiai gondolkodásunk szempontjából néhány, általam fontosnak tartott momentum felvázolásával kívánom ezt az egyházképet megrajzolni.

Közel ezeregyszáz év telt el a konstantinápolyi második egyetemes zsinat óta, amelyen elfogadták a mindmáig leg-egyetemesebb *Nicea-konstantinápolyi hitvallást*, benne az egyházzól szóló mondattal: „Hiszem az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat.” Ezt a mondatot és Augustinus gondolatait számos későbbi teológus értelmezte ugyan, de az egyháztan, az ekkleziológia nem volt az egyház tanításának önálló fejezete (vö. BACHT 1959). A különböző zsinatok sem érezték annak szükségét 381 után, hogy az egyházzól kötelező dogmát alkossanak. Ezért az *Ágostai hitvallás* (*Confessio Augustana*, a továbbiakban CA) VII. és VIII. cikke a teológiai gondolkodás megújulása szempontjából óriási jelentőségű, tisztázó fejlemény.¹

¹ A 16. század minden református hitvallása és az anglikán 39 tétel között a 19. visszhangozza a CA VII. cikkét. Sem a tridenti, sem az I. vatikáni zsinat nem hozott határozatot az egyházzól. Ez a II. vatikáni zsinaton a *Lumen gentium* dogmatikai konstitúcióval történt meg. Ezért mondhatta az ökumenikus pátriárka képviselője a lausanne-i világkonferencián 1927-ben, hogy az egyház lényege azok közé a nyitott kérdések közé tartozik, amelyekről a teológusok szabadon vitatkozhatnak, mert csak a *Nicaenum* mondata a dogma. SASSE 1966, 51–52. o.

Ami az egyházat egyházzá teszi

A CA egyik legismertebb és leggyakrabban idézett részlete az egyházzól szóló cikk. Szándéka az egyház megújítása, nem pedig a szakadás vagy az egyházalapítás volt. Ezért nem minden szempontot figyelembe vevő meghatározását adja az egyháznak. A ki nem mondott kérdés, amelyre a VII. cikk válaszol: mi szükséges ahhoz, hogy az egyház *egy, szent, egyetemes és apostoli* legyen? Mi teszi az egyházat egyházzá, ha az eredeti bűnben leledző embert Krisztusnak kell megváltania, és az ő megváltásában csak azt hittal elfogadva részesülhet az ember, amint a megelőző cikkek írják?²

Az evangélium tiszta hirdetését és a szentségek helyes kiszolgáltatását a régi felekezeti polémia leegyszerűsíti: a reformáció egyházában – úgymond – hirdetik az evangéliumot, és két szín alatt adják az úrvacsorát, tehát Krisztus igazi egyháza vagyunk. Az evangélium valóban a bűnös megigazítását jelenti egyedül kegyelemből, egyedül Krisztusért és egyedül hit által, de ha az evangélium szót kizárólag az egyéni üdvösség szempontjából közelítjük meg, leszűkítjük az értelmét.³ Az evangélium ugyanis nem fel-

² A közös keresztény hit általános megfogalmazása után (1. Istenről) az üdvtörténeti szemlélet logikája szerint követik egymást a cikkek (2. Az eredeti bűnről; 3. Az Isten Fiáról), ezután az alapvető állítás (4. A megigazulásról) és annak következményei az életfolytatásra (5. Az egyházi szolgálatról; 6. Az új engedelmességről).

³ TRILLING 1980. Az evangélium szó szűkebb és tágabb értelmével az *Egyezségi irat* is foglalkozik (FC SD V, 3–6).

világosítás az üdvösség elérésének útjáról, nem tanítás a bűnbocsánat lehetőségéről, hanem túlmutat önmagán mint Jézus Krisztus evangéliuma (Mk 1,1), mint Istennek ereje (Róm 1,16). Az evangélium és a szentségek ajándékát és valóságát nemcsak megelőzi, hanem meg is alapozza a Krisztus-esemény (CA III), amely nem véletlenül, nem váratlanul, hanem Isten változatlan, örök akaratóból történt esemény (Mk 1,2–3; Róm 1,17), amely napvilágra hozta Isten elhatározását és minden tettének rugóját (Ef 1,4–5; Zsid 1,1–3), és így Isten örök hűségéről tanúskodik. Ezért állíthatja a CA, hogy az egyház – tulajdonképpen megállás nélkül (*perpetuo*) – minden időben megmarad (*mansura sit*). Az egyház ebben az értelemben történelmi jelenség, mert átível az emberi történelem múltján, jelenén, de jövőjén is, hiszen a végső beteljesedést hirdeti és várja.

Az igehirdetés és a szentségek az egyház életelemei

Az egyház alapja tehát Krisztus, és a Krisztus-eseményben részesítés eszköze az evangélium (CA V). Az evangélium tiszta tanítása ezért nem a korrekt tanító prédikációval azonos, hanem a megváltó Krisztus hirdetése mindazzal együtt, amit ő az egyes embernek és az egész emberiségnek hozott: a bűntől szabadítás jó hírét, Isten országa elközelítését.⁴ Az evangélium és a szentségek jelentőségét nem lehet eléggé sem megbecsülni, sem túlbecsülni, de mégsem ezek a kegyelmi eszközök alkotják az egyház alapját, fundamentumát, hanem Krisztus (1Kor 3,11). Miközben az evangélium tiszta hirdetése és a szentségek helyes kiszolgáltatása az egyház ismertetőjegyei, nem szabad elfelejteni, hogy elsősorban Isten eszközei, amelyek által a Szentleket adja, aki hitet ébreszt Krisztusban (CA V). Tehát az egyház lényegi kritériumára, Krisztusra mutatnak és őt hirdetik.

Az egyház ebből az ajándékból él. Az egyház „a hit és a Szentlélek szívbeli közössége, amelynek [...] mégis vannak külső ismertetőjelei, tudniillik az evangélium tiszta tanítása és a szentségek Krisztus evangéliumával megegyező kiszolgáltatása. Egyedül ez az egyház mondható Krisztus testének, mert Krisztus lelkével megújítja, megszenteli és irányítja [...]. Ezért azok, akikben semmit sem munkál Krisztus, nem Krisztus tagjai” – vallja az *Apológia*⁵ (VII–VIII, 5). Az evangélium és a szentségek mint eszközök Isten és a Szentlélek kezében elsősorban az egyház létrehozói, életet adói, életelemei. Ugyanis „Krisztus megtartja mindazt, amit az egyháznak megígért, megbocsátja a bűnököt, meghallgat, adja a Szentleket” (AC VII–VIII, 9; vö. itt még a további fejtegetéseket). Csak ez után szabad arról beszélni, hogy az egyháznak, pontosabban az egyházi

szolgálatnak (CA V) ebben a dologban valamilyen feladata, funkciója van.

A tiszta tanítás követelményéből a nem túlintellektualizált igehirdetés és egyház következik. Hiszen a tiszta tanítás nem azonosítható maradéktalanul sem precíz dogmatikai tanulmánnyal, sem felekezeti viták kínosan aprólékos megkülönböztetéseivel, állításaival vagy elvetéseivel. A tiszta tanítást az Isten Fiáról szóló cikk (CA V) vagy Luthernek az Újtestamentumhoz írt előszava⁶ szerint kell értenünk mint szabadításunkról és Isten országának jövőtől szóló jó hírt.

A CA VII. cikkének tömörségét egyesek úgy értelmezik, hogy a reformátorok az egyház lényegi magvára kívánták redukálni az egyház megújításának a feladatát, és csak átmeneti megoldásra gondoltak. Mások hitvallásunk egyházfelfogását minimalistának minősítik (SZABÓ 2011, 54. o.). E két iránynak megfelelően egyrészt az egyházi rend hierarchiájával, másrészt az emberi elfogadással kívánják kiegészíteni a CA cikket az egyházzal.

Nem hierarchia, de szervezett közösség

A római katolikus kritikusok az egyház leírásából hiányolták a látható és kézzelfogható szervezetet, ami az ő felfogásuk szerint nélkülözhetetlen elem.⁷ A második vatikáni zsinat szerint az egyház hierarchikus rendje alapozza meg azt az állítást, hogy Krisztus egyetlen egyháza „a katolikus egyházban áll fenn”.⁸ E kijelentéseket olykor-olykor úgy egyszerűsítik le, hogy evangélikus oldalon Krisztus, az evangélium, a szentségek mellett nem tulajdonítunk jelentőséget az egyháznak és szervezetének.⁹

A reformációnak jó oka volt kételkednie abban, hogy az egyház tisztségviselői pusztán hivataluknál fogva az evangélium hiteles letéteményesei és őrzői lehetnének. Az egyháznak mint rendezett emberi társaságnak azonban nagy jelentőséget tulajdonítottak, ami az úgynevezett protestáns utókor számára szokatlan.

⁶ „Jó hír és üzenet nekünk Isten evangéliuma és az Újtestamentum, amely az apostolokkal az egész világban elterjed, és a valódi Dávidtól származik, aki a bűnnel, a halállal és az ördöggel viaskodott, és ezeket legyőzte, hogy érdemet nem tekintve megváltást, igazságot, életet és üdvösséget hozzon mindenkinek, akiket fogva tart a bűn, gyötör a halál, akiken erőt vett az ördög, hogy mindannyiuknak békét adjon, és hazavezesse őket Istenhez. Ők pedig énekelnek, hálát adnak, magasztalják Istenet, és vígan vannak mindörökké, ha hitük szilárd, és állhatatosak maradnak.” LUTHER 2011, 587. o.

⁷ A 16. század neves jezsuita teológusa, Bellarmin bíboros az egyházat emberek összefüvetének (*coetus hominum*) tartotta, „ami úgy látható és tapintható, mint a római nép közössége vagy a gallok uralma vagy a velencei köztársaság”. Idézi KOCH 1980, 132. o. Ford. Reuss András.

⁸ *Lumen gentium* (1964), *8. Megismétli: *A Hittani Kongregáció Dominus Iesus nyilatkozata* (2000), *16.

⁹ Vö. HAFENSCHER 2000; LOVASSY 2001; HAFENSCHER 2001.

⁴ A CA VII és Luther igehirdetésének azonos hangsúlyaira mutat rá MAURER 1978, 171. o.

⁵ *Apológia Confessionis Augustanae*; a továbbiakban: AC.

Az egyik szokatlan tény, hogy a püspöki rendszert és hatalmat nem utasították el eleve és mindenestől, hanem bizonyos feltételekhez kötötték elfogadását. Megilleti a joghatóság a püspököket, „mint akikre az ige és szentségek szolgálata van rábízva: bűnöket megbocsátani, az evangéliummal ellenkező tanítást elvetni, és az istentelenekeket, akiknek istentelensége nyilvánvaló, az egyház közösségéből kirekeszteni – emberi erő nélkül, de az igével. A gyülekezetek ebben szükségképpen, isteni jog alapján engedelmisséggel tartoznak...” (CA XVIII, 21–22), de nem szabad igazat adni nekik, ha esetleg valamiben tévednek (CA XXVIII, 28), és nem rendelkezhetnek el semmit, ami ellentétes az evangéliummal (CA XXVIII, 34). Az Apológia is elfogadja ilyen értelemben mindkét joghatóságukat, de nem a törvények fölötti hatalmukat (AC XXVIII, 13–14).

Az evangélikus sajátosságra és felekezeti különbségre jellemző, hogy a feloldozást, ami az evangélium hirdetésének egyik formája, hitvallásaink elsősorban úgy értelmezik, hogy tanácsot és segítséget ad a bűn ellen (*Schm. cikkek* III, 4), vagyis „szükséges és igen bőséges vigasztalás” (AC IV 2; vö. *Nagy káté* II, 55), amely nem nélkülözheti az intést (a joghatóságot), míg Róma mindezt nem tagadva a papi hatalomra teszi a hangsúlyt, azt a bírói ténykedéshez hasonlítva.¹⁰ Nem lehet véletlen, hogy bár a megigazulás (CA IV) cikke után az egyházi szolgálatról (*ministerium ecclesiasticum*, CA V) csak mint a kegyelmi eszközök szolgálatáról van szó. Ennek mikéntjét viszont, az egyházi rendet (CA XIV) úgy határozza meg, hogy a nyilvános szolgálathoz szabályszerű elhívás szükséges, de feltételezi, hogy a maga helyén mindenki vallást tesz hitéről ajándékai szerint.

A másik szokatlan tény, hogy az egyház mint emberi közösség nemcsak úgy van jelen a lutheri reformációban, hogy gyülekezetek hitvallásaként értelmezik az *Ágostai hitvallást*, hanem abban is, hogy nem általában egy képzeletbeli ember bűnéről, megváltásáról, megigazulásáról szóló dogmatikai tételeket terjesztenek elő, hanem többes szám első személyben beszélnek, abban a tudatban, hogy másokkal együtt mi vagyunk érintettek. Minden különösebb hangsúly vagy kifejtés nélkül Isten népéről van szó. Ezért az egyház nemcsak az azonos bibliaértelmezést vallók, azonos dogmatikai tételeket elfogadók szervezete, hanem a tisztán hirdetett evangélium és a helyesen kiszolgáltató szentségek hatására az egy Jézus Krisztust Uruknek és Megváltójuknak vallók közössége. Az evangélium hirdetése és a szentségek kiszolgáltatása a szentek összejövetelében történik,¹¹ és a szentek

gyülekezetét élte. Ha pedig ott evangélium hirdették és a szentségekkel élnek, akkor ez nem más, mint istentisztelet.

A *Nagy káté* a Szentlélek megszentelő munkájában a bűnbocsánat, a test feltámadása és az örök élet említése mellett a szentek gyülekezetének, a keresztyény egyháznak is szerepet tulajdonít, amelynek ő az ölébe visz, és rajta keresztül prédikál nekünk Krisztusról és vezet el Krisztushoz. „Ez az az anya, aki minden egyes keresztyént fogad és hordoz Isten igéje által, amelyet a Szentlélek jelent ki és terjeszt, amellyel megvilágosítja és lángra gyújtja a szívet, hogy megértsék és befogadják az igét, csüngjenek rajta és ragaszkodjanak hozzá.” (II, 42) „Gyülekezete által ragad meg minket, és arra használja azt, hogy hirdesse és terjessze az igét, amellyel a megszentelést végzi és növeli...” (II, 53). Hasonlóan a *Kis káté* is olyan helynek tekinti az egyházat, ahol a Szentlélek az evangéliummal munkálkodik, és elvégzi az egyes emberen a közösségben, a közösséggel együtt a maga megújító munkáját. Az egyes ember meggyőződéssel vallott személyes hite és hitének megfelelő élete és a szentek gyülekezete, Isten népének közös hite és közös élete tehát nem két, egymástól elkülönült valóság, hanem összekapcsolódik, összefonódik, egymást segíti, kiegészíti, helyreigazítja.

Nem tagjainak élete minősíti, de a bűnbocsánat és az életújulás helye

Nem említi a CA az evangélium emberi elfogadását és a bűnbocsánat következményeként az életújulást – hiányolják a másik oldalon. Az egyház képéhez ugyanis hozzátartozik – így a kritika –, hogy az az igazán hívők és megújult életű emberek közössége. Ennek tipikus megfogalmazása a *Barmeni nyilatkozat* 3. tétele, amely az egyházat testvéri közösségnek (*Gemeinde von Brüdern*) mondja, kifejezve ezzel tagjai minőségét is.¹² A CA már az előző (VI.) cikkben szólt az új engedelmisségről, az Isten Fia által történt megváltás és a megigazulás következményéről. Az egyházzal szemben a cikk azt ragadja meg, ami az egyház léte szempontjából alapvető, ezek pedig Isten eszközei, amelyek által Szentlelkét adja és hitet támaszt. Természetesen a következmények sem elhanyagolhatók, erről nem lehet vita. De ha erről az oldalról akarjuk megragadni az egyházat, száz dolgot lehetne említeni. És van különbség az evangélium hirdetése és a diakónia vagy egy szociális segítség szándékával szervezett egyházi varrótanfolyam között.

Az egyháznak és tagjainak minőségét hitvallásaink nem arról az oldalról közelítik meg, hogy a hitetlen világtól megkülönböztető statikus jelként beszélnek róla, hanem olyan eseményként, amely az egyházban dinamikusan zajlik mint a Krisztusról szóló evangélium hirdetése-

¹⁰ MÜLLER 1980, 174. o. Vö. a tridenti zsinat határozatát, DENZINGER–HÜNERMANN 2004, *1685. A *Schmalkaldeni cikkek* hallatlanul kemény szavát (II, 4, 10), amelyben Antikrisztusnak mondja a pápát, az egyházi rendnek az az értelmezése magyarázza, amelyben e tiszt viselője nem szolgál, hanem uralkodik a rábízott evangéliumra hivatkozva.

¹¹ A latin *congregatio* gyökere a *grex*, nyáj szó. MAURER 1978, 168. o. Vö. még *Nagy káté* II, 47–53.

¹² MOLTSMANN 1975, 144., 341–342. o.

nek következménye. Az egyház ugyanis „A szent hívők és »azok a báránykák, akik hallgatják Pásztoruk hangját« (Jn 10,3)” (*Schm. cikkek* III, 12). Illusztrálja ezt a második hitágazat tömör és lendületes magyarázata a *Kis káté*ban, valamint a harmadik hitágazaté ugyanott, amely az egyházzal úgy beszél, mint a bűnbocsánat helyéről: „Ebben az anyaszentegyházban nekem és minden hívőnek naponként minden bűnt bőszéggel megbocsát.” A bűnöktől teljesen tiszta egyház gondolata elfogadhatatlan.¹³ Ez azonban nem belenyugvás a megváltoztathatatlanba, hiszen „a kulcsok hatalma vagy a püspöki hatalom Istentől eredő hatalom, illetve megbízás az evangélium hirdetésére, a bűnök megbocsátására vagy megtartására és a szentségek kiszolgáltatására” (CA XXVIII, 5). A püspök és a lelkész az igével a Szentlélek eszköze emberek hitének ébresztésére és életének megújítására. Vagyis az evangélium tiszta hirdetése a feladat, de nem a törvény nélkül (*Schm. cikkek* III, 2).

Látható, mégis rejtett

Az egyház kézzelfogható földi valóságát és azt aényt, hogy az egyház nemcsak a tapasztalatnak, hanem a hitnek is tárgya, hitvallásaink nem a látható-láthatatlan, hanem a külső és szívbeli fogalom párral ragadják meg: „az egyház nem csupán külső dolgok és vallási szertartások közössége, mint más világi társaságok, hanem főképpen a hit és a Szentlélek szívbeli közössége, amelynek – hogy megismerhető legyen – mégis vannak külső ismertetőjelei, tudniillik az evangélium tiszta tanítása és a szentségek Krisztus evangéliumával megegyező kiszolgáltatása.” (AC VII–VIII, 5) Másrészt: „az egyház lelki nép”, amely nem külsőségekben különbözik másoktól, „hanem Istennek a Szentlélek által újjászületett népe” (uo. 14), és övék a Szentlélek (uo. 22, 28). Ennek megfelelően a tágabb értelemben vett egyházhoz jók és gonoszok tartoznak, a hitetlenek csak külsőleg, azaz névlegesen, a hívők azonban névlegesen és ténylegesen is (uo. 10). A CA és az AC az egyház külső felismerhetőségét az evangélium tiszta hirdetésében és a szentségek helyes kiszolgáltatásában látja,¹⁴ amelynek a hatása igazában szívbeli dolog.

Az egyház távlata és ereje

Valamennyi hitvallásunk abban a tudatban és azzal a szándékkal íródott, hogy ahogyan „egy Krisztus [uralma] alatt vagyunk és küzdünk, ugyanúgy egy keresztyén egyházban

is élhessünk, egységben és egyetértésben” (CA Előszó, 4). A problémák orvoslása helyett szakadás következett. A még az összetartozás tudatában keletkezett vitairatok részegyházak alapiratai lettek. Az evangélikus egyházat kísérti egy olyan magatartás, amely a maga részegyház tudatába, a konkrét istentiszteleti gyülekezet meghittségébe és az egyéni hitnek a nyilvánosság elől elrejtett, csak Isten színe előtt ismert megélésébe húzódik vissza.¹⁵ A tisztán hirdetett evangélium és a helyesen kiszolgáltató szentségek mögött azonban elsősorban nem harcos, mélyen gondolkodó vagy egyetértő teológusok állnak, hanem az Isten Fia, aki azért lett emberré, járta végig a kereszt útját, és ment a mennybe, „hogy az Atya jobbjára üljön, és mindörökké országoljon és uralkodjék minden teremtményen, és megszentelje azokat, akik benne hisznek, a szívükbe küldött Szentlélek által, hogy vezesse, vigasztalja, megelevenítse őket, és védelmezen az ördöggel és a bűn hatalmával szemben. Ugyanez a Krisztus egyszer majd nyilvánvalóan visszatér...” (CA III, 4–6). Az erről szóló evangélium az egyház semmi mással fel nem érő, legfőbb kincse és ereje.

Aktuális kérdések gyülekezeti feldolgozásra

1. Milyen érvek sorolhatók fel arra az állításra, hogy Krisztus egyháza ott létezik, ahol az evangéliumot tisztán hirdetik és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki?
2. Mit jelent az evangélium tiszta hirdetése?
3. Mit jelent a szentségek helyes kiszolgáltatása?
4. Milyen kötelezettségeket ró lelkészekre és gyülekezeti tagokra az *Ágostai hitvallás* VII. cikkének meghatározása?
5. Milyen reménység és bizonyosság fakadhat az *Ágostai hitvallás* VII. cikkének meghatározásából?
6. Milyen templomépítési és liturgiai következmények fakadnak az *Ágostai hitvallás* VII. cikkéből?
7. Nem kellene nekünk, evangélikusoknak – a *Dominus Iesus* római katolikus nyilatkozat mintájára – állítanunk, hogy Krisztus egyetlen egyháza „az evangélikus egyházban áll fenn”? Mi szól mellette, mi ellene?

Felhasznált irodalom

AUSTAD, Torleiv 1996. Kirche. In: Pöhlmann, Horst Georg – Austad, Torleiv – Krüger, Friedhelm: *Theologie der lutherischen Bekenntnisschriften*. Chr. Kaiser – Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh. 169–185. o.

¹³ Vö. *Egyezségi irat*, SD XII, 14 (újrakeresztelők), XII, 33 (schwenckfeldianusok).

¹⁴ A II. vatikáni zsinat elsősorban a „látható szervezetségben”, vö. *Lumen gentium*, *8.

¹⁵ Ratzinger: „Der Kirchenbegriff zieht sich einerseits in die Gemeinde zurück und verweist andererseits auf die nur Gott bekannte Gemeinschaft der Glaubenden zu allen Zeiten. Die großkirchliche Gemeinschaft als solche aber ist nicht mehr Träger eines positiv bedeutsamen theologischen Gehalts.” Idézi MÜLLER 1980, 188. o. 135. jegyz.

- BACHT, Heinrich 1959. Ekklesiologie. I. Historische Grundlinien. *Lexikon für Theologie und Kirche*. 3: 782–784. o.
- DENZINGER, Heinrich – HÜNERMANN, Peter 2004. *Hitvallások és az egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai*. Ford. Fila Béla – Jug László. Összeáll. Romhányi Beatrix – Sarbak Gábor. Szerk. Burger Ferenc. Örökmécs Kiadó – Szent István Társulat, Bátonyterenye–Budapest.
- HAFENSCHER Károly (id.) 2000. Reflexió a Dominus Iesus egyetemes jellegű hittani nyilatkozatra. *Theologiai Szemle*, 43. évf. 6. sz. 361–362. o.
- HAFENSCHER Károly 2001. Megjegyzések Lovassy Attila dolgozatához. *Lelkipásztor*, 76. évf. 7–8. sz. 264–267. o.
- HEUBACH, Joachim 1980. Was macht die Kirche zur Kirche? In: *Wir glauben und bekennen. Zugänge zum Augsburgischen Bekenntnis*. Herausgegeben von Lutz Mohaupt im Auftrag des Lutherischen Kirchenamtes der VELKD. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen. 130–139. o.
- HOFFMANN, Fritz – KÜHN, Ulrich (szerk.) 1980. *Die Confessio Augustana im ökumenischen Gespräch*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin.
- KARNER Károly 1930. Az egyház lényege az Ágostai hitvallás szerint. In: *Hitvallás és tudomány. Emlékkönyv. Az Ágostai hitvallás 400 éves jubileuma alkalmából*. Kiadják a M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem evangélikus hittudományi karának tanárai. Sopron. 83–104. o.
- KOCH, Ernst 1980. Confessio Augustana – Confutatio – Apologie. Das Gespräch über die Ekklesiologie im Kontext des Reichstages von Augsburg. In: HOFFMANN–KÜHN 1980, 41–62. o.
- KOCH, Traugott 1980. Das Problem des evangelischen Kirchenverständnisses nach dem Augsburgischen Bekenntnis. In: *Das Augsburgische Bekenntnis von 1530 damals und heute*. Szerk. Lohse, Bernhard – Pesch, Otto Hermann. Kaiser–Grünwald, München–Mainz. 125–143. o.
- LOVASSY Attila 2001. Krisztus igen, egyház nem? *Lelkipásztor*, 76. évf. 7–8. sz. 259–264. o.
- LUTHER Márton 2011. Előszók az újszövetségi Szentírás könyveihez. Ford. Szita Szilvia – Csepregi Zoltán. In: *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság*. Luther Kiadó, Budapest. 286–345. o. (Luther válogatott művei. 5.)
- MAURER, Wilhelm 1976. *Historischer Kommentar zur Confessio Augustana*. 1: *Einleitung und Ordnungsfragen*. Mohn, Gütersloh.
- MAURER, Wilhelm 1978. *Historischer Kommentar zur Confessio Augustana*. 2: *Theologische Probleme*. Mohn, Gütersloh.
- MOLTMANN, Jürgen 1975. *Kirche in der Kraft des Geistes*. Chr. Kaiser, München.
- MÜLLER, Otfried 1980. Die ekklesiologischen Aussagen der Confessio Augustana im Blick auf das Vaticanum II. In: HOFFMANN–KÜHN 1980, 165–189. o.
- NAGY Gyula 1950. Hiszek egy anyaszentegyházat. Az ökumenikus kérdés az egyházzól szóló lutheri-reformátori tanítás megvilágításában. *Lelkipásztor*, 25. évf. 231–245. o.
- PRENTER, Regin 1980. *Das Bekenntnis von Augsburg. Eine Auslegung*. Ford. Gerhard Klose. Martin Luther-Verlag, Erlangen.
- SASSE, Hermann 1966. Der Siebente Artikel der Augustana in der gegenwärtigen Krisis des Luthertums [1961]. In uő: *In Statu Confessionis. Gesammelte Aufsätze von Hermann Sasse*. Szerk. Hopf, Friedrich Wilhelm. Lutherisches Verlagshaus, Berlin–Hamburg. 50–69. o.
- SCHOLZ László 1990. Az egyház meghatározása a lutheri reformációban. *Keresztyén Igazság*, március. Új folyam 5. sz. 20–27. o.
- SZABÓ Lajos 2011. *Élet a gyülekezetben. Alapvető és aktuális kérdések a gyülekezetépítés tárgykörében*. Luther Kiadó, Budapest.
- TRILLING, Wolfgang 1980. „Das Evangelium” in der Confessio Augustana und bei Paulus. In: HOFFMANN–KÜHN 1980, 129–148. o.

A mások mássága

Igehirdetés a drezdai egyházi napok nyitó istentiszteletén (Mt 6,19–21)

FABINY TAMÁS

1907-ben kitört az amerikai tőzsdepanik. A New York-i értéktőzsdén az árak hirtelen zuhanni kezdtek. Az emberek megrohmozták a bankokat és a trösztket. Fénykép is őrzi az embertömeg hullámzását a Wall Streeten. Milliók éltek át hirtelen, hogy a spekulációnak nevezett moly és a csődnek hívott rozsda felemészttette földi kincseiket.

Aztán egy másik, immár Európában készült fényképet idézek meg. Ez az én hazámban, Magyarországon készült 1946-ban. Az utcaseprő nagy halom papírpénzt söpör össze Budapest utcáján. Ez az akkori pénz teljes értéktelepedésének ideje volt. Nagypám mesélte, hogy mire a havi fizetésével az üzletbe ért, már csak egy csirkét tudott rajta venni. Vagy ha nem sietett eléggé, akkor csak két tojást. Az infláció mértéke 10^{26} százalék volt, aminek nagyságát az esetleg köztünk levő matematikusokon kívül valószínűleg kevesen tudják elképzelni. Talán segít a megértésben, ha elmondom: volt olyan kétmilliárd billió bankjegy, amin a kettes szám után húsz nulla szerepelt... Jött a moly, pusztított a rozsda.

Azokban az évtizedekben aztán sok eszme és ideológia is az inflálódás sorsára jutott: úgy kellett őket összesöpörni. A történelem szemétdombjára kerültek.

Európa keleti felén nem újkeletű fogalom a materializmus. Nyilván sok jelenlévő számára ismerősen csengenek az olyan szavak, mint tudományos szocializmus, küzdelem a vallásos világnézet és a klerikális reakció ellen. A hatalom a pártszervezeteken és a besúgóhálózaton keresztül akart mindent ellenőrizni. Konfirmáció helyett a *Jugendweiher* erőltették. Az egyházi vezetés is rákényszerült arra, hogy – az NDK-ban – a szocializmusba vezető egyházzól vagy – Magyarországon – a diakóniai teológiáról beszéljen. Aztán megint jött a moly és a rozsda, és semmivé váltak olyan korábbi „értékek”, mint „béke és biztonság”, „osztály nélküli társadalom”, „békeharc”. Materializmus volt ez a javából, és a sokat propagált földi kincsek semmivé váltak.

Am aztán jött egy újabb, ennél rafináltabb materializmus. Régiesen bírvágnak, újabb szóval konzumidiotizmusnak lehet nevezni. A gyanútlan embereket mind súlyosabb terheket jelentő hitelekbe hajszolták bele. Működött a tőkefelhalmozásnak az a módja, amelyben a privatizáció haszonélvezőivel kapcsolatban csak az első megszerzett millió eredetét nem illett firtatni. E szemlélet kritikáját nyújtja a Miatyánk ismert parafrázisa:

Mi Tőkénk, aki a Nyugaton vagy,
amortizálódjék a te befektetésed.
Jöjjön el a te profitod,
tőzsdei árfolyamaid emelkedjenek,
amint a Wall Streeten, úgy Európában is.
Napi forgalmunkat add meg nekünk ma,
hosszabbítsd meg hiteleinket,
miképpen mi is hosszabbítunk hitelezőinknél.
És ne vígy minket a csődbe,
de szabadíts meg a szakszervezetektől.
Mert tiéd a fél világ és a hatalom
és a gazdagság 2000 év óta.
Mammon.

Nem akarok demagóg lenni: tudom, hogy a tőke mozgatja a gazdaságot. Azt is tudom, hogy a szegényebb régiók és azok egyházai sok támogatást kaptak, amiért köszönet illeti az adományozókat. De tartok tőle, már megint közelednek a molyok, és érezteti hatását a rozsda.

Igénk a világhoz kötöttség veszélyeire hívja fel a figyelmet, akár gazdasági, akár politikai, akár lelki összefüggésekben. Egy magyar költő, Kosztolányi Dezső így ír versében: „Itthon vagyok itt e világban, / s már nem vagyok otthon az égben” (*Boldog, szomorú dal*).

Jézus szava abban segíthet minket, hogy újra otthon legyünk a már elveszített égben. Ennek érdekében meg kell

tanulnunk leválni a világról. Mert „*ahol a kincsed, ott lesz a szíved*”. Érvényes ez az egyes ember és az egyház életére is.

Egy elbeszélés szerint egy farmer örömmel tudatta feleségével: legjobb tehene két borjút ellett: egy fehérét és egy vöröset. Majd ezt mondta: „Az Úr arra indít engem, hogy az egyik borjút neki szenteljem. A kettőt együtt neveljük, és amikor eljön az ideje, mindkettőt eladjuk, és az egyikért kapott vételárat megtartjuk, a másikat az Úr szolgálatára ajánljuk fel.” Felesége megkérdezte, melyik borjú legyen az Úré. „Nincs szükség ilyen megkülönböztetésre, hiszen egyformán törődni fogunk mindkettővel”, válaszolta a férje. Néhány hónappal később aztán gyászos arccal lépett oda feleségéhez a gazda: „Megdöglött az Isten tehene.”

Testvéreim: hogy is állunk mi a földi és a mennyei kincsekkel? A földi vagy a mennyei értékek vonzzák-e a mi szívünket? A ma kezdődő öt napon át sokat fogunk hallani erről a szívről. Úgy, amint azt a Példabeszédekben is olvassuk: „*Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd szívedet, mert onnan indul ki az élet.*” (Péld 4,23) Vagy ahogy Augustinus mondta: „Nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik benned, ó, Urunk.”

Egy *Kirchentagon* nemcsak az egyes emberrel, hanem Isten népével kapcsolatban is fel kell tennünk ezt a kérdést: hol dobog az egyház szíve? Földi vagy mennyei kincseket gyűjtünk-e? Miért fáj az egyházból való kilépés: az adó elmaradása miatt, vagy mert lelkeket veszítünk el? Mi az egyház igazi kincse?

Befektetések, árfolyam-ingadozásokból szerzett nyereségek, beruházások, épületek és nagyívű tervek – vagy Luther 62. tétele: „Az egyház igazi kincse Jézus Krisztus evangéliuma.”

Mennyire bízunk múlt földi javakban? Nemcsak gazdasági, hanem politikai szempontból is. Egyházainknak – akár

Keleten, akár Nyugaton – a mennyei kincseket kell keresniük és másoknak bemutatniuk, ami bizony együtt jár számos értéktelen földi kacat elutasításával. Például hogy bűnnek nevezem a korrupciót, az idegengyűlöletet, az antiszemitizmust, a cigányellenességet. Vagy hogy nem engedem, hogy bántsanak valakit azért, mert neki más a bőrszíne, a vallása, az anyanyelve vagy éppen a szexuális identitása.

Miként érhetjük ezt el? Úgy, hogy földiek helyett a mennyieket keressük. Nem a földön, hanem a mennyben gyűjtünk kincset. Nem tőkét, hanem bizalmat halmozunk fel. Ennek érdekében emeljük fel szívünket. Mondhatom úgy is, hogy elfogadjuk a menny egyetlen kincsét, Jézust. Ha kincsünk Krisztus, Krisztusnál a szívünk. Ott van jó helyen.

Ezt a kincset sem moly, sem rozsdá nem emészti meg. Most gyertek velem – képzeletben – egy dél-magyarországi faluba, Varsádra. Van e falu evangélikus templomának egy régi oltárképe az utolsó vacsoráról. Nem vigyáztak rá eléggé, ezért a festék lekopott, az anyag szétmállott. A moly szinte mindent megemészített. Csak Krisztus alakja maradt épségben! Rajta nem fog a rozsdá. Ő több bármi földi kincsnél. A vele való személyes találkozást nem pótolhatja semmi. Körülöttünk és bennünk minden változhat – ő ugyanaz marad. Ebben a

világban sok mindent elveszíthetünk, ha önála maradunk, akkor teljes az életünk, és mindig vigaszra találunk. Sok minden eltűnt erről az oltárképről: emberek, tanítványok a maguk sorsával, használati és dísz tárgyak, ételek és italok. Csak Jézus maradt meg. Előbb-utóbb elbukott Róma, elpusztult Jeruzsálem – de Jézus és az ő országa megmarad mindvégig. Ennek a Jézusnak a szavára figyeljünk a 2011-es *Kirchentagon*:

Gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben.
Ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.

Teológiai reflexiók az úrvacsoráról Luther írásai alapján¹

FABINY TIBOR

Az úrvacsora egyházunk tanítása szerint a Jézus Krisztus által rendelt két szentség egyike. A szentség, azaz a *sacramentum* mint teológiai fogalom a Bibliában nem szerepel. A görög *mysterion* szóval természetesen többször is találkozunk, s az ortodox egyház mind a mai napig a misztérium kifejezést részesíti előnyben a *sacramentum* fogalmával szemben. A korai latin egyházatyák a fogalmat még tág összefüggésben használták: többek között Isten üdvtervét, Krisztus keresztségét is *sacramentum*-nak nevezték (BODENSIECK 1965, 2091. o.). Azt is elmondhatjuk, hogy a szentség kérdésével dogmatikailag az Újszövetség nem foglalkozik részletesen, mindazonáltal az isteni (illetve jézusi) ígérethez kapcsolódó látható emberi aktusnak (kiváltképpen a keresztségnek és az úrvacsorának) az Újszövetségben a jövőre utaló eszkatológiai jelentősége is van (uo.).

Az úrvacsora ószövetségi előzménye: a páskavacsora

Az Ószövetségben mintegy hétszáz utalás van az évszakra. Az ember testi táplálása legtöbbször összekapcsolódik a lélek erősítésével, így az evés sokszor metaforikus jelentőséget kap. Ugyanilyen fontos az Ószövetség népe számára az emlékezés. Az emlékezés, az anamnézis a múltat jelenvalóvá teszi, azt a jelenben értelmezi, de úgy, hogy közben a jövőre is gondol. A zsidó gondolkodásra – paradox módon – a „jövőre irányuló emlékezés” jellemző. A múlt nemzedékről

nemzedékre történő állandó recitálása „reaktualizálást” is jelent. A felejtés elveszetséget, az emlékezés megmaradást jelent. A szabadításra való, evéssel és hálaadással összekötött emlékezés legszebb példája a páskavacsora.

A Mózes 2. könyvének 12. fejezetében leírt páskabarány az, amelyet az Egyiptomból való szabadulás emlékére rendelt el az Úr választott népének. Az Örökkévaló Egyiptomot rettenetes büntetésekkel sújtja, a tíz csapás közül a leg súlyosabb az utolsó, amelyekben az Isten pusztító angyala az összes egyiptomi elsőszülöttet elpusztítja. Isten azonban választott népének menekülési lehetőséget ígér: elrendeli a húsvéti bárány leölését. Minden zsidó családnak vásárolnia kell egy hibátlan, hím, egyévesnél nem idősebb bárányt, amelyet a hónap tizennegyedik napján le kell ölni, csontját nem szabad eltörni, s a leölt bárány vérével a két ajtófélfát és a szemöldökfát kell megjelölni. A tűzön sült bárányhúst kovásztalan kenyérrel és keserű füvekkel kell elfogyasztani. Az Úr megígéri, hogy azon az éjszakán, amikor pusztító angyala minden egyiptomi elsőszülöttet megöl, a vérrel megjelölt házakat elkerüli a csapás, és a választott nép elsőszülöttei megmenekülnek. Innen származik az angol *Passover* elnevezés, amely arra utal, hogy az öldöklő angyal elkerüli (*passes over*) a vérrel meghintett otthonokat. Az Úr rendelkezése, hogy az ő szabadításának napjára nemzedékről nemzedékre emlékezzenek. A páska és a kovásztalan kenyerek ünnepe az első (március/április) hónap 14. és 15. napjára esik (3Móz 23,4–8).

A szinoptikus evangéliumok az utolsó vacsorát mint a páskavacsorát, a kovásztalan kenyerek első napját írják le. Lukács evangélista külön hangsúlyozza, hogy szenvedése előtt akarta velük megenni a húsvéti vacsorát (Lk 22,15). János evangélistánál viszont Jézus halálának pillanata a páskabarány leölésével esik egybe, Niszán hó 14-én délután három órakor. A katonák Jézus lábszárcsontját – akárcsak a törvény szerint a páskabarány lábát – nem törték el:

¹ A svéd–magyar vadstenai lelkész-találkozón 2011. szeptember 1-jén angol nyelven elhangzott előadás magyarul átdolgozott, szerkesztett változata. Jelen írásban felhasználtam a *Szótörténetek – Hermeneutikai, teológiai és irodalomtudományi tanulmányok* (Luther Kiadó, 2009) című kötetemben megjelent két tanulmányomat: *A Bárány mint tipológiai szimbólum* (39–66. o.) és *Luther a szentségekről* (147–161. o.).

„Ezek pedig azért történtek meg, hogy beteljesedjék az írás »Csontja ne töressék meg»” (Jn 19,36)

Pál apostol a korinthusiakhoz írt első levelében írja: „Takarítsátok ki a régi kovászt, hogy új tésztává legyetek, hiszen ti kovásztalanok vagytok, mert a mi húsvéti báránnyunk, a Krisztus, már megáldoztatott.” (1Kor 5,7) Ahogy tehát zsidóknak hat napon át kovásztalan kenyeret kellett enni és mindent eltakarítani, hogy házukban ne találtsák kovász, a Krisztus egyházában is rendnek és tisztaságnak kell lennie, különösen is azért, mert a hívők Krisztusért bűnbocsánatot nyertek, azaz kovásztalannak találtak. Azért kovásztalanok a hívők, mert „a mi húsvéti báránnyunk megáldoztatott”. Exodus 12-ben olvastuk a páskabarányról, hogy „az Úr páskája ez” (12,11), s akkor most már világos, hogy a húsvéti páskabarány az Isten báránya, az eszköz, amellyel az Isten hozott áldozatot az emberért. Az ember nem tudja kiengesztelni az Istent, csak Isten képes áldozatot hozni az emberért. Csak az ártatlan bárány, a fiú feláldozása hozhat szabadulást, megváltást az emberi nemnek. Miként a bárány vére az egyiptomi szabadulást szolgálta, és Isten ítéletét (az öldöklő angyalt) elfordította, úgy az Úr Jézus vére megszabadított a bűn rabságából, és Isten ítéletét elfordította. Innen származik a hívők „kovásztalansága” és szentsége.

Luther harca Rómával

Luther számára ezért a szentségek helyes értelmezése központi kérdéssé válik. Az 1519-től 1521-ig tartó időszakban, tehát a „korai” Luther gondolkodásában alakul ki fokozatosan a szentségekről szóló felfogás, s ez idő tájt Luther egyelőre csak Róma ellenében fogalmazza meg tanítását. Később majd másik irányból száll harcba a szentségek igaz értelméért: először a gyermekkeresztséget védelmezte a Münzer-követő újrakeresztelőkkel, majd az úrvacsora kapcsán Krisztus valóságos jelenlétét a zwingliánus szimbolikus értelmezéssel szemben. Luther tehát kétfrontos harcot folytatott: Rómával az „eldologiasított”, a rajongókkal, illetve Zwingliékkel szemben viszont az „elszellemiesített” szentségfogalom ellen indított harcot (SCHOLZ 1938).

Sermók a három szentségről (1519):

Az úrvacsora (oltáriszentség)

Vajta Vilmos teológusnak igazat kell adnunk, amikor ezt az oltáriszentségről szóló 1519-es lutheri prédikációt az egyházzal szóló tanítás „példás összefoglalásának” tekinti (VAJTA 1993, 18. o.). Rámutat, hogy Luther, bár a transzszubsztanciációt még nyíltan nem veti el, de az arról szóló spekuláció helyett „a szentségben részesedő közösség felé irányította a hívők érdeklődését” (uo. 19. o.). Mint majd lát-

ni fogjuk, Luther a részesedésre (*participáció*) irányítja a figyelmet, amit itt a krisztusi közösségben való kegyelemteljes cserének és egybeolvadásnak (*gnedigen wechsell odder vormischung*), másutt pedig „boldog cserének” (*fröhlich wechsell, eyn fröhliche wirtschafft, mirabile commercium*) nevez (uo. 20., 28. o.).

Luther az úrvacsorára több kifejezést használ: „oltáriszentség”, „mise”, „új testamentum”, „végrendelet” stb. A jel, a jelentés és a hit szempontját emeli ki az oltáriszentségről írt sermójában is. A jel: a kenyér és a bor külső, látható dolog, a jelentés pedig lelki és belső. A hit pedig mindkettőt hasznosítja. Amint a keresztség kapcsán a teljes vízbemelés formáját találja Luther a legmegfelelőbbnek, úgy az oltáriszentségről írt sermójában szintén az eredetileg teljes jelek (jegyek), a kenyér és a bor kiosztása, a két szín alatti áldozás mellett érvel. A szentség jelentése: *communio*, a szentek közössége, vagyis Krisztussal és az ő szentjeivel való egy testté válás, részesülés. Ez olyan, mondja Luther, mintha egy város polgárai lennénk, s ha tagok vagyunk, részesedünk a város javaiban, de terheiben is. Ha a test egyik tagja szenved, vele együtt szenved valamennyi, ha örül a tag, a többi is részesedik abban az örömben. A hívő a szentségben Krisztussal és az ő szentjeivel egyesül; aki a hívőt bántja, az Krisztust bántja. Ez a szentség védelmet is ad, mert minden nyomorúságunkat és kísértésünket Krisztusra és a közösségre helyezhetjük.

Miért éppen a kenyeret és a bort rendelte Isten e szentség jeleinek? Luther rámutat, hogy a kenyér és a bor már formájával is a közösségre indít:

„Mert amiképpen a kenyér sok összezúzott búzaszem-ből készül, s ekképpen sok búzaszem teste az egy kenyér testévé válik, amelyben az egyes búzaszemek elvesztik a saját testüket és formájukat, és a kenyér közös testét öltik magukra, s ugyancsak a szőlőszemek is elvesztvén saját alakjukat, a bor és ital közös testévé válnak, ugyanúgy lesz velünk is, ha ezzel a szentséggel helyesen élünk. Krisztus minden szentjével együtt szeretetétől fogva magára veszi a mi alakunkat, velünk együtt küzd a bűn, a halál és minden baj ellen: mi pedig az ő szeretetétől felgyulladva öhozzá formálódunk, az ő igazságára, életére és üdvösségére hagyatkozunk, s ekképpen az ő javaival és a mi bajainkkal való közösség révén egy tésztává (kalácsá), egy kenyérré, egy testté, egy itallá leszünk, úgy, hogy minden közössé lesz (...). Viszont ugyanúgy nekünk is át kell alakulnunk, s a miénknek kell elfogadnunk minden keresztyén nyomorúságát, az ő alakjukat és szükségüket magunkra vennünk, s nekik juttatnunk mindazt a jót, amire csak képesek vagyunk, hogy ők azt élvezhessék. Ez a valódi közösség, és ez a szentségnek a helyes értelme (...). A kenyérnek és a bornak ezt a kettős alakját egyebek mellett azért is rendelte, hogy jelezze azt az egyesülést és közösséget, amelyet ez a szentség foglal magában, mivel nincs bensőbb, mélyebb és osztatlanabb egyesülés, mint az étel-

nek az egyesülése azzal, aki elfogyasztja. Az étel ugyanis átmeleg, átváltozik elfogyasztójának természetévé, annak lényegével eggyé válik (...). Ekképpen egyesülünk mi is a szentségben Krisztussal, és leszünk egy testté a szentekkel, úgy, hogy ő magára vesz minket, helyettünk tesz-vesz, mintha ő az volna, ami mi vagyunk, s ami bennünket ér, őt is ugyanúgy, sőt még inkább éri, mint bennünket.” (LUTHER 1994, 38–39. o.)

A jelen és a jelentésen túl a szentség harmadik részének, a *hit*nek is kiemelt szerepe van. „Nem elég, ha tudod, hogy mi a közösség és a mi bűneinknek és szenvedéseinknek a kegyelemteljes kicserélődése és összelepleződése Krisztus és az ő szentjei igazságával, hanem ezt kívánnod is kell, és erősen hinned, hogy el is nyerted.” (Uo. 40. o.)

Ezen a ponton egy fontos észrevételt kell tennünk a közösségbeli bűnök közösség általi kezeléséről. Vajta Vilmos Luther Galata levélhez írt kommentárját idézi annak illusztrálására, hogy Luther számára a keresztyén közösségben „egymás terheinek hordozása” egymás *bűneinek* a hordozását is jelenti. A *Communio Ki-ki másnak szűgyenét el kell fedezze* című fejezetében Vajta nagyon szépen fejti ki Luther alapján, hogy bár a keresztyén közösség megindul a megszentelődés útján, ez a keresztyén közösség mégis *communio mixta: communio sanctorum* és *communio peccatorum* egyszerre. Ezért a koinóniában a bűnössel is Krisztus lelki közösségét kell megvalósítani: „Nem általában egymás sorsának hordozásáról (...) van tehát szó, hanem egészen konkrétan a gyülekezetben is felfedezhető bűn hordozásáról. A keresztyén szeretet (agapé) lényege (...), hogy az egymásban felfedezhető bűn terheit is hordozza.” (VAJTA 1993, 45–46. o.)

Természetesen a bűn hordozásának kényszere nem valami kegyes altruizmus, hiszen a másik bűnterhét átvállalók is csak „állítólagosan” tiszták, s egy pillanatra sem lennének minderre képesek, ha a bűnösöket igaznak elfogadó és megszentelő Krisztus, az egyházat építő Szentlélek és a gyülekezetet tanító Pál apostol nem készítené erre őket. Gal 6,1–2-ben Pál apostol pontosan erre kéri az „igazakat”: „*igazítsátok helyre az ilyet szelíd lélekkel*”, „*egymás terhét hordozzátok!*” Vajta Luthert idézve így folytatja: „Ily módon képzettségem nem az én tulajdonom, hanem a tanulatlanoké. (...) Tisztaságom nem az én tulajdonom, hanem azoké, akik testükben bűnöznek, nekik vagyok elkötelezve, Istennek felajánlva tisztaságomat értük, védelembé vevén őket, kimentvén őket. Így fedezem el Isten és emberek előtti tisztességemmel az ő gyalázatukat...”

A szentek közössége nem taszíthatja el magától e bűnöst, mintha számára idegen lenne. Megmentését ön maga odaadásával Isten előtt könyörögve szorgalmazza (...). A hívők »papsága« a szentek közösségében Krisztussal, a Főpappal egyesülve valósul meg, akinek élete kivetül népének életszentségébe. A lutheri magyarázat szerint ez a szeretet Krisztus-törvénye (Gal 6,2).” (VAJTA 1993, 46–47. o.)

Visszatérve az úrvacsorára, elmondhatjuk, hogy a szentség tehát nem önmagában, objektív módon, *ex opere operato* hat, hanem csak akkor, ha azt hittel veszik: *ex opere operantis*. Luther a szentség eldologiasítása, elszemélytelenítése, automatikussá tétele, gépesítése ellen emeli fel szavát. Mert véleménye szerint babonához és mágiához vezet a személyes hit nélküli, objektív szentségfelfogás, miszerint a végrehajtott cselekmény önmaga erejénél fogva részesítené az embert a mennyei javakban. Ennek megértéséhez azonban rá kell térnünk Luthernek az áldozatról szóló gondolataira.

A mise (az úrvacsora) mint Jézus Krisztus végrendelete: ajándék (beneficium), és nem áldozat (sacrificium) (1520 tavasza)

Az 1520 nyarán írt rövid sermójában: *Sermo az újtestamentumról, vagyis a szent miséről* (angolul: LUTHER 1960) Luther tovább finomítja gondolatait. Mint írja, Jézus a mózesi törvényeket betöltötte, egy új törvényt rendelt csupán, ez pedig a „szentmise” (ahogy Luther akkor nevezte) vagy más szóval az úrvacsora. Az úrvacsora szerzetési igéiben Isten ígéretének szavát halljuk, s az úrvacsora Jézus testamentuma, avagy végrendelete. Az új szövetséggel mint testamentummal vagy végrendelettel a mózesi törvényeket érvényteleníti. Jézus és a szerzetési igék szavaiban a bűnök bocsánatát és az örök életet ígéri tanítványainak. Az ígéretét Jézus életével, testével és vérével pecsételi meg, s erre a pecsétre emlékeztetnek az úrvacsora jelei: a kenyér és a bor.

Az ígéret a szó, vagyis az ige, és ehhez társul a jel. Korábban is adott Isten az emberiségnek az ígéretéhez kapcsolt jeleket, mint például Nőének a szivárvány vagy Ábrahámnak a körülmetélkedés jelét. Ilyen jelek most a kenyér és a bor, amelyek külső dolgok, de mégis benső, lelki dolgokat szimbolizálnak. Egy testamentumban mindig legalább hat dolog van: 1. a végrendelet szavai, 2. az örökösök, 3. maga a testamentum (a végrendelet szavai), 4. a jel vagy a pecsét, 5. az áldás, hogy az ige a bűnök bocsánatára és az örök életre vonatkozik, 6. az emlékezés kötelezettsége. Jézus mindezt az éhező lelkeknek adja, akik hittel és örömmel elfogadják azt, és az érdemteleneknek, ha elismerik érdemtelenységüket. A papság és az egyház bűne az, hogy ezeket a szavakat, az ígéret szavait a népnek nem az anyanyelvükön mondják.

Az ige és a jel viszonyában az ige a fontosabb, mert az ige megvan a jel nélkül, de a jel, a *sacramentum* nincs meg az ige nélkül, úgy, amint a tömlő sem ér sokat bor, vagy a pénztárca pénz nélkül. Az isteni ige vagy ígéret nélkül ünnepelt csendes mise ezért hamis dolog, amely babonához vezet. Luther a misével való első visszaélésnek (*abusus*) nevezi azt, hogy elhagyjuk a testamentumot, az áldást, vagyis az ígét és a hitet. Mert ahol az ígéret nem hangzik el, ott a

hit sem válaszolhat. Ezért a misével való második visszaélés az, hogy emberi jócselekedetté torzult, ahol nem a hagyományozó Isten, hanem a jót cselekvő ember került előtérbe. Pedig a testamentum nem *beneficium acceptum, sed datum*, vagyis a szentség nem a mi cselekedetünknek az Isten általi elfogadása, hanem az Isten által nekünk adott ajándék, jótétemény, azaz *beneficium*. Hogy is mondhatná egy örökös azt, hogy ő jót cselekszik azzal, ha elfogadja az örökségét? A misében (úrvacsorában) és a keresztségben mint szentségekben mi nem adunk, hanem csak elfogadjuk Krisztus ajándékát. Mivel a szentség nem cselekedet, szolgálat, azaz *officium*, hanem ajándék, *beneficium*, így a másért mondott misének nincs értelme. A misével való harmadik és legnagyobb visszaélés, hogy az áldozattá torzult, mintha mi ajánlanánk fel valamit Istennek. Az imádságban persze hálát ad az ember az Istennek és hálijában offertóriumot, ajándékot, ételt vagy pénzt adományoz az egyház javára. De ezek nem áldozatok, mert azok az ószövetséggel érvényüket veszítették. Legfeljebb egy értelemben beszélhetünk áldozatról: annyiban, hogy lelki módon magunkat áldozzuk az Istennek: följajnljuk magunkat neki, hogy az ő jótetszése szerint cselekedjen velünk, s mi dicséretet és hálát mondunk neki a sok jótéteményéért. Imádságainkkal, hálaadásunkkal nem közvetlenül Isten elé járulunk, hanem Krisztushoz, aki a közvetítő, a főpap, aki közbenjár értünk. Tehát nem mi ajánljuk fel Krisztust mint áldozatot, hanem Krisztus ajánlja fel önmagát. S csak annyiban nevezhetjük áldozatnak a misét, hogy Krisztussal magunkat is felajánljuk. Erős hittel Krisztusra hagyatkozunk, aki főpapként áldozatot hoz érettünk. Tehát nem arról van szó, hogy mi a király fiát apjának, a királynak áldozatként felajánljuk, hanem arról, hogy a fiút arra kérjük, hogy szükségünket, kéréseinket közvetítőként továbbítsa az atyához. A gyakorlatban azonban az a kép alakult ki, hogy a pap Isten előtt mutat be áldozatot. De ezt valójában mindaz teszi, aki a szentséget fogadja. Vagyis az egyetemes papság értelmében minden hívő bemutatja ezt az áldozatot, vagyis a hit mutatja be az áldozatot. Minden hit nélkül bemutatott mise ezért babona és mágia.

Ebben a sermóban tehát Luther radikálisan szakít azzal az Aquinói Tamástól származó középkori katolikus felfogással, hogy a szentmise Jézus golgotai áldozatának a pap által történt megismétlése (BAGCHI 1991, 119. o.).

Az egyház babiloni fogságáról szóló könyvecske (1520 ősze)

A szentségekkel Luther legrészletesebben az 1520 elején írt *Az egyház babiloni fogságáról szóló könyvecske* című művében foglalkozik. Amíg *A német nemzet keresztyén nemességéhez* írt munkájában Luther – saját képét használva – mintegy „isteni kürttel” (igével) lerombolta Róma

hármassal: 1. az egyetemes papság elvével megcáfolta a papi rend világi rend fölötti voltát; 2. lerombolta a második falat is, hogy csak a pápának van joga magyarázni a Szentírást; 3. azt is megcáfolta, hogy csak a pápának van joga zsinatot összehívni. A külső falak lerombolása után *Az egyház babiloni fogságáról szóló könyvecske* a római rendszer benső „szentélyébe” hatol be, és a pápaságnak a hét szentségről szóló tanát, a kereszténységet „megkötöző” római szakramentális rendszer bilincseit kívánja széttörni. A könyv címe apokaliptikus, hiszen Babilonra mint a romlott egyház Jelenések könyve-beli szimbólumára utal (Jel 17–18), azt állítva, hogy amint Izrael népe egykor a babiloni zsarnokság fogságában volt, ugyanúgy az igazi egyház Róma, azaz a pápaság zsarnokságának a fogságába esett, s ezt a börtönt a középkori egyház a szakramentális rendszer kidolgozásával teremtette meg (GRITSCH 1983, 35. o.). Ebben az írásában üzen először nyíltan hadat a transzszubsztanciáció tanításának, amely szerinte elhomályosította az úrvacsora igazi értelmét. A polemikus hangon írt munka óriási vihart kavart: VIII. Henrik azonnal cáfolatot írt ellene *Assertio Septem sacramentorum* (A hét szentség állítása) címen (DOERNBERG 1961; TJERNAGEL 1965), amivel a pápától kiérdemelte a *Defensor fidei* címet. A könyv hangvétele miatt a reformáció sajnos végleg elvesztette a nagy humanista, Erasmus támogatását, ugyanakkor azonban Luther egyik akkori ellenfele, Bugenhagen e könyv hatására lett a reformáció odaadó hívévé. A következőkben a már tárgyalt szentségeknek azokat az aspektusait vesszük számba, amelyekre Luther az eddig idézett írásaiban még nem tért ki.

A könyv a hét szentség kérdését tárgyalja, de mindekenélőtt az úrvacsorával és a keresztséggel foglalkozik. Az úrvacsora hármassal fogságáról beszél. Az első, hogy Róma akadályozza a szentség teljességét azáltal, hogy azt csak egy szín alatt szolgáltatja ki. A második fogság a transzszubsztanciáció tanítása, amely a szubsztanciára és az akcidenziára való hivatkozással a pogány Arisztotelész filozófiájára épít. (A tan 1215-ben a negyedik lateráni zsinaton vált dogmává.) Luther vallja, hogy az értelemmel nem kell, sőt nem is lehet mindent megérteni, „mert a Szentlélek több, mint Arisztotelész”. A harmadik fogság, a legnagyobb visszaélés viszont az, hogy a szentségeket áldozatként fogták fel. Pedig az oltárszentség alapvetően Jézus testamentuma, azaz végrendelete, ami az ő ígéretére alapszik. Ahelyett, hogy hinnénk az ígéret szavainak, mi babonás bálványimádással tekintünk a szentségre. Ahol a hit kihal, ott azonnal megjelennek a cselekedetek.

„S immár könnyen beláthatjuk, hogy minek kellett szükségképpen bekövetkeznie a kiölt hitre: tudniillik a legistentelenebb babonás cselekedeteknek. Ahol ugyanis a hit kihal és a hit ígéje elnémul, ott hamarosan annak helyére lépnek a hagyományos cselekedetek, amelyek által, akár csak valamely babiloni fogság által, országunkból

elhurcoltatunk és a mi szívünk örömétől megfosztatunk.” (LUTHER 1905, 156. o.)

Pedig az isteni ígéretre nem cselekedettel, hanem csak hittel lehet felelni. A szentség babiloni fogságának jele, hogy az *opus operatum*ként fogják fel, tehát olyan cselekedetként, amelynek „végrehajtása”, „elvégzése” önmagában elégséges. Luther itt is elismétli, hogy egy koldus nem cselekszik jót azzal, ha egy gazdag ember ajándékát elfogadja. Összefoglalva: a mise testamentum, amely az igéből és a jelből áll. Az ige Jézus szava, a jel a kenyér és a bor. Ez az ige ígéret, amelyre csak hittel lehet válaszolni. Abból származnak a jócselekedetek, de a hitet nem lehet megkerülni.

Luther gondolatait egy sematikus ábrával próbáljuk meg illusztrálni:

Mise (új testamentum)	
Ige	Jel
Jézus szava	Kenyer és bor
Ígéret	Cselekedet
Hit	

Ha a mise ígéret, akkor nem lehet áldozat, mert az ígéretet vesszük, az áldozatot pedig adjuk (uo. 162. o.). Luther vallja, hogy a hitetlen pap is valóságos szentséget szolgáltathat ki, ám áldozat esetében a gonosz papnak semmit sem ér az áldozata. Isten a gonosz által művelhet jót, de a gonosz cselekedetet nem fogadja el. A mise eredetileg az Istentől emberig ható, lefelé irányuló mozgás, míg az áldozat az embertől az Istenig felfelé irányul.

„Azért ezt a két dolgot nem szabad összezavarni: tudniillik a misét és az imádságot, a *sacramentumot* és a cselekedetet, a testamentumot és az áldozatot, mert az egyik Istentől jó számunkra a pap szolgálata közvetítésével, és hitet követel; a másik a mi hitünkéből száll fel a pap által Istenhez, és kér meghallgatást; amaz alászáll, emez felszáll. Miért is amaz nem szükségképp feltételez méltó és kegyes szolgát; emez azonban megköveteli azt. Mert Isten a bűnösöket nem hallgatja meg; ő a gonosz által művelhet jót, de egy gonosz cselekedetet sem fogad el, mint azt Kainnál megmutatta.” (Uo. 166. o.)

Ismét ábrázoljuk a mondanivalót:

Mise	Imádság
Testamentum	Cselekedet
Sacramentum	Áldozat
Lefelé	Felfelé

A misét vagy az úrvacsorát azok számára szerezte az Isten, akiket bűnük terhe megszorított, és vigasztalásra meg orvosra van szükségük, azoknak, akik nem „adni” akarnak, hanem „kapni”.

Richard Marius közelmúltban megjelent Luther-könyvében helyesen mutatott rá, hogy Luther azáltal, hogy az ol-táriszentséget vagy az úrvacsorát olyan ígéretként fogta fel, amelynek érvényessége az ember hitétől függ, megszabadította a szentséget annak mágikus felfogásától, amelyet bár az egyház hivatalosan sohasem hagyott jóvá, a népi vallá-sosságban annál nagyobb erővel érvényesült (lásd a szent-ség gyógyító erejébe vetett hitet). A misében a pap sem a holtakért, sem az élőkért nem tehet semmit, a szentséget csak önmagáért, s nem másokért veheti (MARIUS 2000, 253. o.).

Luther harca a svájciakkal

Közismert, hogy a svájci reformátorok (Zwingli, Oecolampadius, Bucer) nem osztották Luther nézeteit. Ebben a kérdésben Luther a literális értelmet képviselte: ha Krisztus azt mondta, hogy ez az ő teste, akkor az igaz, mert Jézus nem hazudik. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az úrvacsora kérdésében Luther a verbálinspiráció alapján állott, mai kifejezéssel „fundamentalista” volt. Az 1529-es marburgi hitvitán Luther szenvedélyesen elvetette a svájciaknak a humanista filológiára építő érvelését, hogy itt metonimiáról van szó, hiszen Jézusra máshol is jellemző a metaforikus beszédmód. Hermann Sasse a korabeli jegyzőkönyvek alapján rekonstruálta az egykori, hermeneutikai szempontból rendkívül izgalmas hitvitát.

A svájci reformátorok szimbolikus felfogásának érdekes lecsapódását láthatjuk az egyik korai angol reformátor, a nézeteiért mártírhalált szenvedett John Frith (1503–1533) írásaiban (ő egyébként csak az úrvacsora kérdésében nem követte Luthert). Frith gondolatai többnyire Oecolampadiustól származnak.

Frith rámutat, hogy Jézus és a Szentírás beszédmódjára általában jellemző, hogy az egyszerű szavakat (*plain words*) sokszor lelki értelemben kell érteni. Jézus például magát szőlőtőnek és tanítványait szőlővesszőknek is nevezi. A képes (mai kifejezéssel: metaforikus) beszéddel olyan dolgokat tudott elmondani, amire ezer szó sem lenne képes. A szőlőtő és a szőlővessző hasonlatával az őhöz való tartozást tudta szemléltetni. További bibliai példák is sorol: Jézus ajtónak is nevezi önmagát, de senki sem mondaná, hogy ő valóságosan ajtó. Ugyanarról van szó, mint az előző példa esetében: mind a szőlőtőnek, mind az ajtónak van olyan tulajdonsága, amellyel önmagát szemléltetheti.

Amikor Jézus vette a kenyeret, megtörte, és elmondta a szereztetési igéket – „*Vegyétek, egyétek, ez az én testem, mely sokakért adatott*” –, akkor Frith szerint Jézus ezzel egy tökéletes jelet (*perfect token*) adott az övének. „Elmegyek, e testem megtöretik, akárcsak ez a kenyér, de ne keseredjétek el: vegyétek a kenyeret, nyeljétek le, engedjétek egészen a beleitekbe! Ahogyan a kenyér bennetek van, én is úgy leszek bennetek, még ha megfeszítenek is, és fizikailag távol

is leszek tőletek. Ne aggodalmaskodjatok, hogy én nem vagyok veletek, mert az én halálom gyümölcse bennetek lesz” – adja Jézus szájába a szavakat Frith. Így fejezi be: „Ha bár mikor elszomorodnátok, törjétek meg a kenyeret, egyétek az én emlékezetemre, hogy még az érzékeitekkel is tapasztaljátok, hogy hit által az én testemnek vagytok a részesei, úgy, amint e kenyérből is részesültök azáltal, hogy megeszitek.”

A szerzetési igék kapcsán Frith hangsúlyozza, hogy Jézus azokat lelki értelemben mondta, és lelki értelemben is kell érteni.² Arra a vádra, miszerint Frith eltér a szavak literális jelentésétől, és az allegória kedvéért lerombolja azt, Frith válasza, hogy vannak igehelyek, amelyeket egyértelműen literális értelemben kell felfogni. Például amikor Pál azt mondja, hogy Krisztus meghalt a bűneinkért és feltámadt a megigazulásunkért. Ám amikor arról van szó, hogy Krisztus a kő, a szőlőtő vagy az ajtó, akkor az allegória (mai szóhasználattal: metafora) szerint, metaforikusan kell érteni a szöveget. Vannak olyan igehelyek is, amelyeket egyszerre kell literálisan és allegorikusan érteni (például: „Egyiptomból hoztam ki a fiamat”). Szent Ágostont hozza fel illusztrációként, hogy ezt a kifejezést: „ez az én testem”, csak spirituálisan és nem literálisan kell értenünk.

(Anonim) kérdőív svéd és magyar evangélikus lelkészeknek az úrvacsorafelfogásunk hermeneutikai alapjairól³

1. Meg vagyok győződve, hogy a konszekrált ostya és bor valóságosan, fizikailag is, és nem csupán szimbolikusan Jézus Krisztus teste és vére. IGEN / NEM
2. Jézus e földi szolgálata idején gyakran használt metaforikus beszédnódot („én vagyok az ajtó”). Ez a metaforikus beszédmód érvényes a szerzetési igékre is. IGEN / NEM
3. Egyetértek azzal, hogy Jézus szava: „Ez az én testem” metonímia. IGEN / NEM
4. Egyetértek azzal, hogy az utolsó vacsorán a tanítványok Jézus Krisztus valóságos testét ették. IGEN / NEM
5. Egyetértek azzal, hogy azok a keresztyének, akik nem hiszik azt, hogy Jézus Krisztus valóságos, fizikai testét kapják az úrvacsorában, mégis Jézus Krisztus valóságos, fizikai testét eszik. IGEN / NEM
6. Egyetértek azzal, hogy a valóságos jelenlétről szóló úrvacsoratan adiaforon az üdvösség szempontjából. IGEN / NEM

² „...his words were then also spirit and life, and were spiritually to be understood.” FRITH 1978, 348. o.

³ Mind a svéd, mind a magyar lelkészek válaszai teljesen heterogének voltak.

7. Katolikus testvéreimet szívesen bátorítanám, hogy vegyenek úrvacsorát evangélikus istentiszteleten. IGEN / NEM
8. Szívesen áldoznék katolikus misén, ha erre biztat a katolikus pap. IGEN / NEM
9. Egyetértek azzal, hogy az oltáriszentséget imádni kell. IGEN / NEM
10. Egyetértek azzal, hogy e fenti kérdések irrelevánsak a hitem szempontjából. IGEN / NEM

Felhasznált irodalom

- BAGCHI, David V. N. 1991. *Luther's Earliest Opponent. Catholic Controversialists 1518–1525*. Fortress Press, Minneapolis.
- BODENSIECK, Julius (szerk.) 1965. *Encyclopedia of the Lutheran Church*. 8. köt. Augsburg Press, Minneapolis.
- DOERNBERG, Erwin 1961. *Henry VIII and Luther. An Account of Their Relations*. Barrie and Rockliff, London.
- FRITH, John 1978. A Christian Sentence. In: *The Work of John Frith*. Sutton Courtenay Press, Oxford. 477–484. o.
- GRITSCH, Eric W. 1983. *Martin – God's Court Jester. Luther in Retrospect*. Fortress Press, Philadelphia.
- HARD, David 2008. *The Life and Writings of John Frith (1503–1533). The Development of His Concept of Religious Toleration in the Early English Reformation*. The Edwin Mellen Press, Lewiston–Queenston–Lampeter.
- LUTHER Márton 1905. Az egyház babyloni fogságáról szóló könyvecske. In: *D. Luther Márton művei. 2: D. Luther Márton egyházreformáló iratai*. Ford. Masznyik Endre. Wigand, Pozsony.
- LUTHER, Martin 1960. A Treatise on the New Testament, That is, the Holy Mass. In: *Luther's Works*. Szerk Pelikan, Jaroslav. 35. köt. Concordia, Saint Louis. 75–110. o.
- LUTHER Márton 1994. Krisztus valóságos szent testének sacramentumáról. In: uő: *Bűnbánat, keresztség, úrvacsora. Három sermo a szentségekről 1519*. Ford. Wiczián Dezső. Magyarországi Luther Szövetség. /Magyar Luther Füzetek 4./ 2. kiadás közösen a Luther Kiadóval, 2010.
- MARIUS, Richard 2000. *Martin Luther. The Christian Between God and Death*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge [Mass.].
- PRÖHLE Károly 1948. *A hit világa. Bevezetés a keresztyén hittanba*. Harangszó, Győr. 258–261. o.
- SCHOLZ László 1938. *A hálaadás kelyhe*. A szerző kiadása, Budapest.
- SASSE, Hermann 1977. *This is my Body. Luther's Contention for the Real Presence in the Sacrament of the Altar*. Lutheran Publishing House, Adelaides.
- TJERNAGEL, Neelak Serawlook 1965. *Henry VIII and the Lutherans. A Study of Anglo-Lutheran Relations from 1521 to 1547*. Concordia, Saint Louis.
- VAJTA Vilmos 1993. *Communio. Krisztus és a szentek közössége Luther teológiájában*. Magyarországi Luther Szövetség, Budapest. /Magyar Luther Könyvek 1./

A kettő közül melyiket válasszam?¹

Szükségünk van a jó kérdésre

SZABÓ LAJOS

Ha esetleg az új felsőoktatási törvény miatt újra divatba jön majd a részletes szóbeli felvételi vizsga egyetemünkön, akkor lenne egy ajánlásom. Elég lenne egy kérdést feltenni: nevezzen meg a jelentkező egy jó okot, amiért érdemes ma evangélikusnak lenni. Doktoranduszi ösztöndíjról hazakerülő fiam hívta fel a figyelmemet Eilert Herms pár éve még Tübingenben tanító rendszeres professzor egyik tanulmányára, amelyben arra az okkal népszerű és a hesseni evangélikus egyház logójára felkerült mondatra reagál: „Evangelisch aus gutem Grund.”

Ezt a rövid – identitásmeghatározást és meghívást egyszerűen tartalmazó – mondatot azért elemzi Herms, mert világosan látja, hogy ma erre a kérdésre szükséges igazán felelni. Mert telitalálat ez a téma. Ép ésszel erre a kérdésre csak jó dolgokat mond az ember. Például azt, hogy jó evangélikusnak lenni, mert ez egy felvilágosult, modern, hierarchiától mentes, toleráns, befogadó fajtája a keresztény felekezeteknek. Ha valóban ezt tapasztaljuk. Gond akkor van, ha a sok megszokott jelző már nem illik ránk.

Vérbeli rendszeres teológusként azonban Herms nem tér ilyen „praktikus” mellékvágányra, hanem azt mondja, hogy erre a kérdésre is csak a lényeggel szabad felelni. Nem külső jelzőkkel, hanem a középponti lényeg megfogalmazásával, és ma is jól érthető módon. *A teológiai esszenciával.* Vagyis a dogmatika nyelvén: a kérdés az, hogy mit jelent evangélikusnak lenni. A felelet így hangzik: „Evangélikusnak lenni annyi, hogy értjük a keresztény szabadság reformátori újrafelfedezését, és ezzel teljesen meg vagyunk fertőzve” („angesteckt zu sein”). Majd így folytatja: „A keresztény szabadság reformátori újrafelfedezése nem pusztán teóriák története, hanem először és utoljára is élménytörténet. Mint az igazi emberi élettörténetek, amelyek folyamatosan megélt történetek, amelyek nyomokat hagynak és embereket tanítanak.” (HERMS 2006, 476. o.) Így az evangélikus felfogás szerint életközeli és az életet érintő módon lehet teológiai munkát végezni.

A teológiai elmélet és a kegyesség viszonya

Egy fiatal doktoranduszunk *Mária és Márta történetéről* tartott bibliatanulmányt a hatodévesek évkezdő szeptemberi konzultációján. Nagyon határozottan azt éreztem

az előadása alatt, hogy meglepő módon szinte egyenlőségjelet tesz a két szereplő, a két mentalitás közé. Simán összekapcsolta a praktikust és a merengőt. Pedig Jézus kijelentése elég egyértelműnek látszik első hallásra. Magamban is elgondolkodtam azon, hogy életem során hányféle megközelítésben hallottam és prédikáltam ezt a történetet, és milyen hatalmas határozottsággal került hol ide, hol oda a hangsúly. De emlékeimben élnek még hittanórák és ifjúsági órák, igehirdetési gyakorlatok is, ahol késhegyre menő vita alakult ki arról, hogy melyik magatartás és melyik szereplő igazán a fontosabb, melyik a követendő példa. Az aktivitás vagy a csendes lelkiség? A nyüzsgés vagy az elmélyedés? A mozgás vagy az alázatos odafigyelés? Most a sokféle írásmagyarázati megközelítés bemutatásával megerősödött bennem az, hogy óvatosabbnak kell lennünk a végtelen megfogalmazásokat illetően vagy a megmásíthatatlannak kikiáltott véleményünkkel kapcsolatban.

Ma egy különleges helyzet állt elő a lelkészképzés, a teológiai képzés összefüggésében: egyre hangosabban kereszünk a szellemi és lelki tartalmakat, mert érezhető az erőtlenség és a hatástalanság több területen is az egyházi életben. Ez sok esetben egyenlő azzal, hogy nincs meg az igazi öröm és lelkesedés az egyházban, aminek együtt kellene járnia a kereszténység pusztája jelenlétével. Egyfajta evangéliumi életkedv hiányzik az egyházból. Túl merev és túl hivatalos. Túl távoli és túlkomplikált. Túlzottan szervezeti és kevésbé spontán. Így az életformája sem növekedést, hanem jobb esetben is túlélést tükröz. Inkább hivatalos hangvétel uralkodik benne, mintsem a közvetlen vagy életközeli szó. Európára nézve fokozottan igaz ez. Vajon miért távolodunk el ennyire az eredeti és örömteli sajátosságunktól: az élettől és az örömtől?

Ha a hosszabb távú jövőre gondolunk, akkor egyértelmű, hogy meg kell találnunk a mai generációkkal a találkozást és a kommunikációt azon módját, amelyben érdekes lesz a vallás és izgalmas lesz az egyházi közösségi élet. Életet és örömet jelent. Teológushallgatók az egyetemi padokban nem a mai gyülekezeti és társadalmi helyzetre készülnek igazán, hanem arra, ami majd évtizedek múlva lesz a környezeti valóság. Ezért is fontos része a felkészülésnek, hogy legyenek bátor kezdeményezések és kockázatot is vállaló kísérletezések. E nélkül nem lesz ereje a felkészülésnek. Ezt nem lehet megspórolni egyetlen kor tanítványképzéséből sem.

¹ Tanévnyitó rektori beszéd, 2011. szeptember 9.

A mélyebb spiritualitás iránti mai igény valódi szándék vagy divatos jelenség?

Feltűnően sokszor beszélünk ma széles körben arról, hogy milyen nagy szüksége lenne az egyetemi lelkészképzésnek a spiritualitásra. Sokan vesznek részt lelkigyakorlatokon, sokan mennek zárándokútra. Kell valami, ami erőt, lelki többletenergiát ad! Nem maradhat ki ez a felkészüléséből, hangzik az önmagunkkal szembeni követelés egyre gyakrabban. Hiszen ide egyéni elhatározás kell. Saját, személyes vállalás. Lelki értékekre van szükségünk ma. Azt érezzük, hogy mindenképpen helyet kell találnia a spirituális növekedésnek az egyetemi szintű teológiai képzésben is. A lelki kísérés, gondozás nem hiányozhat. Mondhatni, „trendi” lett ennek az igénynek az emlegetése, úgy is, mint a legtöbb nehéz egyházi kérdés, probléma megoldásához vezető út. Mi az, ami megoldja a problémákat, és mi az, ami új erőt és lendületet adhat a megújulás számára? Csakis a spiritualitás.

Egyetemünkön is sokat töprengtünk az utóbbi években arról, hogy vajon mivel lehetne elérni egy mélyebb és őszintébb lelki atmoszféra kialakulását épületeink falain belül. Kerestük és keressük is a megoldást. Időpontokat, alkalmakat rendezgettünk át, áhítatokat és istentiszteleteket szaporítottunk vagy éppen összevontunk. Volt és lesz spiritualitással foglalkozó kurzus is, sok részt vevő hallgatóval. Elmentünk az egyetem előcsarnokában tavaly kirakott adventi levelek alatt alázatra készített fejjel, és örömmel vittük el magunkkal a névre szóló igei üzenetet. Volt, amikor vendéglelkészeket hívtunk, és volt, amikor házon belüliek szolgáltunk. Egyszer azt magyaráztuk meg, hogy a külső hang a gyógyítóbb, másszor meg azt, hogy aki itt van közöttünk, az érzi igazán a mi kérdéseinket és élethelyzetünket.

Egy biztos, a lelki megújulásért sokan és sokféleképpen fáradoztak a mi épületeinkben is. Az is biztos, hogy az igényeket többször kifejeztük, mint ahányszor valóban odaálltunk a kezdeményezések mellé. Az elképzeléseket is – többféle formában – gyakran felvázoltuk. De biztos, végleges megoldást nem találtunk. Most is a próbálkozás, a keresgélés és a vágyak megfogalmazása a jellemző. A kérdés az, hogy élettörténeté válik-e mindez, vagy megmarad pusztán teóriának. Jó lenne, ha a spirituális mélység iránti vágy semmiképpen sem pusztán trendi jelenség maradna.

A régi kettősség, ahol mégis dönteni kell

Nem új dilemma a teológia történetében: teória és lelkület. Tudás és életforma. Tudomány és kegyesség. Mint két küzdő testvér. Mint két út. Mint két lehetőség áll előttünk sokszor a tudományos teológiai képzés és a spiritualitás. Tudományos élet és lelki élet. Szellemi teljesítmény és lelki adottságok.

Ma is gyakran emlegetik őket úgy, mint amelyek nem

könnyen találkozhatnak egymással. Mintha kibékíthetetlenek lennének. A napokban mondta nekem egy lelkész, hogy neki az fáj a legjobban, hogy ha az egyik oldal képviselőjében szólal meg valaki, már előre lehet tudni, hogy ki teszi helyre a másiktól. És fordítva is lejátszódik ugyanez. Kétségbeesetten kérdezte: mire jó ez?

Pedig az igazság éppen ennek az ellenkezője: *egyik a másik nélkül életképtelen*. Hiába a legszebb teológiai elmélet, ha nem találkozik az aktív életgyakorlattal, akkor semmit sem tud használni ma sem. A lelkészi pályán pedig egyre jobban érződik ma, hogy mindkettőre hihetetlen nagy szükség van. Egyre nehezebb életkérdésekkel kell foglalkozni a prédikációkban, egyre gyakrabban tesznek fel lelkészeknek bonyolult és széles körű ismeretet feltételező kérdéseket a gyülekezetek tagjai. Nem lehet „csak úgy” beszélni, kegyes szavakat mázolni a szószékről. Ugyanezt fogalmazták meg gyülekezeti tagok az egyik Budapest közeli gyülekezetben, amikor azt mondták a lelkészüknél, hogy drága idő az életünkben az a másfél óra, ami az istentiszteletre jut, és nem szeretnénk elpazarolni akármire. Legyen tartalom, legyen életerő istentiszteletben és igehirdetésben!

Egyre többen szeretnének ma egy tanulási folyamatban részt venni, mert lehet, hogy a hivatalos egyháztagok száma csökkenő tendenciát mutat, de a vallási élet után érdeklődőké egyértelműen növekedőt. Ennek az igénynek a kielégítésére vagy a pusztán értelmes megszólalásra azonban csak olyan lelkész lesz képes, aki a teológia tudományát mindennapi kenyérnek tekinti, és ennek megfelelően él vele. Ma sem elegendőek a betanult és megmerevedett feleletek. Nem lehet kegyességgel helyettesíteni a teológiai ismereteket. Tökéletesnek tűnő klisékkel sem lehet pótolni az egyéni teológiai gondolkodás feleleteit.

Az éppen húsz évvel ezelőtt Magyarországon járt II. János Pál pápa szavait se feledjük könnyen, még akkor sem, ha a II. vatikáni zsinat óta sok minden változott (LUKÁCS 2011, 641. o.). Elemi erővel biztat a tudomány művelésére. A páratlan erejű lelkeséget pedig senki sem vonja kétségbe nála. Akkori látogatásán a kultúra és a tudomány képviselőihez szóló beszédében ezt mondta: „...az ész és a hit ugyanarra az őseredetű igazságra törekszik. Az egyház elismeri és követeli a tudományos kutatás és a művészi alkotás szabadságát. Folytassák tovább a kutatást, fáradhatatlanul, soha nem csalatkozva az igazságban. Emlékezzenek az önök egyik nagy barátjának, Szent Ágostonnak a szavaira: keressünk azzal a vággyal, hogy találjunk, és találjunk azzal a kívánsággal, hogy tovább keressünk. Ne feledjék: gondolkodni kötelesség: jaj annak, aki szemét szándékosan bezárja a fény előtt! Gondolkodni felelősséget jelent: jaj azoknak, akik elhomályosítják a szellemet ezerféle mesterkedéssel!”

A teológus életfelfogásnak is lehet ez a hitvallása. A teológia tudományát szerető hallgató tud igazán mélyre jutni a lelkiségben is.

Egy aktuális jelzés a házunk tájáról: hirtelen összetettebbé és színesebbé vált képzési palettánk

Látható jele van ma annak, hogy a minőségi, az élet igazi kérdéseit vállaló teológiai munka minden időben újra érdeklődést vált ki, és megszólít sok embert a környezetünkben. Ennek egyik jele talán az, hogy ebben az indulásától számított második évben növekedett a *teológus mesterszak* hallgatóinak a száma. Emelkedett a munka mellett tanuló levelezősök és a pedagógus-továbbképzésen indulók létszáma is.

A másik tendencia is jelzés: a megszokottnál kevesebben kezdik meg tanulmányaikat a hagyományosan eddig legnépesebb *teológus-lelkész szakon*. Ez mutatja azt is, hogy komolyan kell foglalkoznunk a lelkészi életpálya helyzetével a mai Magyarországi Evangélikus Egyházban. A lelkészi hivatás modern értelmezése sem marad sokáig megkezdhető kérdés az egyházban.

Az országos lelkészi évkezdő konferencián velünk együtt gondolkodó Klaus Douglass rendszeresen tartott kurzusain² használ egy kifejezést, amely szerint az aktuális irányvétel ma az életképes egyház felé az, ha el tudunk mozdulni az „el látó, gondoskodó egyháztól”, és megérkezünk a „részvállaló” egyházhoz (*Von der Versorgungs- zur Beteiligungskirche*).

A teológiának is, mint az egyház szerves részének, szerepe van erre a fordulatra és fejlődési irányra nálunk is. A kérdés praktikus az, hogy tudunk-e olyan tartalmakat és nézőpontokat felfedezni, amelyek „belülről” érintenek minket és a környezetünket. Nem ellátni akarunk csupán feladatokat, hanem érdekeltként részesedni az egyház mai aktuális kérdéseiben és küzdelmében. Enélkül nincsen jövője a teológiai munkának és az intézményes lelkészképzésnek. Ma divatos kifejezéssel élve az a létkérdésünk, hogy tudunk-e teológiai súlyú és belső lelkiséget érintő kompetenciát kifejleszteni a hallgatókban, vagy nem. Ezen a pályán érlelődik az a lelképásztortípus, aki képes a régit és újat egyaránt úgy gondolni, hogy életképesség, vitalitás támadjon a környezetében. Nem nyugszik bele a meglévőbe, hanem állandóan formál és formálódik ő maga is. Egyénileg is szabadulni kell az ellátó, gondoskodó egyháztól és beiratkozni az érdekeltségi egyházba. A negatív és passzív arc éppen az érdekeltség és a részesedés során alakul át izgalmas és érdeklődést felkeltő, vonzó arccá.

Nagyon kielezve felállíthatunk egy olyan tételt is, hogy a teológia önmagában még nem elég missziói erő a lelkészi pályán, de az is igaz, hogy semmilyen kegyesség sem képes arra, hogy pótolja a hiányzó teológiai ismereteket. Nem lehet elégszer Melanchthon bölcsességét idézni: „Ketten vannak, amire az egész emberi élet célpontja irányul: *a kegyesség és a képzés*.” (SCHEILKE 2011, 30–40. o.) A pietas és a tanulás. Közös tulajdonsága ennek a kettőnek az, hogy

akkor érvényesülnek csak, ha ápoljuk és gondozzuk őket. Bennük kell élni. De valódi jelenlétük életet mentő, és sok nehéz helyzetben igazi segítséget jelenthet.

A döntést segítő történet: mégis érdemes felkelni. . .

Megható történetként ért el engem egy vallomás a napokban. Egy köztisztelőben álló, a „tudós lelkésznőt” sokak számára megtestesítő kollégánk adott lelki úttravalót fiatal lelkészeknek egy konferencián. Jelenits István szavait idézte, aki azon töprengett, hogyan is lehetne kora reggel felébredni a mélyen alvó kollégistákat. A tapasztalt pedagógus végül megtalálta a módszert. A hideg, sötét téli reggelen ezzel a mondattal kapcsolta fel a villanyt a kollégiumi hálóban: „Fiúk, érdemes felkelni.” A lelkésznő pedig így folytatta: „Amikor ezer okom lenne a bánatos semmittevésre, amikor még a felkeléssel sincs erőm reggel bajlódni, akkor Tillich, Augustinus vagy Gogarten neve jut eszembe, vagyis a *teológia*, és ezt mondom magamnak: érdemes felkelni. Ekkor mégis összeszedem magam, és felkelek. Kikeresem a könyveiket, és olvasok belőlük egy kicsit. És újra gyönyörködöm a teológiában. Ez éltet.” Az őt hallgató fiatal kolléga így fogalmazta meg ennek alapján a „hitvallását”: *a teológia az a tudomány, amelyért érdemes felkelni*. Jó lenne sok ilyen korán kelő, ébredő hallgatóval találkozni a következő tanévben, akik érzik és egyre mélyebben meg is tapasztalják, hogy érdemes és fontos a teológia tudományát magas szintre vinni, és nem pusztán a „teljesített” vagy „megfelelt” beírásra törekedni. Mellesleg a példában szereplő idős lelkésznő a spiritualitás terén sem „kispályás”. Nagyon alaposan ismeri ő a sivatagi atyákat, sőt Szent Benedek reguláját is.

Kedves belépő elsősök és kedves kifelé induló hatodévesek! Kívánom, hogy sikerüljön megtalálni az elméleti teológia és a megélt kegyesség egészséges szimbiózisát ebben az induló tanévben. Figyelmeztessen az elmélet a lélek állapotára, és ébresszen a Lélek naponta korán reggel azzal a vágygallyal, hogy érdemes felkelni, mert teológiát művelni csodálatosan szép és életközeli tevékenység. Még az evangélikusoknál is. És ha megtalálták a hatodévesek az egy okot, amiért érdemes evangélikusnak lenni, árulják el az elsőéveseknek nyugodtan, hogy kitartsanak hat évig. Ha az elsőévesek már most érzik a szívükben a feleletet, akkor pedig örömmel fogadjuk be őket, és hallgatjuk meg már most a válaszukat.

Felhasznált irodalom

HERMS, Eilert 2006. *Phänomene des Glaubens. Beiträge zur Fundamentaltheologie*. Mohr Siebeck, Tübingen.

LUKÁCS László 2011. Kritikus keresők. *Vigilia*, 9. sz. 641. o.

SCHEILKE, Christoph Th. 2011. Zweie sind, auf die als auf seinen Zielpunkt das ganze Leben auszurichten ist: Frömmigkeit und Bildung. Zur Verbindung von Bildung und Frömmigkeit bei Philipp Melanchthon. *ThBeitr*, 42. évf. november 4. 30–40. o.

² <http://www.wachsendekirche.de/cms/startseite/kongress-alt/programm/seminare/gemeinde-entwickeln-und-leiten/#c70772>. (Letöltés: 2011. nov. 4.)

Forrás és gyümölcs

KORÁNYI ANDRÁS

Bibliafordítás, vigasztalás, imádság. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2011. (Luther válogatott művei 5.)

Vissza a forrásokhoz! A régi jelszó most különösen is igaz, amikor Luther Márton műveinek eddigi legbővebb és legalaposabb kiadásának vállalkozása kezdődik meg a reformáció ünnepének előestéjén. A reformációi emlékbizottság által felkarolt kezdeményezés nyomán ugyanis a jubileumi 2017-es év tiszteletére minden esztendőben megjelenik egy-egy újabb kötet a tizenkét részesre tervezett sorozatból. A gondosan előkészített elképzelésnek sok igénynek kell egyszerre megfelelnie: legyen a vállalkozáshoz méltó a tudományos megbízhatósága, a szerkesztés és a fordítások színvonala, legyen külsejében is méltó ahhoz az olvasótáborhoz, akiket gazdagíthat lelkileg és ismeretekben is, válogatásában segítse az evangélikusok és akár más keresztények lelki és egyházi megújulását – és árában is legyen vonzó! Talán elfogultság nélkül megállapítható az első kötet megjelenése után, hogy ennek a kemény kihívásnak minden szempontból eleget tesz.

Szokatlan lehet sokaknak, hogy az első megjelenés a sorozat 5. kötete. Nem igénytelenség vagy piaci fogás indokolja ezt, hanem a sorozat tervezett tartalmi felépítésének belső logikája. Ebben ugyanis egyebek között Luther bibliamagyarázó munkái, igehirdetései, levelei, hitvalló és vitázó írásai kerülnek majd sorra, amelyeket tartalmuk szerint kötöttünk logikai rendbe. A most megjelent kötet a *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság* cím alatt lényegében azokat az „építő és hitmélyítő” írásokat adja közre, amelyeknek elsőként való megjelentetése feltétlenül indokolt. Aligha lehet ugyanis gyülekezeti és teológiai szempontból fontosabb bemutatkozás és megerősítés, mint éppen a lutheri forrásokhoz való visszatérésben: a Szentírás megértésének és kifejtésének lutheri alapjaihoz, illetve a lelki élet legszemélyesebb építő irataihoz való hozzáférésben. Ezt már csak azzal toldhatjuk meg, hogy ezeknek a hangja, hite, vallásossága talán a legjellemzőbb magára a reformátor egyéniségére, önértelmezésére is.

Ehhez kapcsolódik egy közeli élményem a reformáció fél évezredes évfordulójának előkészítésére tartott egyik nemzetközi projektbemutatón. Egy holland református egyháztörténész érdeklődött kedvesen, hogy Hollandiához hasonlóan Magyarországon is egyre szívesebben olvassák-e Luthert még a reformátusok is – talán többet olvassák még Kálvinnál is... A hazai ökumenikus viszonyaink között talán zavarba ejtő kérdés mégis bátorító: Luther

egyszerre teológus, lelkipásztor és spirituális a legösszetettebb értelemben, s aligha tudjuk evangélikus létünket manapság is újrafogalmazni ennek – akár szenvedélyes – megismerése nélkül. Bátran állíthatjuk, hogy a sorozatindító kötet mind témájában, mind olvashatóságában nemcsak az egyházi hivatalosoknak szól, de a gyülekezeti munka területén is közvetlenül használható. Csak rajtunk múlik, hogy merjük és akarjuk-e a gyülekezeteink kezébe is adni, mert ezek az írások számukra is érthetők és használhatók lehetnek!

A 734 oldalas könyv Csepregi Zoltán igényes szerkesztésében egyrészt olyan írásokat vonultat fel, amelyek külön kiadásban már korábban is megjelentek (például a Magyarországi Luther Szövetség *Luther-könyvek és -füzetek* sorozatában vagy az Ordass Lajos Baráti Kör kiadásában), de időközben már nem kaphatók, vagy most szükséges esetben újabb revízió estek át. Másrészt vannak olyan munkák is benne, amelyek eddig csupán kisebb töredékekben vagy egyáltalán nem voltak olvashatók magyarul. Az összesen tizennyolc Luther-irat a Bibliára vonatkozó lutheri alapelvek kifejtésétől és kisebb írásmagyarázatoktól (például *A hét bűnbánati zsoltár, Magnificat, Tizennyolc vigasztaló kép*) egészen a lelki élet kérdéseiig terjed (*Elmenekülhetünk-e a halál elől?, Így imádkozzál!*). Ezt a gyűjteményt okkal nevezhetjük a biblikus írásmagyarázat és lelkigondozás első magyar nyelvű színopszisének Luther reformátori életművéből. Az áttekintést és elmélyítést segítik a könyvet keletkezésük körülményeiben egyenként bemutató előszók, illetve a különböző szempontú, igényes munkával összeállított mutatók: a bibliai locusok, a személyek, helyek és a főbb tárgyalt fogalmak mutatói. Mindezt a további tájékozódást segítő reprezentatív szakirodalmi lista egészíti ki.

Óhatatlan, hogy a *Luther válogatott művei*-sorozat 5. kötetét elhelyezzük az eddigi egyetlen és nagy hatású hasonló próbálkozás, a Masznyik Endre által szerkesztett, hatkötetes *Luther művei*-sorozat összefüggésében. A Luther Társaság támogatásával 1904 és 1917 között láthatott napvilágot ez a nagy vállalkozás, amely valószínűleg a nagy történelmi sorsfordulók okán maradt az eredeti tervekhez képest befejezetlen. Ha ebbe a sorozatba állítjuk a mostani kötetet, akkor az ebben az összefüggésben éppen az egykor elmaradt folytatás, hiszen ennek a tizennyolc írásnak lényegében egyike sem található meg az egykori válogatásban.

Végül talán arról a kísértésről érdemes írni valamit, hogy a magyar evangélikusság számára sok újító erőt tartalmazó kötetet bezárjuk az ötszáz évre visszatekintő em-

lékezésbe, s mintegy kegyes múltidézésnek tartjuk. Hiszen a kiadást nem igazolhatja önmagában, hogy Luther régen fontos, ébresztő és építő dolgokat hirdetett – a kérdés sokkal inkább ez: megszólalnak-e ma is Luther gondolatai, mondanivalója, és mondanak-e valami újat? Ha a reformátor életművének van olyan gyűjteménye, amelyre nézve erre a kérdésre egészen határozott igennel válaszolhatunk napjainkban, akkor ez éppen ezekre biztosan igaz.

„Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még ak-

kor is ültetnék egy almafát” – ismétéljük gyakran a Luthernek tulajdonított híres idézetet. Könyvet, különösen is egy tizenkét kötetből álló sorozatot ma újtára indítani ebben a témakörben talán nem kisebb próféta vállalkozás és hívő bátorság. Mégis látjuk, mint egy almafa csemetéjében is, a benne rejlő gyümölcsöt, reményt, élet-erőt. Isten adja, hogy evangélikus egyházunk olyan kert legyen, ahol ez a gyümölcs bőségesen meg is terem – teológusokban, lelkészekben, gyülekezetekben!

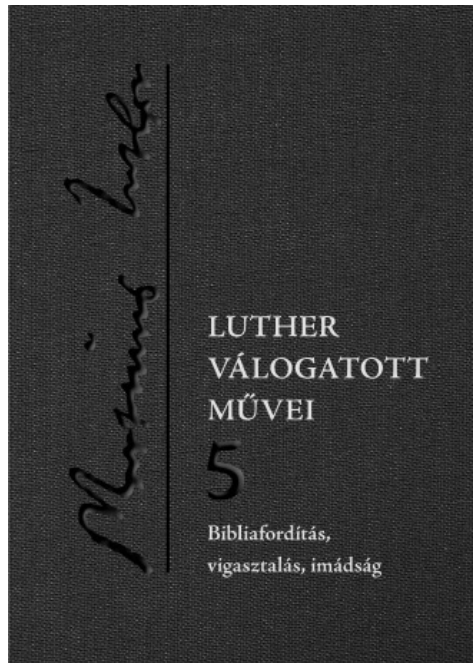
Luther válogatott művei 5.

Bibliafordítás, vigasztalás, imádság

Luther Kiadó, Budapest, 2011. 736 o.

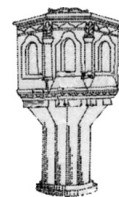
A Magyarországi Evangélikus Egyház 2017-re irányuló legnagyobb vállalkozása Luther Márton válogatott műveinek új, tudományos igényű magyar kritikai kiadása tizenkét tematikus kötetben. (Az olvasó tájékoztatására el kell mondanunk, hogy időrendben először az 5. kötet jelenik meg.) A reformátor művei német nyelvű sorozatával kapcsolatban az úgynevezett *Weimari kiadásra* tekintettel tudnia kell az olvasónak, hogy annak több mint száz kötetéhez képest még mindig csak válogatásról beszélhetünk. Magyarországon Luther műveinek sorozatszerű kiadása először és mindeddig utoljára a 20. század elején jelent meg, a Luther Társaság kiadásában. A Masznyik Endre (1857–1927) egyháztörténész, pozsonyi teológiai tanár által szerkesztett nagy ívű sorozat évtizedeken keresztül alapműnek számított. A 400 éves évfordulóra készült hatkötetes mű jelentőségét megbecsülve az újabb kutatások alapján a válogatás szempontjait meghaladottnak kell tekintenünk. Azokat ugyanis meghatározta a magyarországi protestantizmusnak a katolicizmussal folytatott küzdelme. A rendszerváltást követően – elsősorban a Magyarországi Luther Szövetség munkája nyomán – a reformátor számos irata látott ugyan füzet vagy könyv formájában napvilágot, de átfogó kiadási koncepcióról nem beszélhetünk.

Örömmel tesszük most le egyházunk asztalára az elsőként elkészült válogatáskötetet. Reménység szerint ez nemcsak az egyházi közvélemény, hanem világi érdeklődők számára is komoly segítséget nyújt a reformátor életművének megismeréséhez, továbbá egyházunk megújulásához és a hazai szellemi élet gazdagításához.

A sorozat tervezett kötetei (2012–2022)

1. Vitahelyzet: a disputációk és következményeik
2. Felelősség az egyházért: szemben Rómával
3. Felelősség a gyülekezetért: egyházszerző iratok
4. Felelősség a társadalomért: szemben a radikális irányzatokkal
5. Bibliafordítás, vigasztalás, imádság
6. Igehirdetés
7. Levelek
8. Asztali beszélgetések
- 9–11. Bibliai kommentárok
12. Indices

Advent 4. vasárnapja

Lk 1,46–55

Igehirdetési előkészítő

Isten embermentő szeretetének része ez a csodálatos szakasz, amelyet Mária énekeként ismerünk. Akkordjai már évszázadokkal előbb, Anna énekében is fellelhetők. Mária énekét az Erzsébettel való találkozás motiválja, az áldás és a megmozduló magzat jelzése annak, hogy itt valami világraszóló esemény van folyamatban Isten akaratából az emberért. Mint mélyből feltörő vulkán, tör ki Máriából az Isten dicsőítése, aki életében mindent megtehet és megtesz népe és a világ megmentése érdekében.

Adventi várakozásunk csúcspontja lehet, ha nemcsak boncolni, érteni, hanem elfogadni akarjuk azt, amit Isten ígér mindig a mában, a jelen helyzetében munkál. Így lesz a régi ének a mi ajkunkon is a cselekvő Isten dicsérete, ha engedjük, hogy Lelke minket is átjárjon, és várakozásunkat megszentelje. Életünk Isten által engedett eseményein keresztül legyen felütés a karácsony előtti utolsó bizonyoságtételünk.

Exegetikai megjegyzések

Sokat vizsgált, vitatott szakasszal van dolgunk. Vannak, akik Mária emberfeletti nagyságát vélik itt felfedezni. Igazolva látják azt, aminek az ellenkezőjét bizonyítja a másik oldal.

Ami biztosnak tűnik: a himnuszban az Ószövetség gondolatvilága fedezhető fel. Ha a zsoltárok közé helyezzük, ott is megállja a helyét, és a hálaadó jelzőt kapná a szavakat, párhuzamokat, gondolatokat elemző teológusoktól. Az biztos, hogy egy ilyen kiforrott anyag nem lehet improvizáció, s biztos nem helyszíni tudósítás egy látogatás emléké-

re. Noha a Szentlélek „csodákra” képes – akkor is, ha Mária mondja, és akkor is, ha idézik, vagy ha valaki megkapja és leírja. Istenről szól csodálatosan és hitelesen. Bár a mi ajkunkon is azzá lenne! Ezért hiányzik minden utalás a két nő személyes találkozásának körülményeire. Az már megtörtént, köszöntötték egymást, örültek egymásnak. Még Jézus neve sem kerül elő. Most más a fontos! Egy személyes helyzet átélésén keresztül, a megfejthetetlen titok elfogadásában nem értelmezni kell, hanem továbbadni azt, amit Isten láthatóvá tesz az emberi lét eszközein keresztül, másként, úgy, ahogyan ember nem, csak ő tudja véghezvinni.

Sokan Lukács szerzőségét vagy szerkesztői bölcsességét vélik itt felfedezni (René Laurentin után). Gondolatvilága és a benne foglalt reménység Isten megígért, Jézusban elérkező mentő szeretetéről tesz bizonyosságot. Lehet, hogy liturgikus énekként is ismert volt, az istentiszteleti, liturgiai gyakorlatban is használhatták. Sokak véleménye szerint ez nem von le semmit abból, hogy ezt Mária most személyes érzéseként, továbbadandó gondolatoként fogalmazza meg.

A szakasz formája és tartalma – öröm

Az egész szakaszt átjárja Mária öröme. Már kizárta a külső körülmények hatását. Letette, nem vívódik a mit és hogyan kérdésein. Túl van azon is, hogy mit szólnak az emberek, és a lehetetlent sem emberi szemszögből vizsgálja. A helyzete és annak következményei nem egyszerűek, azokat nem szabad lekicsinyelni.

Dicsőít, ujjong Isten színe előtt. Visszautalásaiban népe életére, a történelemben sokszor láthatatlanul munkálkodó Istenre mutat, hogy ez adjon biztos talajt a jelenben; majd a végső időkre irányítja a figyelmet, amelyben végig ott feszül a biztos tudat: *valami új kezdődik!* Ez most van, így van! Meg kell énekelni. Dicsőíteni kell a rendezőt, aki

tudja az időt, a helyet, és aki már kiválasztotta a szereplőket is. Akinek látása nem kérdőjelezhető meg. Az átélő egyetlen lehetősége a magasztalás. Mert ami történik, és ahogy végbemennek az események, az Isten akaratából van! Olyan tükör ez Mária lelkiállapotáról, amelybe beletekintve kontúrjaiban már felfedezhetjük a *Megváltó* születésének titkát. Annak a kiválasztottnak az életén, érzésein keresztül, aki az első és a leghitelesebb személy. Fizikálisan és átformáltan.

Tanulandó alázat

A cselekvő Isten egy – a maga korában jogaiban korlátozott – nőt, leányt választ ki, hogy Isten cselekvő, mentő szeretete belépjen a világba, s ez új formában elérhető legyen mindenki számára.

„A világ megszabadítása, a halál és az ördög feletti győzelem erre az anyaöltre bízott.” „Be nem fogadta a világ, kit anyaül magába zárt.” (W. Lüthi)

Nem Mária képessége, különlegessége, hanem csupán alázata lehetett a kiválasztás alapja.

Csodálatos, ahogy elhárítja magáról a tiszteletet, és azt Isten felé fordítja. Arra, aki egyedül méltó rá. A megalázott szolgálólány példát mutat, amikor a figyelmet a megalázott-ról az éhezők, a gyengék és kicsinyek felé fordítja. Isten az ő oldalukon áll, értük cselekszik. Eddig is mindent megtett népe kiválasztása óta. Ezt ígérte és ezt valósítja meg Ábrahám elhívásában, az ígéletben, ami szövetséggé lett és lehet ma is. Ez a folyamat folytatódik. Múlt, jelen, jövő összekapcsolódik (perfectum igemód). Mindenkor megmutatja kegyelmét azoknak, akik bíznak és hisznek benne.

Mária hitt annak, amit az Úr mondott, és rábízta magát és az egész ügyet Istenre.

A kegyelem leszűkül személyesen átélhető ajándékká, hogy majd kitáguljon a lehetőség, és a személyesből világméretűvé váljék.

Mária dicséretében a gyülekezet imádata hangzik fel. Az egyház képe lesz, amely alázatos állapota ellenére Isten üdvtervének eszközévé válik, mert magasztalja őt örök-ké (Bánfi Béla).

A prédikáció felé (gondolatok, lehetőségek)

Advent 4. vasárnapja aranyvasárnap, az öröm ünnepe (lásd az oltári igét). Valóban az a mai gyülekezetekben is? Tudjuk és tudatosítani próbáljuk: a várakozás vége elérkezett, a lelki felkészülés csúcspontján kellene lennünk. Mennyit tettünk meg, hogy a megénekelte kegyelem, érzés, szeretet a miénk legyen, és általunk a családé, a gyülekezeté? Készek vagyunk-e elfogadni azt, amit Isten át akar adni nekünk – az ajándékot, amelyet személyesen nekünk készített? Mert ő ismer egyedül, és ő tudja, mire van szükségünk.

Ígélet – beteljesedés – dicséret. E himnusz igazi jellemzői. Átívelnek évszázadok eseményein, tapasztalatain, és reménysége egyetlen lehetőségünk. Pilinszky János a várakozás szentségeként említi ezeket, és felteszi a kérdést: „Mire várunk? Arra, ami már réges-régen megtörtént.”

Karácsony ajándéka, csodája előtt belehelyezkedni az irgalmas kegyelembe, amellyel minket akar felkarolni. 2011 bizonytalan, értéket kereső, megkeseredett, reménytelennek látszó napi kihívásaiban utat akar mutatni. Ki ne érezné e szavak igazságát, ki ne tapasztalná a világ gazdasági és lelki krízisében, valamint saját életében?

Mária sem érti azonnal, mit akar tőle az Isten. Nem könnyebb és nem nehezebb nekünk sem. Ő vállalja a kihívásokat, amelyek elé a világteremtő, a történelmet irányító Úr állítja. Mária hite nem utasítja el a gyermeket, amikor Isten rábízta. Legyen akarat szerint.

„...s mért éppen engem választottál irgalmasságod oszlopául? (...) Jól van. Hát legyen, ahogy akarod.” (Rónay György: *Mária éneke*)

Egy ideig a „hogyan lesz mindez” foglalkoztatja, de nincs kételye afelől, hogy áldás lesz az egész világ számára. Mert ott van Isten, aki mindent tud, aki mindent véghezvisz. Luther mondja: „Mária példája megtanít arra, miként kell Istent ismerni, szeretni és dicsérni.”

Sokan mondják: a fontos dolgok fejben dőlnek el. A Szentírás inkább arra hívja fel a figyelmünket, hogy az igazán fontos dolgok a szívben, de még inkább a lélekben történnek meg. Az Isten által adottban, a megelevenítőben. Átértéklődnek a dolgok: amit igazán nagy gondnak érzünk, csupán pár lépcsőfok, bizonyos idő után eltörpül, átformálódik.

Mi a megmaradó, a maradandó?

A következő napok lehetősége az, hogy ne Máriáról vagy Mária ellen szóló igehirdetés hangozzon szószéken, hanem Isten irgalmas cselekedeteiről szóljunk, és magasztaljuk őt.

Új hang ez, amelyhez fel kell nőni újra és újra.

Mielőtt felmegyünk a szószékre, imádságos lélekkel fogadjuk el alázatos voltunkat. Hogy bizonyágtételünk alapján Isten utat mutató, üdvösségre vezető ereje eljusson a minket hallgatókhoz.

KIS JÁNOS

Tallózó

„...úgy találta, hogy ebben az örvendező vallástételben »az Egyház« tulajdonképpen, igazi hangja csendül fel: a válasz Isten irgalmas tettére. (...) A *textust* alkotó csodálatosan gazdag tartalmú himnusz nem Lukács, ill. őt megelőzően az őskeresztény gyülekezet adja Mária szájába. Személyes vallomás ez. Ugyanakkor: a szöveget nem Mária »találja ki«, hanem az Őszövetség zoltárai szólalnak meg ajkán. (...) Hafenschér Károly: »Egyértelműen Isten cselekedetéről

kell prédikálni, Mária is ezt dicsőíti. Sem a Máriáról, sem a Mária ellen mondott prédikáció még nem evangélium-hirdetés. Isten irgalmas cselekedetének dicsérete a feladatunk, és ebben testvérként segíthet Mária; adventi dicsérő énekünknek szöveget adhat a Magnificat!«” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Ebben az énekben lássuk meg a Mária alázatosságát. Saját állapotának a felmagasztaltatásából indul ki, s a sas-szárnyak lendületével átcsap az Isten nagy dolgainak felsorakoztatásába. Lássuk meg továbbá ennek az éneknek *eszkatologikus* vonását. Perfectumba [= bevezetett múltba] áttéve közöl egy boldog futurumot [= jövő idejű eseményt].” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Mária éneke prófétai lélekre vall. (...) Éneke közeli rokonságban van Anna énekével (1Sám 2kk), de csak szellemében, mert tartalmában mindkettő önálló alkotás.

Méltán jöhetett volna zavarba mindazok után, amiket Erzsébet kimondott róla (...), a hit állapotában lévőknek nevezte, s ez föloldotta; igazán ez ihlette meg őt, mert a próféta lelkek engednek a prófétáknak. (...) Igazi prófétai lélek által Isten ítélő és kegyelmes felkaroló tetteit ismeri föl a társadalmi változásokban: az éhezőknek enni adott, a jóllakottat meg elküldte üres kézzel. Ézsaiás könyvéből, közelebről a szolgára, az *ebedre* utaló részletekből azt emeli ki, ami Izraelre utal.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Mária annyiban nagy, amennyiben semmi; mégis Isten páratlan kegyelmének részese, és minden nemzedék boldognak mondja őt.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

Illusztrációk

VERS

Dienes Valéria: *Magnificat*

Magasztalja lelkem az én Uramat,
örvendezve élek szárnyai alatt,
szolgálója lettem, lepillantott rám,
alázattal zengi dicséretét szám.

Ami velem történt, nem volt soha még,
boldognak mond engem minden nemzedék,
nagyot művelt rajtam hatalmas keze,
jóságában százszor szent az Ő neve.

Irgalma leárad, népünkre borul,
félelmünkre válasz, és szívünkre hull,
mindenható karja, csak egyet suhint,
s a kevélykedőket széjjelszórja mind.

Letöri a gőgöset képzelt magasán,
alázatos hívét áldja trónusán,
éhezőknek étket tele kézzel ad,
de a gazdagoktól zárja kapuját.

Igazak dolgára örök gondja van,
szívén hordja népét nagy irgalmasan,
atyáinkhoz szólott évezreken át,
benne bízó népe ismerte szavát.

Dicsőség az Úrnak, áldjuk az Atyát,
Fiút és a Lelket századokon át!
tudom, hogy mit adtál: töviskoronát,
áldott légy ma érte, s minden koronát!

Amen

Scholz László: *Kis Magnificat*

Magasztald, én lelkem,
Ékes szóval, fennen
Istennek nagyságát,
Vidd elébe hálád:
Testünket felöltve
Eljött Egyszülöttje!

Azokért jelent meg,
Kik futó jelennek
Ösvényét tapossák.
Mellénk lép mint jóság,
Nem korhol panasszal,
Mebocsát, vigasztal.

Bízzunk, mit sem félve,
Jön Isten a mélybe!
Senki nincs fölötte,
Csak lenéz örökre,
Lenyúlni sem átall,
Fölemel jobbával.

Szent fölséged, Isten,
Nagyobb nem lesz így sem,
Dalom nékem válik
Jómra mindhalálig.
Hálával betelten
Magasztal én lelkem.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Mária hálája és alázata: Mária hálás Istennek a kiválasztottságáért, hogy hatalmas tervében felhasználja őt. Helyzetét kívülről szemlélve talán örül annak, hogy megsza-

badul a megkövezéstől, a megbélyegzéstől. De vajon mi alapján mondhatna bárki is rosszindulatú véleményt róla? Fülünkbe csenghet Jézus szava: „*Ne ítélj, hogy ne ítéltes.*” A kezdeti félelmei, aggodalmai Urat magasztaló énekké, vallomássá alakulnak át. Miközben érzi, milyen nagy esz-közzé vált Isten kezében, magatartása nem lett fennhéjázó, gőgös. Megmaradt annak a Máriának, aki előtte volt. Ezzel az alázatossággal és Istenre való teljes ráhagyatkozással éli ezután is életét.

Máriától megtanulhatjuk, miként lehetünk bizalommal még akkor is Isten felé, ha számunkra földi gondolkodásunkkal ellentétes, emberileg felfoghatatlan dolgok történnek.

Máriától megtanulhatjuk kifejezni Isten iránti hálánkat mindazokért az ajándékokért, amelyeket az életben kaptunk. Karácsonyra készülődve csokorba gyűjthetjük azokat a drága kincseket, amelyeket eddigi életünk során Istentől kaptunk, amit megköszönhetünk az Úrnak.

Isten cselekszik mindenkben: népek, országok hatalmasait képes ledönteni trónjukról, ő az, aki kormányozza a világot. Advent 4. vasárnapján annak öröme hatja át a szívünket, hogy Istennek hatalmában áll mai élethelyzetünk megjobbítása is. Az öröm mellett sokszor azonban ott van bennünk a bizonytalanság, a kudarcra ítélttség érzése. Mennyire lesz más ezután az életem? Hogyan kezdhet velem újat az Isten? Elgondolkoztat bennünket az a kérdés is, kellő önvizsgálatot tartva, vajon bennünket mire méltat az Isten.

Amikor idáig eljutunk, átérezhetjük, hogy önmagunkban bízva semmire sem vagyunk méltók. Mária pontosan arról énekel, hogy Istennek azonban semmi sem lehetetlen.

Isten sohasem feledkezik meg az övéiről: ezt a biztató üzenetet kapjuk. Isten bennünket is felemel és felkarol az ő szenvedő Szolgáján keresztül. Jó lenne, ha az ő követésében járva mi is meglátnánk az éhezőket, a nincsteleneket és a bajba jutott embereket magunk körül. Lehetünk mi is eszközök ebben, mint ahogyan Mária is eszköz volt Isten megváltó munkájában.

Karácsony este

Mt 8,19–20

Igehirdetési előkészítő

Mindig nagyon megérint, amikor az ember Jézussal szembe kerül. Ő ránéz, és valahol nagyon mélyen, valahogy nagyon másképp szólítja meg. Egyszerűen nincs szerepe az elvárásoknak, ítéleteknek. Nem akadályoznak tanult szerepek, felvett álarcok. Nem az én motivációm a fontos, hanem az, ahogyan ő „rám néz”.

Nagyon különösnek látom ebből a szempontból a karácsony estét. Egyrészt hihetetlen vastag rajtunk az „ünnepi kabátunk”, ami a régi szép vagy éppen szomorú emlékekből, istenkapcsolatunkból, családi helyzetünkől, aktuális szociális állapotunkból állhat össze. Másrészt hihetetlenül elvékonyodik rajtunk az a bizonyos kabát, hiszen érezzük, hogy valahol az „Élet” születésének közvetlen közelébe kerülünk, ahol felesleges minden alakoskodás, szerepkényszer, hiszen Isten a cselekvő, mi a tanúk kiváltságos helyzetében lehetünk csak. Egyszóval igen keskeny mezsgyén járunk, ahol szinte mindig úgy döntünk, hogy kapja meg mindenki azt, amire vágyik, így legalább mindenki álmodhat egy olyan karácsonyról, amelyet szeretne.

Igénk azonban kipakoltat velünk minden szép „kellék”. Karácsonyfa, kis jászol, ajándékok, csillagszórók különös szerepet kapnak ma este. Valamiként a díszlet mögé kéne látnunk egy kicsit. Mint amikor egy kíváncsi kisgyermek beles abba a szobába, ahol a mit sem sejtő szülők díszítik a karácsonyfát, és egész életében emlékszik arra, amikor apa és anya titokzatos szeretettel igyekeztek mindent jól előkészíteni. Lefoszlanak a „felesleges részek”, és előcsillan a lényeg. Erről lenne jó tanúskodni. Számomra fontos kiindulópont, hogy párbeszédünk röviddel a Hegyi beszéd után következik. Jézus szavát álmélkodva, megdöbbenve, mélyen megérintve hallgatja a sokaság. Nem úgy tanít, mint azok a bölcsek, akik egy életen keresztül készülnek hivatásukra, és különleges, kiérlelt gondolataikkal megfelelő intellektuális kihívást jelentenek hallgatóiknak. Úgy beszél, mint akinek hatalma van. Mint akinek a szava étellel tölti fel a hallgatóit. Minél többet hallgatják, az erőforrásaik annál teljesebbek. Minél többször merítenek belőle, annál „erősebbé” válnak. Erről az élő vízről nem lehet leszokni, mert nélküle elpusztulunk. Nem csoda, hogy lelkesedésében egy írástudó odalép Jézushoz, és elmondja neki a legfontosabbat, hogy megtalálta az élete értelmét Jézus követésében: „*Mester, követelek, akárhová mégy.*”

Hová megy Jézus?

Éppen arra vártunk, hogy „megérkezzen”, itt pedig azt olvassuk, hogy mozgásban van, továbbhalad, aki vele akar lenni, annak követnie kell. Pedig milyen jólesne megállni, odatérdelni a jászolbölcső mellé!

Semmiképpen nem vetnék követ erre a lelkes írástudóra, mert még azt sem tudja, hogy Jézust nem lehet „csak úgy”, egyéni elszántságból követni. Mert még azt sem tudja, merre tart Jézus. Éppen most élték át sokan, hogy a szavai mindenkit megérintenek; ki az, aki parancsolni tud ilyenkor magának? Akárhová megy, vele szeretne lenni. Nagy elhatározás ez. Mert Jézus is tart valahová. Ott lenni vele, hallani a szavát, a közelségét érezni. Részesülni abban a bölcsességben, amelyet olyan különös módon képvi-

sel. Gazdagodni a jelenlétében. Az ember valami célt lát a Krisztus-követésben. Eljutni valahová. Jó embernek lenni, Jézus tanítványává válni, megérkezni a mennyek országának kapujába. Meg kell térni, el kell indulni és tudni, mikor érjük el a célt. Az írástudó nyilván ezt várja Jézustól is. Számára ő követhető, látható perspektíva. Ma mintha azt élnénk át, hogy elveszítettük ezt a jól követhető utat. Így a karácsonyi hangulat, az évente csak a szentestén megjelenők arra inspirálnak bennünket, hogy most mindent elmondjunk, ami egy évig „kitar”, vagy éppen jól lerámoljuk őket, hogy máskor is jöhetnének. Követlek, akárhová is megy – villan belém –, nem mondhatom, hogy tudom, mi van bennük, mit hoznak a templomba, nem is beszélhetek akkor így. Nem rám van szükség ezen az estén, hanem arra, hogy Jézus ránk nézzen. Megszólítson bennünket, és elmondja: „*a rókáknak van barlangjuk és az égi madaraknak van fészükük, de az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania.*”

Jézus útja

Mintha a cél elhomályosulna. A görög szövegben utalást találunk a napi munka utáni megpihenésre, illetve ennek hiányára. Olyan folyamat ez, ahol nincs megállás, megnyugvás. Míg az emberek által megbecsült tanítókat rendezett, biztonságos élet várja, addig az Emberfia szegényen, magányosan járja az útját. Úgy él, mint egy otthontalan, aki sehol nem pihenhet meg, hanem újra és újra valami belső erő továbbkényszeríti. A cél egyre inkább elveszti fontosságát, és magának az útnak nő meg a jelentősége. Aki Jézust akarja követni, annak azzal kell számolnia, hogy nem csupán az ő „eszmeiségének” elfogadása a feltétel, hanem az ő útjára lépéskor egyre többször szembesül az út rá gyakorolt egzisztenciális szintű hatásaival. A jézusi „*tagadja meg önmagát, és vegye föl a keresztyét*” igény nem elvárás, hanem az ő útjának a realitása. Sokszor mondjuk, hogy a Jézuskövetés szembeállít a környezettel. Azt érzem, hogy sokkal inkább önmagával állítja szembe az embert. A hitbeli, lelki kríziseink esetén fontos lenne újra és újra visszatérni mai igényekhez. Jézus nemhogy nem ígér megbecsültséget, békés nyugalmat, hanem ráadásul nehézségekről, különféle megpróbáltatásokról beszél. Karácsonyeste a személyes érintettség, a sok érzélem segít abban, hogy mindezt „meghallva” állhassunk elé.

A megígért Megváltó

Jézus szeretete lehet egyedül a tanítvány otthona. Érezzük is ezt mindannyian, mégis milyen nehéz elfogadnunk! Ha hitünk nem jelent számunkra biztonságot, akkor, bár örököké vágyakozni fogunk a megnyugtató otthon után, mindig otthontalanok leszünk. A békés, megnyugtató karácsony-

estének ez a döbbenetes üzenete. Az a Jézus, akiről a jánosi prologusban azt olvassuk: „*Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága*”, a sötétség mégsem fogadta be, „*sáját világába jött, és az övéi nem fogadták be őt*”, igazi, valóságos otthont kínál. Aki önmaga is otthontalan, be nem fogadott, akinek születésénél nem volt egy ház, ahol befogadták volna őket, haza tud vezetni mindannyiunkat. Komoly feszültség ez bennünk. Mint amikor két világ feszül egymásnak. A tapasztalatok és a hit, a bizalom világa. Az elvárások, megfelelések és Isten szabad szeretetének világa. Mint a karácsonyi szeretet és a sokak által megszenvedett szeretetlenség világa.

A hontalan vándor előtt állunk most. Megdöbbenünk az örömtől, fogadkozunk vagy éppen megfellebbezhetetlen döntést hozva biztosítjuk őt: követjük, akárhová is megy. Ránk néz. Valahol nagyon mélyen érezzük a pillantásának súlyát. Nem mond semmit, csak elindul arra az útra, amelynek a vége a kereszten való teljes egyedül maradottság. Mi pedig szó nélkül is értjük, sőt mintha már zavarának a jól ismert szavak...

Karácsony evangéliuma azt üzeni ma a számukra, hogy van követés, van út, van otthon, és mindebben Isten valószínűtlenül közel jött hozzánk. Mindez pedig Isten szeretetéből felragyogott ma a sötét világba induló Emberfia által.

JOHANN GYULA

Tallózó

„Ismét nagy tömeg van Jézus körül, de ő el akar vonulni előlük. Az ő követése nem tömegek ügye, hanem keveseké, akik minden következményével vállalják őt. (...) Aki így ajánlkozik követésére, az éppen csak azzal a sorssal nem számolt le, amely Jézusra vár, és amelyet ő vállal, éppen miértünk. Ő az Emberfia, a világ hatalmas ítélő bírója, de ezen a földön nem látható hatalomban, biztonságban és jólétben mutatkozik meg ez, hanem rejtettségben, egyedül maradásban, kiszolgáltatottságban.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„...»mesternek« szólítja Jézust és felajánlja, hogy követi bárhová, de csak egy figyelmeztetést kap, hogy az Emberfia nem ad garanciát a biztonságra.” (*Szegedi bibliakommentár – Újszövetség. Korda-Bencés*)

„A perikópában szereplő ajánlat és Jézus reagálása abban összegezzhető, hogy az az Úr, aki Népehez jött, nem talál otthonra Népe között. (...) Jövelele nem függ attól, hogy várják-e, s hogy helyet készítettek-e Neki. S ez tulajdonképpen így is van rendjén. Mert hiszen nem *mi* készítjük a helyet Neki, hanem Ő készít nekünk; nem *mi* fogadjuk be Őt, hanem Ő fogad el és be minket. (...) G. Bornkamm: »Jézus ahelyett, hogy reklámozna ügyét, elriaszt; ahelyett, hogy kellemes képet festene a tanítványság dicsőségéről, a kereszt tövises útjára utal. Lelkesítés és toborzás helyett

kijózanít.« (...) Sokan vannak Jézus körül, de kevesen élnek Vele közösségben.» (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Nyilvános szolgálata folyamán nem volt saját otthona; voltak azonban otthonok, ahol szívesen látták vendégül, és rendszerint volt helye, ahol alhatott. (...) Ugyanez áll a követőire is; ez a világ nem nyugvóhelyük; vagy legalábbis nem kellene, hogy az legyen!” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Jézus azt válaszolja ennek a hirtelen felbuzdult és felkelkedett embernek, akiből manapság is sok van, hogy jól gondolja meg, milyen árat kell Jézus követéséért fizetnie. (...) Nem azt mondja Jézus, hogy ne kövesse őt, de elvárja tőle, hogy mérlegelje a tanítványság árát.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Inkább elhasználnodni, mint berozsdásodni.”

Denis Diderot ((1713–1784) francia filozófus és író)

„A keresztyén életben elejétől a végéig minden a kegyelmen múlik.”

Martyn Lloyd-Jones (1899–1981) walesi protestáns lelkész és orvos

VERS

(*Mester, követlek, akárhová mégy*)

Te vagy az anyám,
Te vagy az apám is;
Te vagy a rokonom,
Te vagy a barátom is!
Te vagy a neveltetésem,
Te vagy a gazdagságom is!
Ó, istenek Istene –
számomra Te vagy a minden!
(hindu ima)

Søren Kierkegaard: *Példaképünk: Krisztus*

Uram, Te egyszer itt jártál a Földön
s hátrahagyta lábnyomodat,
hogy legyen mit követnünk,
Te, aki a mennyből letekintesz minden vándorra,
erősítsd a fáradtat, bátorítsd a csüggedőt,
térítsd vissza az eltévedtet, vigasztald a küzdőt.
Te, aki az idők végén ismét eljössz,
hogy megítélj mindenkit,

Urunk és Megváltónk,
hadd álljon példaképed tisztán és világosan
lelki szemeink előtt,
hogy szétozlassa a ködöt!
Segíts nekünk, hogy Téged követve
érkezzünk meg üdvösségedbe
és otthont találjunk Tenálad!

TÖRTÉNET

Agatha Christie: *Előléptetés a mennyben*
(részlet)

– Én, aki azt hittem, soha nem tudnám megtagadni őt, hogy valóban megingathatatlan vagyok, kőszikla, nem úgy, mint a többiek. És nem más, mint én árultam el azokkal a gyáva, hazug szavakkal. Nem értem, miért választott ki egy olyan embert, mint amilyen én vagyok. Rám alapozta az egyházat. Miért?

– Szerintem azért, mert te szeretted őt – mondta Szent Erzsébet. – Gondolom, te jobban szeretted őt, mint a többiek közül bárki.

– Az igaz, én nagyon szerettem őt. Én voltam az első követője. Emlékszem, a hálóiimat javítottam a parton, felnéztem, és ő ott állt mellettem. Rám tekintett, és így szólt: „Jöjj, és kövess engem!” És én gondolkodás nélkül megtettem. Azt hiszem, már az első pillanattól kezdve szerettem őt.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

A megadott igeszakaszt olvasva nem tudok elvonatkoztatni attól, hogy szenteste halljuk igehirdetési alapigeként. Az első gondolat tehát a szállás, a lakhely fontosságát elemzi, két vonatkozásban: Jézus, aki betegeket gyógyít, tanít, az emberiség megváltására készül, a mai értelemben tulajdonképpen hajléktalan. Jézusnak örök otthona van Istennél.

A szállás egyrészt a lakhely, ahol megpihen az ember, ahol otthon érezheti magát. Más vonatkozásban az Emberfia nem feltétlenül és nem elsősorban fizikai értelemben keres szállást az emberek között, hanem az emberi szívekbe vár bebocsátást. Az igazi örömmel az, hogy Jézus nálad és nálam is kopogtat. Azt várja végtelen türelemmel és szeretettel, hogy szívünk, de egész lényünk megnyíljon végre előtte. A mindennapi életünk szerves része legyen.

A textus legfontosabb üzenete számomra Jézus követésének az ára, a tanítványság követelményei. Soha nem lesz könnyű azoknak, akik vele tartanak.

A lelkes jelentkezőt Jézus lehűti, ellentétben a világi gyakorlattal, nem a vele való járás pozitívumaira hívja fel a figyelmet, nem arról beszél, hogy mit nyerhetünk ezzel, hanem a nehézségeket hangsúlyozza. Arra figyelmeztet,

hogy ezen az úton nincs biztos egzisztencia, nincs kényelem, az ő követése sok lemondással és nélkülözéssel jár. Csak úgy lehet követni, ha mindent képesek vagyunk otthagyni érte, semmi nem lehet fontosabb (család, kényelem, anyagi kérdések stb.). Megment attól, hogy érdekből legyünk keresztények, nem akarja, hogy csalódjunk. Senkit nem akar rábeszélni, nem elhamarkodott, hanem felelős döntést vár mindenkitől. Nem mennyiséget akar, hanem minőséget! Feszültséget teremt a magasra tett mérce.

Ha végiggondoljuk, hogy mindegy, mely korban, de egyik pillanatról a másikra teljesen megváltozik az életünk, a feltételeink, körülményeink, elindulnánk-e a jézusi úton?

Mit jelent a jézusi út? Egyszerűen nyílt szívvel követni őt az ismeretlenbe?

Eszembe jutott ez az ige, amelyet szintén Jézus mondott: „Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem takarnak, és mennyei Atyátok eltartja őket. Nem vagytok-e ti sokkal értékesebbek náluk?” Nincs ellenmondás a két ige között?

Karácsony ünnepe

Zsid 1,1–3

Igehirdetési előkészítő

Exegézis – az írott, a megtestesült és a ma is hangzó ige

A Zsidókhoz írt levél prologusának középpontjában az ige áll. A teremtő, a folyamatosan hangzó, a prófétákat betöltő, a Krisztusban testet öltő és minket bűneinktől megszabadító s a végül mindenek felett diadalmaskodó ige. Karácsony – inkarnáció – ennek a hatalmas ívű isteni cselekvésnek egy felragyogása, de benne tükröződik Isten világokat teremtő hatalma és hozzánk hajló szeretete.

Textusunk elemzésekor megfigyelhetjük, hogy a protestáns bibliafordítások a görög szöveget szó szerint akarják visszaadni, míg a katolikusok a könnyebb érthetőségre törekszenek. Egy orosz fordítás (nyelvi sajátosság? ortodox hatás?) a szavak sorrendjének megváltoztatásával áthelyezi a hangsúlyt, és ezáltal sajátos értelmezést ad ennek a szakasznak: „Isten régen sokszor és sok megjelenésben (arcban) szólt az atyákhöz.” Azzal, hogy Isten neve az első helyre kerül, minden további mozzanat kiindulópontjává lesz. Zsid 1,1–3 így még inkább egybecseng 1Móz 1, valamint Jn 1 és 1Jn 1,1–4 teremtést idéző mondataival.

A görög szöveg szerint Isten nem csupán eszközként használta fel a prófétákat, nem általuk (διὰ), hanem bennük (ἐν τοῖς προφήταις) szólt. Lényük mélyéig áthattotta őket (lásd Jeremiás: „perzselő tűzzé vált szívemben, csontjaimba van rekesztve”).

A teremtésben (az *aiónok* teremtésében!) is részes Fiú (δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας) úgy jelenik meg az utolsó időkben (ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν), hogy láthatóvá teszi Isten dicsőségét (ἀπαύγασμα τῆς δόξης) és megragadhatóvá Isten lényegét (χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως). Keresztelő bizonyágtétele – *íme, az Isten Báránya, aki elveszi és hordozza a világ bűneit* – visszhangzik textusunkban (φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν). A mindenek örökösévé tett Fiú dicsősége (ὃν ἔθηκεν κληρονομοῦν πάντων) már nemcsak egy rövid angyal dőzsa ἐν ὑψιστοῖς-ban jelenik meg, hanem örökké megmarad (ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς), mert az Atya jobbjára ült.

Az ünnep

Örök emberi jellemzőnk, hogy ünnepeinket előbb-utóbb elkoptatjuk, tönkretesszük. Az eredetileg „életfa” jelleggel bíró, örökzöld karácsonyfa mára a gyors hervadás, a lényegét vesztett ünneplés szomorú szimbólumává vált. A már októberben elkezdődő karácsonyi konzumálás tökéletesen fölkészíti az embereket arra, hogy az ünnep lényegét, az örömet és a lélek békéjét elveszítsék. A nagyünnepi gyülekezet képtelen teljes egészében elfogadni és befogadni az igét. Általános tapasztalat, hogy a karácsonyi istentiszteletek „hallgatósága” fluktuál. Kevesen vannak, aki mindhárom napon eljönnek, a többség egy istentisztelettel is beéri. Kár, hogy így van, mert karácsony áldása, Isten igazi ajándéka nem bontható ki egy istentiszteleten, egy igehirdetésben. Szenteste a ráhangolódás, az első nap az elmélyülés, a második nap a mindennapokra való megerősödés alkalma lehetne. Lehetne... nagy szükségünk lenne rá!

Könyörögjünk az ünnep áldásáért a régebben a karácsonyi, most reformációi énekek közé sorolt énekünkkel: „Úr-isten, kérünk tégedet, / Erősítsd meg hívedet, / Hogy vehessük szent igédet, / És vallhassuk szent nevedet!” (EÉ 258,4)

Sokszor és sokféleképpen szólunk – de van-e fogamatja?

Harminchárom karácsonyon álltam szószékre az evangéliummal. Sokszor és sokféleképpen próbáltam átadni Jézus születésének jó hírét. Szórványszolgálatom idején a karácsonyi időben egy hét leforgása alatt tizennyolc istentiszteletet kellett tartanom. Számtalan esetben adtunk elő betlehemes játékot a gyerekekkel, a fiatalokkal megzenésítettük a karácsonyi történetet, énekkarunkkal pedig karácsony táján idős, beteg testvéreket kerestünk fel. Az ünnepi istentiszteleteken szólt az igehirdetés olykor lírai hangvétellel, máskor inkább az értelemhez szólva, de mindig azzal a reménységgel, hogy néhány nagyünnepi templomos „át-

igazol” a rendszeres templomba járók közösségébe. Voltak nagyon kedves, emlékezetes gyülekezeti karácsonyaink, de nem számolhatok be átütő eredményről. A nagyünnepiek tábora megbonthatatlanak tűnik. Karácsonykor az Úr nem szaporítja megtérők tömegével a gyülekezetet, ehhez el kell jutni pünkösdig. A mi feladatunk, hogy továbbra is sokszor és sokféleképpen hirdessük az evangéliumot, alkalmas és alkalmatlan időben.

Isten karácsonyi prédikációja

Isten sokkal régebben fogott hozzá az ő karácsonyi prédikációjához. Évezredek át szólta a próféták által – sokszor és sokféleképpen. Bár a próféták nem láthatták meg, de az eredmény nem maradt el. Ézsaiás próféciái nyomán a messiásvárás a tetőfokára hágott, legalábbis a Júdeában és a diaszpórában élő zsidóság körében. Tagadhatatlan, hogy a Júdea provinciában felparázsló messiási mozgalmakra még Rómában is fölfigyeltek, és Kelet is elküldte követeit az újszülött király bölcsőjéhez.

Ebben a pattanásig feszült várakozásban hangzott el Isten karácsonyi prédikációja, ezt közli a Zsidókhoz írt levél prólogusa: „*a végső időkben a Fiú által szólta.*” A názareti zsinagógában egy fiatal rabbi azt mondta: „*most teljesednek be a próféciák fületek hallatára*” – és a messiásváró gyülekezet nem hitt a fülének, de még kevésbé hitt a rabbinak. Botrányba fulladt a prédikáció, de ezután még három éven át szólta az Isten a Fiú által.

Volt-e foganatja az Isten karácsonyi prédikációjának? De mennyire! A pünkösdi prédikációra már háromezren térnek meg. Néhány évtized alatt ez a prédikáció eljutott a Római Birodalom legtávolabbi sarkába is. Pár évszázad alatt meghódította Európát, másfél ezer év alatt körbejárta a földet, a 21. században pedig megszólalt a pápua új-guineai folopák nyelvén (és további mintegy 3000 nyelven).

A mi végső időkben szól hozzánk

Az Újszövetség szerint Jézus (első) eljövetele az utolsó időkben (eszkaton) történt, vagyis a mi korunkban. Bár kétezer év alatt nagyot fordult a világ, az utóbbi száz évben különösen is, de akkorát nem tudott fordulni, hogy Jézus Krisztust hallótávolon kívülre rekesse. Most *a mi végső időkben* szól hozzánk. Most jobban szükségünk van erre, mint valaha. A devizahitelből vásárolt karácsonyi ajándékok sokak ünnepi örömét tették tönkre hosszú évekre. Kitől várhat segítséget a mai ember, amikor sokat ígérő gazdasági rendszerek és változatlanul hitt politikai uralmak dőlnek romba mindenütt a világon?

2011 évvel az angyal szózata elhangzása után ma újra sokan szeretnék hinni, hogy igaz a hír: „*üdvözítő született*

ma nektek.” Egyre többen vannak, akik keresik az üdvözítő tant, a gyógyulást adó vallást, várják a Messiást, mert a végső idők nyomorát sejtik. Nyomulnak a hamis Krisztusok és álmessiasok... De szól az Isten is Fia által, és szól a Fiú hozzánk és bennünk. A karácsonyi prédikáció, amellyel fölme gyünk a szószékre, először nekünk, lelkészeknek szól. Így akar szólani a Fiú az evangélikus templomok szószékéről. Büntől szabadult lelkészek által akarja hirdetni a szabadulást a bűn rabságából, mint egykor Názáret népének. Ne hallgassunk el akkor sem, ha a mai názáretiek nem ezt várják tőlünk, mert mindig vannak, aki meghallják szavát. Nagyünnepi gyülekezetünk soraiban ott ülnek azok, akik nem a pásztoridill kedvéért jönnek a templomba. Eljönnek azok, akiknek már létfontosságú, hogy bizonysgot tegyünk arról, „*aki hatalmas szavával hordozza a mindenséget, és aki minket bűneinktől megtisztított.*” Lehet, hogy tavaly még nem érezték, hogy eljött az ő végső idejük, és hogy nekik szól az Isten karácsonyi prédikációja, de most újra itt vannak, és új lehetőséget adnak az igehirdetőnek, hogy végre ne *a bódító szépet*, hanem *a gyógyító igazat* mondja.

Karácsonyi ajándékok vagy karácsonyi örökség?

A sokat ostorozott ajándékozási szokásokban mégis a karácsony lényege jut kifejezésre, de nem úgy, ahogy azt mi gyakoroljuk. Isten az ajándékozó, aki Krisztusnak ajándékozta a világot, őt tette mindenek örökösévé (Zsolt 2,17–18), ezzel egyidejűleg Krisztust pedig nekünk ajándékozta (Róm 8,32), és vele együtt mindent.

Karácsonykor Isten a Fiát adta, és fiaivá fogadott minket. Így leszünk magunk is örökösök. „*Ha pedig gyermekek vagyunk, akkor örökösök is: örökösei Istennek és örökös társai Krisztusnak.*” (Róm 8,17)

Legyen karácsonyi ünneplésünk örömteli hagyatéki tárgyalás, ahol mindenki hozzájut a Krisztusban kapott örökségéhez!

GYÖRI GÁBOR

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2005-ben karácsonyeste is részben alapige volt, és a Lelkipásztor 2005/12. számának 422. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„Istennek hangja van, beszélt. »Kijelentés ott van, ahol Isten beszél (...). Nem értelmetlen jelekben közölte akaratát. Az ember felé úgy is megtette az első lépést, hogy a beszédet választotta akarata kijelentéséül.« (...) A »sokszor« nemcsak arra mutat, hogy beszéde a múlt egészére kiterjedő, hanem arra is, hogy az rész szerint való volt.

(...) Jelenti e szó továbbá azt is, hogy Isten egy alkalommal nem mindent mondott el. Beszéde továbbá »sokféle-képpen« hangzott. Ez a múltban elhangzott kijelentés külső formájára utal (álom, látás, angyal). (...) De jelentheti ez a kifejezés azt a módot is, ahogy Isten a próféták által az atyákhoz szólott (prófécia, törvény, esemény stb.). (...) Az üdvtörténetnek van egy döntő pontja, mely lezárja a régi korszakot. E döntő jelentőségű esemény Isten Fiának, Jézus Krisztusnak földön való megjelenése. (...) Az író Jézus földi munkájából csak egyet emel ki: (...) a kereszthalált. Ezt egy vonalba állítja világteremtő és világmegtartó munkájával. A váltságahalál célja a bűnbocsánat, a teremtés eredeti rendjének helyreállítása.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Weltler Ödön: 1. Fia által másképpen látom Istent, mint eddig; 2. Fia által másképpen látom világunkat, mint eddig; 3. Fia által magamat is másképpen látom, mint eddig.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„Az Úr Jézus még Isten valóságának pontos *képmása* is. (...) Ez azt jelenti, hogy Krisztus minden elképzelhető módon pontosan képviseli az Atyát. Ennél szorosabb hasonlóság nem létezhet. (...) Ő tartja fenn a mindenséget *hatalma szavával*. Eredetileg Ő szólt, hogy a világ létrejöjjön (Zsid 11,3). Még mindig Ő beszél, és hatalma *szavával* fenntartja az életet, együtt tartja az anyagot, és megtartja a világ-mindenséget a megfelelő rendben.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„Isten végső kinyilatkoztatása tehát önmagáról Jézus Krisztuson keresztül érkezett az emberekhez. Vagyis mindazt, amit tudhatunk Istenről, Jézus Krisztuson keresztül megtudhatjuk.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. The Word for Today*)

Illusztrációk

VERS

Sylvester János: *Az magyar nípnek*
(részlet)

Próféták által szólt rígen néked az isten,
Azkit ígirt, ímé, vígre megadta fiát.
Buzgó lílekvel szól most es néked ezáltal,
Kit hagyta, hogy hallgass, kit hagyta, hogy te kövess.
Néked azírt ez lűn prófétád, doktorod ez lűn.
Mestered ez most es, melyet az isten ada.

Weöres Sándor: *Rongyszőnyeg*
(részlet)

Én is világot hódítani jöttem,
s magamat meg nem hódíthatom,

csak ostromolhatom nehéz kövekkel,
vagy ámíthatom és becsaphatom.

Valaha én is úr akartam lenni;
ó bár jó szolga lehetnék!

De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsög a végtelenség.

Scholz László: *Öröm Jézus érkezésén*

Érkeztél Atyád házából,
Színe orcádon világol,
Nem sötétlünk tőled távol –
Végre köztünk vagy, Urunk!

Bujdosásnak, veszteglésnek
Vége, lépteid nem késnek,
Híveid mind útra készek –
Csakhogy köztünk jársz, Urunk!

És mióta ránk találtál,
Bízunk, nem rémít halál már,
Néped drágább a gyémántnál,
Hisz te köztünk élsz, Urunk!

Első hallásra - gyülekezeti gondolatok

Jézus születéséről szól a textus, és a végső idők figyelmeztetését tartalmazza. Összetett ige, amelynek mélységét első hallásra nem érezzük át. Izgalmasabbat is lehetett volna választani karácsony ünnepére ennél a szakasznál.

Korábban hiába szólította meg az embereket Isten, ezt mondja az igevers. De ma sem szólít meg több embert, mint akkor. A zsidósághoz szólt elsősorban az Isten, de ezek szerint eredménytelenül.

Követendő mintát ad Krisztus az életünkre nézve. Lefixált megoldás Jézus személye, benne a kijelentés véget ért, és az előző törvények elvesztették jelentőségüket.

A megváltás benne van az igében, és nemcsak szóban van benne, hanem tettekben is, ahogyan végigcsorolja, mi-
ket tett Jézus életében és azon túl.

Egy személy, egy ember megoldotta az emberiség üd-
vösségének problémáját, és nem kell tovább keresni az üd-
vösség módját. Ez a személy hatalmas, és a jelenünkre nem
csak szavakban hat.

Olyan sűrítmény ez az ige, amelyben nincs csattanó. A történelem azóta is tovább folyik, és a változásokra nem reagál az egyház.

A zsidóságot is megszólította Isten az Ószövetségben a próféták által, és másokat is megszólít most Jézusban, a kettőt valahogy a végső időkben összeköti.

Kétezer éve volt a végső idő... és azóta?

Olyan összefoglalás ez a szövegrész, mint amit az Apostoli hitvallásban mondunk el. Ugyanakkor olyan dolgokról is beszél, amelyek nincsenek a hitvallásokban.

„Aki által teremtette a világot” – ezt nem szoktuk hangsúlyozni. Nem szoktunk beszélni róla, hogy Krisztus szerepe mi volt a teremtésben.

Karácsony 2. napja

1Jn 3,1–3

Igehirdetési előkészítő

Rendkívül sokat segíthetünk magunknak azzal, ha időben felkészülünk a nagyünnepi igeszolgálatokra, vagy legalábbis jó előre megalapozzuk azokat. Ugyanis a karácsonyi forgatókönyvet jól ismerjük. Rengeteg feladat sűrűsödik össze, fogy az idő, és egyre több a feladat, és szeretnénk, ha minden tökéletesen sikerülne (ajándékozás, gyermekek műsora stb.). Féltő, hogy a nagy igyekezetben a legfontosabb marad el, a mi személyes spirituális ráhangolódásunk az ünnepre, és az igehirdetésekre való alapos felkészülés. Nem túlzás azt állítani, hogy a karácsonyra ilyen értelemben legkésőbb már november végén el kell kezdeni a felkészülést, mint ahogyan a sportolók tudatosan alapoznak egy-egy nagy versenyre már hónapokkal korábban. Megfelelő testi és lelki felkészülés nélkül nincs esély a győzelemre. A megfelelő, tápláló és erőt adó lelki eledel sem készülhet el rövid idő alatt. A szükséges előkészületek nélkül a nagyünnepi gyülekezeti lelki gyorstermek táplálékát kapja, vagy ami ugyanolyan rossz, konzervet fogyaszt.

Nem szabad lebecsülnünk a nagy ünnepek második napját. Személyes tapasztalataim alapján az utóbbi években egyfajta kiegyenlítődés történt karácsony első és második napja között. A kontraszt megszűnt, a második napon is az elsőhöz hasonló, szép számban jelennek meg híveink a templomban. Gazdálkodjunk okosan a szellemi energiákkal, hogy a végére is maradjon erő. A verseny igazából a célnál dől el! Ezt az időben elkezdett edzéssel (felkészüléssel) érhetjük el. Ejtsünk foglyul minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmessegre (2Kor 10,5) az ünnepi ráhangolódás gyönyörű időszakában.

Felismert szeretet

A látni eredeti görög szava (ὁράω, aor. imper. ἴδετε) rendkívül gazdag jelentésű. Jelentése: nézni, szemlélni, de valamit észrevenni, felismerni, rácsodálkozni, megtapasztal-

alni is. János apostol mintha azt mondaná: vegyétek már észre! Volt katonák számára ismerősen cseng a laktanyai szóhasználat egyik közhelye: „majd rádöbben sz”. Persze János szóhasználatában nincs benne a fenyegető hangsúly, sokkal inkább a sürgetés és a féltés. Mert sajnos lehetséges, hogy valaki úgy éli le az életét az évenként ismétlődő karácsonyok ellenére is, hogy nem ismeri fel az istengyermekség ajándékát.

Néhány hónappal ezelőtt egy angliai aukción történt a következő. Két testvér a családi ház padlásán már régóta tárolt poros vázát bocsátotta árverésre, amely családi örökség volt. A licit alatt az egyikük rosszul is lett, mert a váza értéke az általuk megjelölt összeg többbezerszeresére kúszott fel. Kiderült ugyanis, hogy a váza az 1880-as években a kínai ópiumháború idején került Angliába, egyenesen a császári palotából. A vázát végül egy kínai befektető vette meg mintegy 12 milliárd forintnyi összegért. A testvérpárnak sejtelve sem volt arról, hogy micsoda értéket birtokolnak. Vajon a templomba járó, úgynevezett gyakorló keresztények közül hányan vannak tisztában azzal, hogy Isten gyermekeinek különleges kiváltságát hordozzák magukon? Csak remélhetjük, hogy ezen a karácsonyon is lesznek olyanok, akik rádöbbennek (velünk együtt újra), milyen hatalmas is ez a kincs, amely az Isten adományozó szeretete által lett a miénk.

Az agapé, a meg nem érdemelt, feltétel nélküli isteni szeretet kibontása ezen az ünnepen is szép feladatunk. Ügyeljünk azonban arra, nehogy rácsúszunk a szeretet témakörében saját közhelyeink vágányára, amelyről azután esetleg nehezen keveredünk le. Azt hiszem egyébként, hogy ennél az igénél ezen az ünnepen eleve nehéz is lenne kikerülni az isteni szeretet témakörét, csak arra kell ügyelnünk, hogy az üzenet számunkra is újólág friss legyen. Ránk, igehirdetőkre különösen is vonatkozik Kempis Tamás óhajtása: „Inkább kívánom érezni a szeretetet, mint hogy tudjam annak sokféle meghatározását.”

Krisztusi hasonlóság

A gyermekek hasonlítanak szüleikre, de az is lehet, hogy valamelyik távolabbi ősükre vagy rokonukra. Istennek az ige és Szentlélek általi újjászültő munkájának a lényege, hogy általa Jézus vonásait és tulajdonságait hordjuk magunkon. Észrevehető, hogy hozzá tartozunk. Hogy már nem a bűn, a pokol, a halál és a sátán gyakorolja rajtunk hatalmát, hanem maga az Isten. János apostol azonban világosan látja azt is, hogy itt a földön nincsen perfekt, befejezett, azaz tökéletességre jutott keresztény élet. Realitás számára az, hogy Isten munkája már megkezdődött az övéinek életében (Isten gyermekei vagyunk), sőt most is folyik, de a teljesség várat magára mindaddig, amíg Krisztus újból vissza nem jön. A görög ὁμοιος je-

lent hasonlót, egyformát, egyenlő erejűt. A már igen és a még nem feszültségében élünk. Pál apostol is ezt fogalmazza meg Fil 1,6-ban: „*Meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi a Krisztus Jézus napjára.*”

Az apostol által említett istengyermekség és a végső hasonlóság azonban nemcsak a végső dicsőség vonatkozásában jelent közösséget Urunkkal. Magában hordozza a sorsközösség másik oldalát, a Krisztussal és a Krisztusért viselt szenvedést is. János a világnak a keresztyényekkel szembeni értetlenségén nem csodálkozik, mivel a világ nem ismeri az Urat. Ez áll a különféle módon megnyilvánuló keresztyényüldözések mögött is. Ennek csírja már a karácsonyi történetben, Heródes haragjában is azonnal megjelenik. Krisztus követői jól teszik, ha nemcsak Uruk dicsőségének emberileg nézve pozitív oldalát keresik, hanem a szenvedések útján is együtt mennek vele. „*Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak...*” – szövegezte Jézus a tanítványaihoz búcsúbeszédében (Jn 15,20). Még ez is Isten üdvözítő akaratát viszi előre, ahogyan Túrmezei Erzsébet is írja egyik énekében: „*Kísértés, támadás viharszelével / Pokol hatalma is feléd segít.*” (EÉ 356,2)

Megtisztító reménység

Első olvasásra talán úgy tűnik, hogy valamilyen ellentét feszül az alapigében. A gyermek gyermeknek születik, vagy esetleg örökbefogadás útján válik azzá. Nem ő maga teszi magát gyermekké. Ez igaz az istengyermekség összefüggésében is. Nem a mi igaz cselekedeteink vagy igyekezetünk eredménye, hogy Isten gyermekei lehetünk. Most mégis előkerül az ember cselekedete, ráadásul nekünk, lutheránusoknak elég furcsa formában: „*önmagát megtisztítja.*” Hogyan lehet képes erre az ember? Ha a szövegösszefüggésre figyelünk, elég hamar kiderül, hogy János apostol nem valamiféle önmegváltásról beszél, vagy mintha Isten erejéhez hozzá kellene tenni a miénket is. János a megszentelődés útjáról szól itt. Szemben áll azzal a gnosztikus gyökerű (karizmatikusok körében – ma is – népszerű) gondolattal, amely a bűn és az emberi test szerepét szándékosan kisebbiti, a kegyelem nagyságát hangsúlyozva pedig föl szabadítja a bűnre és a testiségre. A megtisztítani (ἀγνίζω) ige praesens alakja jelzi, hogy itt folyamatról, bizonyos értelemben feladatról van szó.

De mi is az, ami megtisztít? Jézus így szól tanítványaihoz: „*Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet szoltam nektek.*” (Jn 15,3) Ebben a levélben pedig annak a reménységnek van megtisztító ereje, amelyet az ige által kapunk. Reménységünk pedig az ige szerint a Krisztussal való közvetlen, színről színre való találkozásról szól. Ez egy olyan cél, amelyért valóban érdemes mindentől lemondani, mindent megtenni, mindent kibírni. Gyak-

ran halljuk: amíg élek, remélek. Ennek a szólásnak a keresztyény változata így hangzik: addig élek, amíg remélek a Krisztusban. Mert Krisztuson kívül nincs számunkra élet, csak ideig-óráig tartó vegetáció. Vele viszont miénk az élet teljessége. Engedjük, hogy közénk jöjjön ezen a karácsonyon is.

SZABÓ ANDRÁS

Tallózó

„Az Isten szeretete Isten gyermekeivé tett minket. Amikor János az istengyermekségről beszél, olyan szót használ, amely természeténél fogva az Istentől való származást akarja kifejezni, és szemben áll az emberi örökbefogadással, amely csak jogi viszonyt jelent. Az isteni örökbefogadás – az új életre keltéssel – új életet közvetít, amely az örökbefogadó Isten természetében való részesedés.” (A Szent István Társulati Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„*Mit jelent az istengyermekség ajándéka?* 1. A világ számára *problémát* jelent, mert az istengyermekséget képzelgésnek tartja. Ennek pedig az az oka, hogy az Isten szeretetét nem ismeri. 2. A mi számunkra *szerénységre intést* jelent, mert ráébreszt arra, hogy nem »birtokoljuk« a szeretetet, az újra meg újra úgy érkezik hozzánk. (...) 3. Megbátorodásra, reménységünk megerősödésére vezet minket az »istengyermekség« tartalmának jó ismerete.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Nos, ahogyan napról napra járunk, a világ minket nem ismer, mint Isten gyermekeit. A világ emberei nem értenek meg bennünket, sem az utat, amelyen járunk. Valójában a világ az Úr Jézust sem értette meg, amikor ezen a földön volt. (...) Azonban akár megértik, akár nem, most Isten gyermekei vagyunk, és ez az eljövendő dicsőség garanciája. (...) Régen felismerték a keresztyének, hogy Krisztus küszöbön álló visszatérésének reménysége megszentelő befolyást gyakorol a hívő életére. Nem akar semmi olyat tenni, amit nem tenne akkor, amikor Krisztus visszatér.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Nem teremtés szerint neveztetünk Isten gyermekeinek, hanem a Krisztusban lett megváltás alapján. Maradhatott volna az ember istenközelben, vele szövetségben, megalkotásától kezdve, de eltékozolta ezt az adottságát, s a halál lett az osztályrésze. Ezért hangsúlyozandó a kegyelem szerinti, gyökeres újakezdés, ahogy főként János iratai mondják, az újjászületés, mikor az ige megfogon bennünk.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Isten gyermeke Isten természetéből részesül.” (Pat és David Alexander [szerk.]: *Kézikönyv a Bibliához*. Scolar Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(és olyannak fogjuk őt látni, amilyen valójában)

Johannes Mario Simmel: *Bohóckönyvek* (részlet)

„– Simogasd meg az arcomat – és a nyakamat. És a vállamat. És a karomat, meg a lábamat. Ez ugyanis az első. Pontosan tudnod kell, hogy nézek ki. Álarc és kosztüm nélkül egyáltalán nem látszott mulatságosnak a bohóc. Ezt ő is tudta. Nem is volt olyan egyszerű ez a kísérlet, amire vállalkozott. (Ezért is kért konyakot.)

– Kész? – kérdezte végül.

– Hm – mondta Erika.

– Tudod, hogy nézek ki?

– Pontosan.

– Akkor kezdhethük, mondta a bohóc. – De kérlek, ne vedd le rólam a kezed! Állandóan tapogatnod kell, hogy meg is értsd, amit csinálok.

– Persze – mondta Erika.

És az öreg bohóc elkezdett játszani. Még egyszer csinálta mindazt, amit a cirkuszban. A szülők az ajtónál álltak, egymás kezét fogták és figyeltek.

– Most jön a táncoló medve – mondta az öreg bohóc. Erika finom, vékony ujjai vándoroltak rajta, amint a medvét utánozta. Még komoly volt az arca. A bohóc rendületlenül folytatta, noha ez volt élete legnehezebb előadása. A krokodilt utánozta, azután a malacot. Erika ujjai egyre gyorsabban és gyorsabban siklottak az arca fölött és a vállain, nyugtalanul lélegzett, és a száját kinyitotta. A szülőket is elfogta az izgalom. Úgy tetszett, mintha Erika valóban látná kis kezével, amit a többi gyerek a szemével, mert egyszerre csak kuncogni kezdett. Vékonyan és rövid ideig. De kuncogott. Még hozzá a malacnál. A nagy, öreg bohóc megduplázta erejét. Ekkor kezdett el Erika nevetni.

– És most jön a nyúl – szólta a bohóc, és elkezdte a legpompásabb mutatványát. Erika egyre hangosabban nevetett. Meg is csuklott a hangja a lelkesedéstől.

– Még egyszer! – mondta lelkesen –, kérlek, még egyszer!

Az öreg bohóc még egyszer eljátszotta a nyulat és még egyszer. És megint. Erikának ez sem volt elég. A szülők egymásra néztek. Erika még soha életében nem nevetett így. Végül egészen elakadt a lélegzete. Így kiáltott:

– Anyu, apu! Most már tudom, milyen egy bohóc. Most már mindent tudok! Ez a világ legszebb karácsonya!

– Arcocskája kipirult. Kis ujjai még mindig az előtte térdelő öreg ember arcán siklottak ide-oda.

És Erika hirtelen megijedt egy kicsit. Megérezte, hogy a nagy bohóc sír.”

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Első hallásra

Tetszik ez a bekezdés, mert pozitív kicsengése van, optimista, logikus gondolatmenet.

Na, ez egyszerre túl sok volt! Már az elején megakadtam, hogy Isten gyermekei vagyunk. Az ember legjobban a gyerekeit szereti. Ez a legnagyobb ajándék. Abban nyilvánul meg Isten szeretete, hogy Isten gyermekeinek neveztetünk.

Milyen nagy szeretetet adott nekünk az Atya! Magamon is tapasztalom, örülök, hogy bennem is van szeretet, és azt ki is tudom nyilvánítani.

Nem ismer minket a világ – néha úgy érzem magam, mintha utolsó mohikán lennék. Kinevetnek olykor minket, keresztényeket. Ha ismernék Istent, nem mosolyognának rajtunk. Vagy azért, mert nem lett még nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Aki nevet rajtunk, az vagy nem ismeri a szeretetet – nem tud szeretni –, vagy nem ismeri Jézust.

Akiben megvan ez a reménység – de vajon bennem megvan-e? Ez feltétel is: ha lankad a reménység bennem, istengyermeki státuszom is gyengül. Azért tisztítjuk meg magunkat, mert ismerjük a reménységet. Nem lezárt kör a „mi” – ki is kerülhetünk, be is kerülhetünk. Nekem az lenne logikus: akiben megvan ez a reménység, az örülni fog. Nem így folytatódik. Kár!

Kérdések

János olyan társaságnak beszél, akikről feltételezi, hogy ők Isten gyermekei. Ha mi bizonytalanok vagyunk ebben, az miért van? Miért lehetett János biztos abban, hogy hallgatói Isten gyermekei? Kinek szól ez az ige?

Isten gyermekei vagyunk – mivé leszünk? Lehet-e több annál, ha valaki Isten gyermeke?

Mit jelent a „nem ismer a világ”? Azért felismerhetnének minket a gyümölcseinkről, nem?

Megtisztítja önmagát. A bűntől vagy mitől? És hogyan? Lehetek-e olyan tiszta, mint Jézus? Ha bűnbocsánatot nyerek, akkor Jézus tisztít meg. Mit jelent az, hogy megtisztítja önmagát?

Óév este

Zsid 13,8–9.14

Igehirdetési előkészítő

Óév esti évváltó konfirmáció, reformáció, stabilizáció

Óév este is aktuális Jézus imádsága: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem, hogy őrizd meg őket a gonosztól.” (Jn 17,15) A gyülekezet óév esti istentisztelete nem a szilveszteri rendezvények ellensúlya, sokkal inkább annak

része. Az ige hirdetési előkészítő írásának napján egy nyugat-magyarországi négycsillagos wellness-szálloda 33 ezer Ft/fő/éj áron kínálja a szilveszteri csomagot. A magas ár ellenére garantált a telt ház. A város és a falu mobilis része kimozdul, útra kel, idegenben ünnepel. „A polgári év váltásával kapcsolatban az egyháznak is van mondanivalója, s a keresztyén embernek is tennivalója.” (HAFENSCHER 2010, 342. o.)

A Zsidókhoz írt levél egy úton levő gyülekezet tagjaihoz szól. Hitre jutásuk (megvilágosodásuk) után „sok szenvedéssel teljes küzdelmet álltak ki” (Zsid 10,32). Gyalázásokkal és gyötrésekkel nyilvánosan megszegyenítették őket. A foglyokkal együtt szenvedtek. Vagyonukból kiforgatták őket (10,33–34). Ezeket a megpróbáltatásokat mégis a hit derűjével élték meg, mert az értékesebb és maradandóbb vagyonukra gondoltak. Az idő múlásával hitük virágzása elhervadt, és a hanyatlás jelei mutatkoztak. Tanítóknak kellene lenniük, de mégis tanítani kell őket az Isten beszédeinek alapelemeire (5,12). Megerősödtek a holt cselekedetek tusbokrai és bogáncskórói (Zsid 6,1–7). A gyülekezet megrogyant közösség képét mutatta. Meglankadtak a kezek. Megroskadtak a térdek. Az alkalmat szemfüles, missziói hévtől fűtött tévtanítók is ügyesen kihasználták, akik mindenféle tarkabarka teológiával próbáltak tanítványokat megnyerni maguknak a megrogyant, „restté lett” gyülekezetből (6,12).

A földön küzdő egyház benne él az időben. Távolodunk a hitre jutás pillanatától, és közeledünk a hitünk kiteljesedéséhez. Fekete István írja: „Az idő nem áll meg. Az idő temet és épít, mintha minden általa lenne, pedig csak benne történik.” (FEKETE 1966)

8. vers: Ἐχθές: tegnap, az elmúlt napon.

σήμερον ὁ αὐτός: ma, ezen a napon (nyomatékosan hangsúlyozó jelentés).

A Káldi-féle bibliai jegyzetekben találtam: a levél címettjei azt mondhatták: „Te azt kívánod, hogy kövessük az apostolok és tanítványok hitét, kik nekünk azt hirdették; de ezeknek könnyű volt hinnük, mivel Jézus Krisztus közöttük élt, és hitüket jelenléte által hatalmasan gyámolította.” Erre a levél írója így válaszolt: „Krisztus örökké ugyanaz, nincs alávetve változásnak; most is él ő, és jelen van közöttetek, kegyelmével támogat hitetekben, és megőriz minden üldözés között.” (BibliaTéka CD-ROM)

A kairoz jelentőségének hangsúlyozása az alkalom fontosságára figyelmeztet: „Sőt buzdítsátok egymást minden egyes napon, amíg tart a ma, hogy meg ne keményedjék közületek valaki a bűn csábításától.” (Zsid 3,13)

εἰς τοὺς αἰῶνας: doxologikus forma. Jelentése: mindörökké. Egyfelől időtartamot jelöl: hosszú idő, örökkévalóság; másfelől világkorszakot, ebben az esetben az eljövendő világra vonatkozik.

E világ a bűn befolyása alatt áll. Az ember bölcsessége, gondolkodása, erkölcse, beszéde, kegyessége alkalmazkodik e világkorszak „normáihoz”. Ez az elvilágiasodás. Alanya mindig az ember. Az „evilágiasodás” az emberen ke-

resztül támadja és züllesztzi az Isten által elhívott közösségeket – házasság, család, egyház, gyülekezet, nemzet.

E világ Jézus kereszthalálában már megítéltetett, és Krisztus visszajövetelével eléri teljességét, lezárul, és „új világkorszak” (αἰῶν) kezdődik. „Krisztus egyszer jelent meg az idők végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt... egyszer áldoztatott fel, hogy sokak bűnét elvegye: másodszor majd a bűn hordozása nélkül fog megjelenni azoknak, akik várják őt üdvösségükre.” (Zsid 9,26–28)

Krisztusban ez az új világkorszak elénk jön. „Aki hisz a Fiúban, annak örök élete van!” (Jn 3,36) Igénk így kínálja fel az óév esti konfirmációt. Nem temetek. Nem hisztizetek. Nem csapongok. Hiszek! Krisztusban a helyemen, tökéletes biztonságban vagyok!

9. vers: διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξένοις: tarkabarka idegen tanítások. A kifejezés gazdagsága segít meghatározni a tanítások jellegét. Idegen – tehát az újdonság varázsával hódító. Zsoldos – felbérelt, a megbízójának parancsát hidegvérrel végrehajtó. Vendégbarát, vendéglátó – a bizalmunkba férköző, barátságos. Meglepő, megdöbbenő – az újdonság varázsa új érzéseket és új impulzusokat okoz. A lényeg, hogy olyan színes, csábító gondolatokról van szó, amelyek akár első hallásra megnyerik, sőt eltérítik még a képzett, rutinos keresztyén embereket is.

μὴ παραφέρεσθε (pass. imper.): ne hagyjátok magatokat félrevezettetni (mellévitetni).

A παρα- előtag egyrészt a mellé irányt, másrészt a céltalan hanyódást fejezi ki. A hit számára mindkét helyzet végzetes lehet. Mellévitetünk a célnak. Jézus az út, de a tarkabarka teológiánk következtében csak időnként van találkozásunk Jézussal, az Úttal, mert inkább a magunk ösvényein settenkedünk. Céltalanul hanyódó hajóval még a sétahajózás is rémálom.

Az utóbbi időben többször is szembesülnöm kellett a lelkipásztori vagy olykor a lelki irányt mutató szó súlytalanságával. Bizonyos esetekben többet ér egy-egy „nyájas szektás testvér” tarkabarka (bugyuta) szövege és döbbenetesen naiv bibliaértelmezése, mint a lelkész mestersége, hite és ige hirdetése... Ezért elengedhetetlen a személyes éberség! Ne hagyjátok magatokat félrevezettetni – mellévitetni – Krisztustól!

Igénk óév esti lomtanításra, a tarkabarka idegen tanítások feladására is biztat. Igent mondani Krisztusra és nemet mondani a Krisztustól félresodró tanításokra. Az egyház, a keresztyén élet „hajójából” ki kell dobnia a tarkabarka tanításokat, amelyek a hitet és az élő Krisztus-kapcsolatot megrontani akaró világ zsoldosaiként, az idegen vallások, babonák, ezotéria, ateizmus bomlasztó férgaiként, a kereszthordozástól, önmegtagadástól, elkötelezés-től irtózó, de Krisztus segítségében, szeretetében és dicsőségében bőségesen és előre részesülni akaró, szenvedéstől mentes, sikeres keresztyén élet „álmisszionáriusaiként” behálózhatnak és megdolgoznak bennünket!

καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν: latin: *optimum enim est gratia stabiliri*.

A hit bizonytalansága, a Krisztus-kapcsolat gyengélkedése a szívünkben okoz stabilizációs zavart. Nincsenek fájdalmas figyelemfelkeltő tünetek.

A szívében instabil ember válságfolyamatok okozója, elindítója. Ettől kezdve amíg bírja erővel, megpróbálja a kiszabadult erőket és indulatokat visszatömködni a palackba. Ez a válságkezelés.

Igénkben arról van szó, hogy a kegyelem átélése „stabilizálva megerősíti” a szívet. A statika egyik markáns szak kifejezéséről van szó. A labilisból stabil állapot jön létre. Isten kegyelme, amely általánosan minden teremtményre kiárad, stabilizálva megerősíti – szó szerint: megtámasztja – a szívet. Ebből a kegyelmi kezelésből jön a válság leküzdése, a győzelem, a reménység, az élni akarás megújulása, nekifeszülés az új évnek.

Isten kegyelme a szívek stabilizáló statikusa. „Bened jelent meg az Isten kegyelme, / Melyet nem ér fel az emberi elme...” – énekeljük az adventi énekekben (EÉ 149,4). Isten kegyelme megtestesült. A testté lett Ige jelenléte megtámasztja és megerősítve stabilizálja a szíveket. Megtart és megtámaszt bennünket az elmúlt időben.

Gyermekkoromban sokszor hallottam szüleim biztatását: egyél, hogy legyen erőd! Idővel átalakul a mondas: vigyázz a szívedre! Figyelj oda az étkezésre!

Figyeljünk oda a szívünkre! A Krisztusban megtámasztott és stabilizált szív évváltása sajátosan ünnepélyes, méltóságáteljes áldást hordozó alkalom.

14. vers: οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

Óév este mindnyájunkat megérint az idő múlása. Nincs itt maradandó városunk... Mégsem érezzük magunkat vesztesnek, szegénynek, nyomorultnak, szerencsétlennek. Isten kegyelmében megújulva és megtámasztva, megerősödve Pál apostollal együtt vallhatjuk: „ami előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé.” (Fil 3,14)

Amit az időtől hiába várunk, a megtestesült kegyelemben – Jézus Krisztusban – hiánytalanul megtaláljuk. Az idő múlik. Jézus örök. Velünk van minden napon. Az idő temet és épít, mintha minden általa lenne és mindenre megoldást jelentene, pedig csak benne történik. Jézus megtartónk az elmúlt időben. Megtámasztja és megerősíti a szívünket. Velünk volt az óévben. Velünk van az évváltásban. Biztos támasz az új évben.

Felhasznált irodalom

FEKETE István 1966. *Hú*. Móra Kiadó, Budapest.

HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztyén istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben*. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszéke – Luther Kiadó, Budapest.

DETRE JÁNOS

Tallózó

„Az emberek jönnek és mennek, de Jézus Krisztus a mulandóság világának nagy változásában is örök és változhatatlan. Ő a múlt és jövő fölött áll, az időnek is Ura. (...) Jézus Krisztus változhatatlansága alapja az egyház állandóságának is, hiszen ő nem önmagáért örök, hanem azokért, akik hittel hozzákapcsolták életüket.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Igénk nem csupán a mulandóságra emlékeztet, hanem arra az Úrra is rátekin, aki fölötte áll a mulandóságnak. (...) szólni lehet arról is, hogy »örök hajlékot« szerzett számunkra az a Jézus, akinek születése is »számkivetés« volt, és halála is »a városon kívül« történt. Vagyis, hogy földi vándorlásunknak nem csupán értelme, de biztos célja is van.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz: újtestamentumi visszazengése a hórebi kijelentésnek (2Móz 3,14). Ura az időnek és az örökkévalóságnak. Ő az igazság és az egység.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Jeruzsálem kedves volt azok szívének, akik a templomnál szolgáltak. Ez volt »táboruk« földrajzi központja. A keresztyén embernek *nincsen* ilyen városa a földön; szívét a mennyei város felé fordítja, az új Jeruzsálem felé, ahol a Bárány van teljes dicsőségében.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„A hitben nemrég elhunytakra emlékeztetve máris Jézus Krisztus állandóságára terelődik a szentíró figyelme. Hűségük forrása a Messiás Jézus volt, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Ma is Belőle meríthetünk, és holnap sem fog cserben hagyni. (...) Életelemünk, hogy nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük, s közben jellemzője a hívőknek, hogy ahol megfordulnak, éled a remény. Nem magunkból csiholjuk ki e hatást, az velünk jár, mert Isten jár velünk, ezért van személyünknek ilyen nem keresett kihatása.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Nincs nyilvánvalóbb bizonyítéka annak, hogy az ember gyakorlatilag nem rendelkezik azzal, ami nyugalmat ad Krisztusban, (...) mint az, ha nyughatatlanul valami újat keres – »különféle idegen tanításokat»” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése*. Evangéliumi Kiadó)

Illusztrációk

VERS

(Mert *nincsen itt maradandó városunk, hanem az eljövendőt keressük*)

Pilinszky János: *Imádságért* (részlet)

Add, Istenem, hogy a világ kisimuljon és elcsendesedjen bennem és mindenki benn.

Hogy az éjszaka csöndjében
asztalodhoz ülhessek, ahhoz az asztalhoz,
ami mellől senki se hiányozhat.
Ahhoz az asztalhoz, hol a nappal
és a csillagokkal együtt
a hétköznapok is kialszanak,
s egyedül a Te békéd világít.

Igen, hogy helyet foglalhassak már most
egy rövid időre annál az eljövendő asztalnál,
amit egy öröklétre megígértél,
s aminek egyedül a Te békéd a lámpása,
eledele és terítéke.

Add meg előlegként azt a csendet,
azt az asztalt, ahol minden civódás,
félreértés és megkülönböztetés
megszűnik végre, ahol mindenki helyet kap,
a maga helyét, s a legkisebb féltékenység
is leveti csúf álarcát,
s színét vetve elpárolog.

Füle Lajos: Teremtél-e

Azért vagy itt, hogy hivatásod töltsd be.
Isten sokáig vár a jó gyümölcsre.
Míg napjaid a semmibe peregnek,
hány gondja, kínja vár az embereknek,
hány könny, kiáltás, fájdalom a testben!
Maradt-e szív, kéz miattad üresen?
Van-e magány, mi ellenedre szólhat?
Teremtél-e az Örökkévalónak?

Kell-e az Ige akkor is, ha vádol?
Tanultál-e a meddő fügefától,
vagy ürességed látszatokkal fődted?
A „Még egy év” is lassan már mögötted,
maholnap véget ér a földi élet...
Felmérted-e, hogy mennyi év mivé lett,
s mi lesz, ha ez már az utolsó hónap?
Teremtél-e az Örökkévalónak?

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Minden romlik körülöttünk, várjuk a maradandót. Ma is vannak idegen tanítások, de aki hisz Jézusban, az készül az örök életre, az örök városba. Nincs mástól kegyelem, csak Krisztustól; aki tudja ezt, az nem hajol el más tanítás felé. Jézus a biztos pont, akkor is, ha sokan akkor sem és ma sem hisznek benne.

Anyagiakra koncentrálnak világunkban kérdés-e sokak számára az üdvösség? Az egyháznak az a küldetése, hogy

erre figyelmeztessen mindenkit, erről beszéljen – főleg a fiatal generációnak.

Beszélgetni kell a környezetünkben arról, hogy az idő múlása közben lássák meg az életük végső célját. Tudatosítsák, hogy nem csak ez a földi valóság létezik. Sőt ez a kézzelfogható valóság véget fog érni, ezért nem csupán ennek értékeire kell támaszkodni, hanem tovább tekinteni és lelki dolgokat gyűjteni.

Az év utolsó napján egy zárt könyv áll előttünk, amelynek tartalma az új év során napról napra tárul fel. Az év fordulóján bizonytalanság és várakozás egyszerre van a szívünkben. Vajon mit hoz a holnap? Semmi sem biztos, sok minden változik. Olyan jó, hogy a sok bizonytalanság közepette van, aki biztos pont az életünkben, aki változatlan és örök.

Reméljük, hogy az (élet)utunk végén megérkezünk az Atyánkhoz, de már itt a földi vándorutunkon Jézus is az útítársunk. Szeretnénk a következő évben is Jézusra, a biztos pontra, az útítársra figyelni, de nagyon sok impulzus ér bennünket, amely el tudja terelni a figyelmünket. Fontos, hogy hálát adjunk ezen a napon Istennek, mert ő ajándékozott meg bennünket az egész év folyamán, és kérjük őt, hogy áldása legyen a következő esztendőn és életünkön.

Nagyon jó, hogy jártak előttünk olyanok, akiktől meghallhattuk, átvehettük a hit örömét. Hálások lehetünk sokakért, akiknek az életén átsugárzott az örök életbe vetett hit és a Jézushoz tartozás fontossága. Ez önvizsgálatra kell hogy készítsen mindannyiunkat: mi tudjuk-e hatékonyan hirdetni a Krisztust?

Ez az ige azért jó, mert arra figyelmeztet, hogy nehogy kifussunk az időből, abból a lehetőségéből, hogy Jézushoz tartozunk itt e földön és majd az örökkévalóságban.

Újév

1Kor 3,9–15

Igehirdetési előkészítő

„És nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnének.” (ApCsel 4,12)

Exegetikai megfigyelések

Az „Isten munkatársai” (θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί) szókapcsolat értelme vitatott. Egészen más homiletikai következtetés vonható le, ha a kifejezést úgy értelmezzük, hogy Pál és Apollós egymás munkatársai, és mint ilyenek, Isten szolgálatában állnak, vagy ha úgy értjük a szöveget, hogy amiképpen a szántóföld és az épület esetében is Isten a tulajdonos, úgy hasonló a helyzet a munkatársakkal

is. Vagyis Pál és a többiek Isten munkatársai, akiket Isten „tulajdonol”.

Az „Isten épülete” (θεοῦ οἰκοδομὴ ἔσται) kifejezés túlmutat önmagán, hiszen nemcsak a kövek rendezett külső megjelenését jelenti, hanem magát az építkezés folyamatát, vagyis a tervet, a lelket, az elgondolást, amit megerősít a perikópánkat követő kép az Isten templomáról, amelyben Isten Lelke lakik (16kk).

„Az Istentől nekem adott kegyelem szerint” (Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι) – a kifejezés sajátos üzenetet hordoz. Pál tudatában van annak, hogy Isten kegyelmes döntése lehet egészen személyre szóló, amit nem lehet általános érvényűnek tekinteni. Az ő esetében pedig az apostoli szolgálat forrása is erre a személyes kegyelemre vezethető vissza.

„Más alapot senki sem vethet a meglévőn kívül” (γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον) – ez rendkívül mély értelmű közlése Pálnak. A κείμενον kifejezés, amely imperfectumban van, egyszerre jelzi, hogy az alap, amely ott „fekszik”, Istentől rendelt, befejezett, megváltoztathatatlan tény, de hatálya, érvénye folyamatosan hat a jelenben. Amikor Pál mint apostol ezt az alapot lerakta Korinthusban, csak az őt megelőző Istent követi, nincs is más mozgásteret, mint azt a Jézus Krisztust hirdetni, aki örökkön-örökké fundamentummá lett.

Nem valószínű, hogy az alapra épített különböző építőanyagok (χρυσίον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτοι, καλάμην) egy valódi építkezésen használatosak lettek volna, de annak is kevés az esélye, hogy az apostol szeme előtt egy elképzelt épület anyagai jelennek meg. Sokkal inkább arról lehet szó, hogy az apostolnak van egy véleménye munkatársai munkájának értékéről, és ehhez a mondanivalóhoz társítja az építőanyagok képét. Az arany, ezüst, drágakő a maradandó minőségre utal, a fa, széna, szalma pedig az ideig való, ezért értéktelen munkára.

Az „az a nap” kifejezés (ἡ γὰρ ἡμέρα) értelme nem kérdéses. Arra a végső számadásra hívja fel a figyelmünket az apostol, amelyben nem az üdvösségünk forog kockán, és nem is a személyes cselekedeteink, hanem munkánk minősége kerül mindennél tisztább megvilágításba. Az ítélet napjához kapcsolódik a jutalom (μισθός) és a tűz, illetve a tűzön át történő megmenekülés értelmezése (οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός). A *jutalom* kifejezés gazdag jelentéstartalommal bír. Jelenthet tényleges munkáért járó törvényes bért, de olyan jutalmat is, amelyet valóságos teljesítményért kap ugyan a megbízott, de mint jutalom a megbízó önkéntességén alapszik.

A jutalommal kapcsolatos legizgalmasabb kérdés, hogy hogyan illeszthető be Pál kegyelemről vallott tanításába. Egyáltalán, van-e bármilyen jelentősége a végső elszámolásnál a jutalomnak a kegyelemmel szemben? Hasonlóan sok vitát kiváltó jelensége az utolsó napnak a tűzön át történő megmenekülés. Bár jeles egyházatyák a tisztító-tűzről vallott ta-

nításuk forrásaként tekintenek erre a páli mondatra, világossá kell tennünk, hogy ennek semmi alapja nincsen. Pál nem megtisztító, hanem próbára tevő tűzről beszél. Akkor kerülünk közelebb a szöveg pontos értelmezéséhez, ha különbséget teszünk Isten munkatársai, vagyis a szolgálatot végző személyek és munkájuk, művük között. A tűz nyilvánvalóvá teszi az elvégzett munka értékét, minőségét, ami adott esetben teljes pusztulás is lehet, de a munkás végső sorsa, üdvössége nem lehet kérdéses, még akkor sem, ha maga tényleg úgy menekül meg, mint aki tűzön ment keresztül.

Az igehirdetés felé

Van a polgári évkezdésnek is egyfajta ünnepélyessége, de az ünnep egyházi jellegét természetesen nem ez adja. Üdvörtörténeti jelentősége van annak, hogy Jézus nemcsak emberré lett, hanem a „törvény alatt lévők” közé jött. Szülei elvégzik a törvény szerinti szertartást, és azóta az egyház számára ezen a napon felragyog Jézus neve.

Az egyházi esztendőnek ez a súlya, illetve a textusunkban is megnyilvánuló mély tartalom szöges ellentétben áll azzal a lélektani kontextussal, amely jellemzi ezt a napot. Másfél évtizedes tapasztalatom, hogy ilyenkor a fárasztó szilveszteri programok után csak a leghűségesebb gyülekezeti kör jön el istentiszteletre. A „világ” bizonyos értelemben tanácstalanul áll ezen a napon. Hogyan tovább? Van-e új? Egyáltalán van-e valami új ebben a világban? Szinte mindent átszó ezen a napon a bizonytalanság, amelyen az ilyenkor szokásos buzgó fogadkozások sem segítenek.

Újévi igénk éppen erre ad választ. Jézust Isten biztos alapként helyezte el ebben a világban. Újév csodálatos örömhíre ez. De a folytatás, hogy munkatársakként felhasznál minket a felelős építkezésben, megóvhat minket a befelé forduló, hamis kiválasztottságtudattól. Az újévi kicsiny gyülekezet ezért újra rácsodálkozhat a legdrágább névre, és ha csak egy órányira is, de részt vehet egy munkatársaképző „tanfolyamon”.

Isten, aki épít

Isten az építést az alapvetéssel kezdte. Engem újra és újra megrendít az a tény, hogy az apostoli igehirdetésnek vagyok a folytatója. Nem akarom azonban szem elől téveszteni azt a másik tény, hogy ebben az isteni építkezésben sohasem az igehirdető személyén van a hangsúly, hanem azon, akitől az igehirdetés szól. Jézus egyszerre tárgya, ugyanakkor alanya is az igehirdetésnek. Nem egy elméletet, egy tant, egy egységes erkölcsi rendszert, de még csak nem is egy Jézusról szóló tiszta üzenetet tett Isten alappá, hanem egy *személyt*, egy élő személyt. Az exegetikai megfigyelésünk is erre terelget bennünket. Ez a megváltoztathatatlanul le-

fektetett alap hat, munkálkodik. Aki él, az éltet. Ez a látás megóvhat minket attól a kísértéstől, amely ilyenkor az újévi gyülekezeti magot fenyegeti. Nem rajtunk áll vagy bukik az anyaszentegyház és benne a mi egyházközségünk ügye. Isten Jézusra épít, a 2012. esztendőben is.

Isten az építést munkatársaival végzi. Pál gondolkodásának mozgatórugója, hogy Istent olyannak látja, mint aki ad, mint aki növekedést ad, mint aki építkezik. Mindezt persze hitben látja, mert Isten növekedést adó munkájában éppen az nem látható a két szemünkkel, amit maga Isten végez. Isten építkező munkájában tekintetünk sokszor megakad az eszközökön, a munkatársakon. Pálon és Apollóson, akiknek jelentősége kétségtelenül fontos. Ők azok, akik által hívővé lettek, akik által megismerték az építkező Istent. Aki Jézus Krisztust adta a növekedés alapjául. Őbenne (Krisztusban – csodálatosan mélyértelmű kifejezés) van Pál is, Apollós is meg a korinthusi gyülekezet tagjai is, meg mi is, ma élő keresztények. A munkatársak között nem ellentét van, hanem különbség. Különbség a nekik adott kegyelmi ajándékokban, és nyilván különbség minden személyes adottságukban. Jellegzetesen páli az a megoldás, amely ezt az egész munkatársi kérdést tisztázza. Pál nem etizál, nem valamilyen emberi koalíciós megoldást javasol. Nem békés egymás mellett élést hirdet. A gyülekezet hétköznapijait megfertőző problémát teológiai összefüggésbe helyezi. Ahogyan a pártoskodás tekintetében Krisztust állítja szemük elé, úgy a munkatársak is azért lehetnek hatékonyak, mert Isten egyen-egyenként úgy tekint ránk, mint az ő munkatársaira.

Isten az építést bennünket megmentve végzi. A mi emberi, gyülekezeti munkánk eredményét, minőségét nem emberek, nem gyülekezeti vezetők, hanem maga a megbízó, az élő Isten fogja megítélni. Az exegetikai megfigyelések során világossá vált, hogy a megbízottak örökkévaló sorsa nem ezen a megítélésen fog múlni. Hiszen ha teljesítményeink által nem üdvözülhetünk, akkor az is igaz, hogy kifogásolható minőségű tetteink sem tehetik kétséggé üdvösségünket. De milyen szomorú lenne, ha megelégednénk azzal a motivációval, hogy Isten munkatársaként majd valahogy úgyis átvészeli az ítéletet! Munkás szívünk indulatát és tetteinket sokkal inkább eltöltheti a hála Isten mentő szeretetért. Áldott építkezést, jó munkatársi közösséget adjon az Úr a 2012. esztendőben!

VERASZTÓ JÁNOS

Tallózó

„A nap» (= az ítéletnap) majd nyilvánvalóvá teszi kinek-kinek a munkáját az egyházban. Ez a lényeg, nem pedig az emberek jó vagy rossz véleménye.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A Gyülekezet, az Egyház, az Isten Népe azonos az »Isten épületével« (3,9b). Ennek az épületnek egyetlen biztos

»alapja« van (3,10): maga az Úr Krisztus. (...) *a jövőt építő igyekezet mire (Kire!) alapozódik?* Mennyi a »más« alap, a »más« evangélium és a »más« reménységforrás? (...) Pál ugyanis prófétál. Nem kétséges előtte, hogy más alapot a »meglevőn (azaz a Krisztuson) kívül nem lehet vetni az 'épület', azaz az Egyház számára (3,10a.11). A kérdés éppen ezért így fogalmazódik meg: *mi épül rá erre az alapra?* (...) Döbbenetes, milyen sokan veszik ajkukra Krisztus nevét és bömbölik 'a korszerűen formálódó krisztusi értékrend' szövegeit, miközben 'csupán' a keresztet felejtik ki az 'értékrendből!' (...) az ítélet tüze csak a rosszul végzett munkát dönti halomra. Maga az ember, a bűnös és alkalmatlanságában megperzselődött ember, mintegy a tűzön át is megmenekül. Így szereti Isten Jézusban a kétbalkezes embert.» (id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„Istennek ugyanaz az Igéje, amely meg fogja próbálni szolgálatunkat Krisztus ítélőszéke előtt, most is rendelkezésünkre áll. Ha a Biblia tanításai szerint építünk, akkor munkánk ki fogja állni a próbát azon az eljövendő napon.” (William MacDonald: *Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„Az ember, aki munkálkodott, megmenekül, mert az alapra építkezett – ha valóban hitt Krisztusban. Az a megvárakoztatás azonban, ami annak bukásával jár, amit valódinak gondolt, számára alkalmas lesz arra, hogy megrendítse az alappal való kapcsolatának és az abba vetett bizalmának tudatát. Úgy fog megmenekülni, mint aki tűzön ment át. Aki Isten szerint munkálkodott, az megkapja munkája gyümölcsét. Ha valaki rombolta Isten templomát – olyasmit vezetett be, ami rombolta az alapvető igazságokat –, az maga is lerontatik.” (J. N. Darby: *A Biblia könyveinek áttekintése. Evangéliumi Kiadó*)

Illusztrációk

VERS

(Azt pedig, hogy ki mit épít erre az alapra: aranyat, ezüstöt, drágakövet, fát, szénát, szalmát; az a nap fogja világossá tenni)

Szent-Györgyi Albert: *Uram*

Fölfedted előttünk az anyagban
rejlő energia titkát,
Hogy munkánkat könnyebbé
és az életet magasztossá tegyük,
Megtanítottál a hangnál is
sebesebb utazásra,
Hogy a távolság ne válassza el
többé az embertől az embert.

Munkánk gyümölcsét,
a lövedékké sűrített energiát

Mi eljuttatjuk a föld
legtávolabbi sarkaiba,
Hogy egymást nyomorúságba
és pusztulásba taszítsuk,
Hogy a letarolt földről
kiirtsunk minden élő.

Uram! Ne hagyd,
hogy leromboljam az élet templomát,
Engedd, hogy hasznomra váljék a tudás,
hogy hasznossá lehessen általa!
Adj méltóságot rövid napjainknak!

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Újév napjának igehirdetési alapigéjének hallgatása végén gyülekezetünk bibliaórási őszintén kérték, hogy beszéljük át, ki kihez szól ebben a részben. Szükséges volt, hogy átgondoljuk, Pál apostol kiknek ír, kiket szólít meg, és mi a textus alapgondolata, amelyet kifejt.

Az apostol feltárja a korinthusi gyülekezet tagjai előtt az egyház „épülésének” módszerét: mi, emberek Isten munkatársai lehetünk, de az alap, a növekedés lehetőségét Isten adja. Jönnek szolgálattelvők, lesznek új vezetők, de az alap mindig ugyanaz marad: Jézus Krisztus. Ha valaki ezt elfeledi, és önmagát előbbre tartja Krisztusnál, akkor az egyéni érdekei fognak Krisztus értünk hozott áldozata elé kerülni. Pál apostol inti a gyülekezet tagjait, hogy hivatásukat, küldetésüket mindig tartsák szem előtt, és el ne feledkezzenek a rájuk bízott drága kincsről, az evangélium örömeitől.

A hit alapjához való ragaszkodás kérdését nagyon aktuálisnak tartjuk újév napján elhangozni. A naptári év kezdetekor nagyon sokan hoznak fogadalmakat, próbálják átgondolni életüket, és ha sokszor vicces formában is, mégis valamiféle fordulópontnak tekintik az új év eljövételét. Sokféle hiedelem és babonáság kapcsolódik még ehhez a naphoz, amelyek élénken élnek az emberek gondolkodásában. Ezek a babonák nagyrészt kapcsolódnak az anyagi kérdéséhez, mert mindenki szeretne gazdagabb, sikeresebb lenni az elkövetkező új évben.

Az ilyen hiedelmek miatt fontos egyfelől azt hangsúlyozni, hogy bár mi sok mindenre szeretnénk az életünket építeni, van egy olyan mindennél drágább kincsünk, amelyre valóban építhetjük. Másfelől az élet majd úgyis megmutatja, hogy amit választottunk az életünk alapjául, annak mi lesz az eredménye. Pál apostol is ezzel a gondolattal folytatja a korinthusiaknak írott intelmeket. Egy napon világossá válik majd, hogy amit az életünkben felépítettünk, az kiállja-e a próbát: megmarad, vagy megég és kárt vall.

Újév napján sok ember lenne boldog, ha arannyal, ezüsttel, drágakövekkel vagy bármiféle földi javakkal gazdagíthatná az életét: de még nehéz anyagi helyzetben is

gondoljunk arra, hogy a Krisztusban kapott lelki kincseink teszik csak emberivé az életünket. Minden más elmúlik az életben, ahogyan az évek is váltják egymást. Ebben a mulandóságban fontos rátalálnunk arra, ami biztos kapaszkodót jelent minden fordulatban, minden változásban, minden bizonytalanságban és nehézségben.

Pál apostol számára nem volt kérdés, hogy Krisztus számára a legnagyobb kincs. Vajon mi, 21. századi emberek tudjuk-e életünket erre a krisztusi alapra építeni? Rátalálunk-e a sokféle áramlat közepette az igazi kincsre, az igazi emberség forrására, a kereszt életformáló valóságára?

Vízkereszt ünnepe

Ézs 42,5–7

Igehirdetési előkészítő

Homiletikai jellegű exegézis

Ézsaiás könyvének 42. részét a 40–55. fejezetek (Örömhír a babiloni fogságban), illetve azon belül is a 40–48. fejezetek (A szabadsághoz közeledve) egységben kell látnunk.

A próféta helyzetéről az alábbiakat tudhatjuk meg: az asszír fogság már a próféta mögött van, Jeruzsálem asszír kézbe került. A következő veszély a babiloniak támadása volt (Kr. e. 586), amelynek során a zsidó nép majdnem egésze fogságba került. A babiloni fogságból azonban lesz visszatérés, hiszen a perzsák hajtják majd uralmuk alá a babiloniakat, így Círus tudja majd hazavezetni a fogságból a zsidó népet. Isten mindezt kinyilatkoztatta a prófétának, hogy a népet biztassa, bátorítsa. Ézsaiás ezt tisztán, világosan látja.

A 40–48. fejezeteket Ézsaiás a babiloni fogságban levőknek írja. (Egyes feltételezések szerint maga is ott járt. Más feltételezések szerint az Úr névtelen szolgája volt a sorok írója, aki Babilóniában élhetett, s ott kapott elhívást. Talán elutasításban volt része, és talán mártírhalt is halt. Itt tehát megoszlanak a vélemények.)

Ennek az egységnek a főbb gondolatai tehát mindennek megfelelően így alakulnak:

- Vigasztalás, Isten megbocsát, Isten hatalmas (40. fejezet);
- Ne félj..., én megsegítlek... (41. fejezet);
- Világosság a pogányok számára (42. fejezet);
- Isten nem hagy fel a népe iránti szeretetével (43. fejezet);
- Az Igaz Isten; Izrael hazatérésének a jövője (44–45. fejezet);
- Babilon bukása (46–47. fejezet);
- Isten türelmes szeretete hűtlen népe felé (48. fejezet).

Lássuk most bővebben a 42. fejezetet! Ézsaiás ebben a fejezetben új témához érkezik: Isten tervének láthatóvá kell válnia az egész világ számára, azaz az egész világ üdvösségéről beszél.

Izrael népe már a kezdetektől fogva feladatot kapott: „...a te utódod által nyer áldást a föld a föld valamennyi népe, mert hallgattál szavamra.” (1Móz 22,18)

Ebben az első Ebed Jahve-énekekben ezért Izrael – a korábbiakban maradékként, maroknyiként emlegetett, lásd 41. fejezet – maga a szolga.

Ézsaiás azonban őszintén leírja, hogy Izrael nem teljesítette Istentől kapott feladatát, üdvözítő világtervét (42,19–25), mert nem értette meg Istenét. Így érkezik el ahhoz a gondolathoz, hogy nem egy nép, hanem egy személy lesz az, aki az igazán hű szolga lesz (lásd 49,1–13; 50,4–9; 52,13–53,12; 61,1–4). Az Újszövetség szerzői felől nézve ez a szolga Jézus Krisztus, aki az egész emberiségért szenved, és halála által váltságot hoz minden nép számára (lásd Mt 3,17; 12,18–21; Lk 4,16–21).

Isten a választott népéhez szól, de nem nevezi nevén, hanem szolgaként, törvényt hirdető prófétaként szólítja meg.

42,1–4: Kiválasztás, Szentlélekkel való megajándékozás, feladat.

42,5–8: Megerősítés és kiteljesedő ígélet. (A 9. vers valószínűleg későbbi betoldás.)

42,5–7: Az elhívás a szolgálathoz szól (de lássuk mögötte Izrael népét és az Újszövetséggel való, már említett összefüggést). A teremtő Isten most újat kezd általa az üdvözítés művében. Kulcsszavak: szövetség és világosság minden nép számára.

42,5: A teremtés munkájának jelzésére a בָּרָא kifejezést olvassuk, ami a semmiből való teremtésnek a kifejezése. Isten hatalmassága fejeződik itt ki.

42,6: Ez a hatalmas Isten nem mond le a népéről semmilyen körülmények között sem, a szabadítás igenis megvalósul. A szövetség héber szava inkább elkötelezettséget jelent itt.

42,7: Szabadulás a fogságból – fizikai értelemben. De lelki értelemben is: szabadulás a fogságból, a bűntől, helyreállítás, gyógyulás az Istennel való kapcsolat terén, mindenki és minden nép számára.

Az igehirdetés vázlata

Fogságban a vigasztaló szóra figyelve – avagy életünk zátonyán mibe kapaszkodunk?

Ha egy reménytelennek látszó élethelyzetben megszólal a biztató szó – talán sosem felejtjük. Sem azt, aki mondta, sem azt, amit mondott. A reményvesztett helyzetben, elkeseredettségben olyan a segítő, irányt mutató szó, mint a sötétséget áttörő hajnali napsugár. Egyszerre minden megváltozik körülöttünk.

A képet nem a romantikus hangulatkeltés kedvéért hozom, hanem vízkereszt ünnepe miatt. Bach 1. kantátáját hallgatva (*Wie schön leuchtet der Morgenstern*) éppen a vigasztalás, a bátortás, a reménység fogalmait hozza hozzánk közel.

Igen, jó esetben vannak körülöttünk segítő emberek, akikhez lehet fordulni kérdéssel, kéréssel. (Az ember igyekszik így élni, hogy megszervezze magának a saját „segítőkörét”, talán már fiatalok óta gyűjti a telefonszámokat a noteszbe...)

Jó esetben van, aki meglátja a „kiakadásjelzős” helyzetünket szavak nélkül is, és szépen csöndben mellénk áll, hogy segítsen. Ha átélünk életünkben ilyen élményt, ez is felejtethetetlen: egészen biztosan Isten ajándéka.

De sajnos vannak, akik nem tudnak kérni, és nem is áll meg mellettük senki. Mert az ő osztályrészük a sötét, befüggönyözött szoba a fizikai szenvedéssel, a lelki és testi gyötrelmekkel. Mert valahol valami nagyon régen elromlott az életünkben. Olyan helyen találták magukat, ahová nem akartak kerülni. Az alkohol, a drog, a szenvedélyfüggőségek olyan helyekre és olyan állapotba kényszerítik az embert, hogy azt gondolnánk, ebből a fogságból már szinte nincs is visszaút. Pedig van! Isten segítségével lehetséges – vannak elhívott lelkészek, akik ezen a területen csodálatos munkát végeznek. Vannak megváltozó és megváltozott életek! Jézus lelket ad, életre kelt, újjáteremt!

Szinte említenem sem kell már, olyan sok szó esik arról, hogy népünk öregedik. A nagyváros néptelen tömegében börtönként élhetik meg az özvegyek, az öregek az emberi szó nélküli napokat, akár heteket. Válhat fogsággá a magány, a kimozdulástól való félelem és végül a depresszió mint a legfőbb fogvatartó. A betegségek szoba- és ágyfogsága lélekirtó hatása... Van kiút a bezárkózásból! Jézus társakat ad! Ő vezet bennünket, vigyáz ránk.

Egy másik modern fogságunk az aranykalitka: míg minden az anyagiak körül forog, elvész a szeretet, az egymásra figyelés, végül kapcsolatok mennek tönkre. Társadalmunk a fogyasztásról és a termelésről szól nap mint nap: mindenből legyen minél több, újabb és jobb. Vannak otthonok, ahol napról napra halmozódik a fölösleg például játékban, ruhában, műszaki cikkekben. Sajnos foglyul lehet esni annak a szemléletnek is, hogy a vásárlás adja meg a mindennapi boldogságot. Van más út a boldogsághoz! Jézus boldogságot ad: megőriz a helyes úton, hogy meglássuk, mi a helyes ajándék, mi a legfőbb ajándék egy ember számára: maga Jézus, aki életét adta értünk, annyira szeretett bennünket.

Érdemes átgondolni, kinek mit jelent ezek fényében a fogság fogalma, másrészt pedig azt, hogy a környezetünkben kik azok, akik nehéz élethelyzetben élnek. Ez segíthet a támogató, vigasztaló, bátortító szavaknak megválasztani a helyes irányt.

Isten ígéje vigasztalást nyújt – evezzünk mélyebbre

A Teremtő gondolata életmentő: életem nem céltalan, hanem üzenet (lásd Simon András), céllal születtem – vajon megtaláltam ezt? A helyemen vagyok? Mire indít az esetleges nehéz vagy rossz helyzetem? Felismerem-e a bűnt az életemben? Honnan hová kellene tartanom? Hogyan találok a fogságból az életre?

Isten azt ígéri, hogy fogja a kezemet. Hiszem-e? Meny nyiben látom be, hogy amíg azt hiszem, jól boldogulok magam, addig is ő tesz lehetővé számomra mindent? Tudok-e ebbe a felém nyúló kézbe belekapaszkodni, és elfogadom-e Isten ígéjét útmutatásul?

Megőriz az Úr – nem kell ördögszekérként ide-oda sodródnom, mert megtartó tengelyt ad életemnek. A nehézségből a fény felé vezet, megadja a kellő segítséget. Hiszem-e?

Mire indít az ige? Nekem mi a feladatomban?

Az új év elején gondoljuk végig életünket, céljainkat, terveinket: legyünk figyelmesek, fogékonyak arra, hogy meg-lássuk, hol és hogyan ajándékoz meg Lelkével az Úr. Így majd kirajzolódik, hogy Isten milyen sokféleképpen van jelen az életemben, és így hitben megerősödve másoknak is tudok majd segíteni.

Ebből fakad a kérdés: vajon hol és miben tudok segíteni a lelkésznek, a gyülekezetnek? Vajon van valamilyen feladatomban, amely megmutatja, hogy én hová tudom elvinni az örömhírt? Talán ebbe az irányba indítva a gyülekezeti tagokat, mozgósíthatjuk egy kicsit a közösségi – lelki – életet.

Vízkereszt ünnepe hangsúlyos a 45. zsoltár 18. verse: „Hirdetem nevedet minden nemzedéknek. Ezért magasztalnak majd a népek örökkön örökké.” Valamint a Jelenések könyve 22,16 verse is, amelyben Jézus mondja: „Én vagyok Dávid gyökere és új hajtása, a fényes hajnalcsillag.”

A sötétségből, a „babiloni fogságból” felragyog Jézus annak, aki hittel kéri az ő segítségét. Annak megfogja a kezét, és átsegíti a nehéz életszakaszokon, hogy megtapasztalja az igazi boldogságot a Jézussal való közösségben.

BALOG ESZTER

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy az 1–9-ig tartó rész 2006-ban vízkereszt ünnepe utáni 1. vasárnapon is alapige volt, és a Lelkipásztor 2005/12. számának 437. oldalán már olvasható egy tallózó az 1–9. versekről, az ott már megjelent kommentár-részleteket mellőzöm.)

„A Szolga Isten eszköze lesz, általa lép minden nép szövevényre.” (A Szent István Társulati Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„...hogy te a bűn, tévely és nyomor fogságában szenvedőket megszabadítsad.” (Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„Nem egységes az írásmagyarázók véleménye arról, hogy itt Ebed Jahve-énekekkel van-e dolgunk. Ezekben a versekben nem fordul elő az Ebed Jahve név. Mégis, főleg tartalma miatt, az előző énekekkel szoros kapcsolatban állónak gondoljuk. Ott a szolga »bemutatásáról« volt szó, itt elhívásáról. A költemény prófétai tradíciókra épít. Különösen Jeremiás elhívása történetével mutat hasonlóságot, tartalmi és szerkezeti szempontból egyaránt. A mindenség Teremtője, aki az eget sátoorként kifeszítette, a földet korong alakúvá »lapította«, és az emberbe lelket lehelt (teremtéstradíció a himnuszok stílusában), tehát a mindenség Ura az, aki »elhívta« szolgáját. (...) A szolga hivatása: »nép szövetségévé, pogányok világosságává tesznek«. A berít 'ám nem azonos tartalmú az 'ór gójim-mal, hanem fokozó értelmű gondolatpárhuzammal van dolgunk. A »nép« tehát itt nem kollektív értelemben áll (népeknek, az emberiségnek szóló szövetségé), hanem Izraelre vonatkozik.” (Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„Bár Círus lesz az a szolga, aki kiszabadítja a zsidó foglyokat a fogságból, mégis a Messiás hozza ki őket lelki értelemben (...). A zsidóknak és a pogányoknak ez a lelki megszabadítása a Messiás dicsőséges országában teljesedik ki.” (A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„...én formáltalak: Az első ember megteremtését idézi fel (Ter 2,7), a fazekas képét, aki gondosan megformálja az agyagot.” (Jeromos-bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Szívünk ujjongása legyen a válasz a hívásra, s az a megfontolás, hogy mi is hasonló módon küldöttünk világosságot a népekhez (Mt 5,14). Erőtlenségünk által végződik el Isten ereje (2Kor 12,9).” (Szabó Andor: Lábam előtt mécses a Te igéd. Kálvin Kiadó)

„A néppel kötött szövetség és a nemzeteknek adott világosság magában a Szolgában ölt testet. (...) a Szolga megszabadítja az emberiséget a bűn pusztító és lealacsonyító következményeitől.” (Barry Webb: Ézsaiás könyve. Harmat Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLAT

„Te vagy az Ember, s arcod: minden ember arca. Soha nem láttál még, és mégis fölismertél. Te vagy a szeretett testvér. És ha arra kerülne a sor: fölismerlek az emberek között.

Így tűnsz föl előttem, a nemesség és jóakarát fényében, hatalmas úr, akinek hatalmadban áll, hogy inni adj. Minden barátom, minden ellenségem felém jön benned – és már egyetlen ellenségem sincs a világban.”

Antoine de Saint-Exupéry (1900–1944)
francia író és pilóta: Az ember földje

Túrmezei Erzsébet: *Ahol ránk Jézus vár*

Valami mindig vár.
 Hol munka, lárma, hajsza,
 hol a mindennapok küzdelme, harca,
 hol keservek és kísértések,
 próbák, bukások és szenvedések,
 hol csend, csend, csend...
 Kívül?
 Vagy bent:
 Valami mindig vár.

S Valaki mindig vár.
 Mert Jézus mindig, mindenütt ott van.
 Ott a zajban, a mindennapokban,
 küzdelmekben és feladatokban,
 ott szenvedésben és kísértésben,
 hogy felemeljen, őrizzen, védjen,
 hogy tanácsoljon, segítsen, áldjon,
 átvigyen tűzön és akadályon,
 új erőt adjon új kegyelemben.

Mindenütt mindig vár,
 de százszorosan vár ránk – a csendben!

(én fogom a kezedet)
 Dsida Jenő: *A gyöngék imája*

Jó Uram, aki egyként letekintesz
 bogárra, hegyre, völgyre,
 virágra, főre, szétmálló göröngyre, –
 Te tudod jól, hogy nem vagyok gonosz
 csak nagyon-nagyon gyöngé.

Mert pókháló és köd a szív,
 selyemszóttas az álom,
 pehelykönnyű és szinte-szinte semmi
 s én erőtlen kezem
 még azt sem tudja Hozzádig emelni.

De azért vágyaim ne dobáld a sárba,
 ami az Óceánnak
 legdrágább, legkönnyesebb gyöngye!
 Hiszen tudod, hogy nem vagyok gonosz
 csak gyöngé, nagyon gyöngé.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Furcsa, de nagyon nehezen boldogul az ember az Ószövetség igazságaival. A legtöbb gyülekezeti tag inkább ki is kerüli a Biblia olvasása közben. Félünk olvasni, mert nehéznek tűnik. Gyakran nem értjük, sőt nem merjük kimondani azt, ami nyilvánvaló, hogy az ige túlmutat önmagán. Furcsa olvasni, hogy mennyire újszövetségi egy-egy igehely az Ószövetségben.

A konkrét ige kapcsán nagy kérdése az egész világnak a teremtettség, a teremtés. Elbizonytalanodik az ember, hallva a világ sokféle megoldását a világ teremtéséről. Jó újra hallani mindazt, amire az Ószövetség gyakran utal, hogy a mi mennyei Atyánk teremtő Isten! Teremtő, aki nemcsak a földet, nemcsak a csillagokat, de magát az embert is megteremtette.

Jó ezt a teremtettséget a hétköznapiakban is megélni, azt, hogy ő adta nemcsak testünket, de lelkünket is. Jó tudni, hogy Istenéi vagyunk testünkben, lelkünkben egyaránt. Milyen szépen beszél minderről Pál apostol: „*Tehát akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk.*”

Ennek az Istenhez tartozásnak az élményét gyakran megtapasztalja a keresztény ember. Azt a csodát, hogy Isten valóban megfogja az ember kezét. Mégis az élet számtalan pontján előfordul, hogy az ember nem azt teszi, amit Isten szeretne, amit Isten elvár.

Sokszor hirtelen kimondott szavunkkal megbántunk másokat, és a kimondott szót rögtön vagy kicsivel később követi az Istentől kapott lélek vádló szava, amely szól szívünkben!

Nem könnyű bűneinket megbánni, de ilyenkor csodás megérezni Isten kezét az életünkben, ahogy az ige megelőző szakasza írja: „*a megrepedt nádszálát nem töri el, a füstölő mécseset nem oltja el!*”

Mert az igazi csoda pont abban van, hogy kezével az Úr nem megtör, hanem bekötöz azzal az örömhírrrel, hogy elküldte egyszülött Fiát a földre, hogy azt a világosságot megteremtse, amelyről az ige is bizonyosságot akar tenni vízkereszt ünnepén.

Mert Jézus Krisztus a világ világossága, és aki őt követi, nem jár sötétségben! Ezt a világosságban járást kapjuk akkor, amikor Krisztussal járunk közösségben.